

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
Інститут педагогіки і психології
Кафедра практичної психології

ДЕРЖАВНА АТЕСТАЦІЯ
БАКАЛАВРІВ ПСИХОЛОГІЇ:

ЗБІРНИК ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ

*Для студентів вищих навчальних закладів
за спеціальністю «Психологія»
(за вимогами кредитно-трансферної системи навчання)*

Тернопіль, 2017

УДК 378.14
ББК88 я 73
П 86

Рекомендовано до друку вченою радою Тернопільського національного педагогічного університету ім. В.Гнатюка /протокол № 8 від 28 лютого 2017 р.

Рецензенти:

З.С. Карпенко – доктор психологічних наук, професор
О.І.Мешко – кандидат психологічних наук, доцент
І.М.Періг – кандидат психологічних наук, доцент

Державна атестація бакалаврів психології: збірник тестових завдань / Автори: З.М.Адамська, І.П.Андрійчук та ін. / за заг. ред. Г.К. Радчук. – Тернопіль, ТНПУ ім.В.Гнатюка, 2017. – 234с.

У посібнику вміщено понад 1000 тестових завдань першого і другого рівнів складності із фахових і фундаментальних психологічних дисциплін та запропоновано понад 140 практично-психологічних творчих завдань третього рівня складності. Тести передбачають перевірку знань психологічних понять та категорій, розуміння закономірностей і механізмів психічної діяльності, знання методів діагностики, корекції, консультування та розуміння їх практичного використання тощо. Описано структуру тестових завдань та критерії їх оцінювання. Подано список літератури, яка допоможе у підготовці до виконання тестових завдань.

Навчально-методичний посібник буде корисним для самопідготовки студентів денної та заочної форми навчання за спеціальністю «Психологія» до державних іспитів освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр», а також для викладачів, що працюють за кредитно-трансферною системою навчання.

З М І С Т

Передмова	5
Структура тестових завдань та критерії оцінювання знань студентів	10
Тестові завдання з психологічних дисциплін	
Вступ до спеціальності.....	14
Загальна психологія.....	17
Математичні методи у психології.....	31
Експериментальна психологія	37
Психологія розвитку.....	43
Соціальна психологія.....	50
Практикум з загальної психології	58
Диференційна психологія.....	63
Геронтопсихологія.....	70
Психологія сімейного виховання.....	75
Основи науково-психологічних досліджень.....	80
Педагогічна психологія.....	84
Психодіагностика.....	89
Основи сугестопедії.....	96
Гендерна психологія.....	100
Психологія педагогічної праці.....	104
Історія психології.....	111

Психологічна служба в системі освіти.....	116
Психологія самосвідомості.....	121
Психологія релігії.....	125
Філософія психології.....	130
Психологія особистості	135
Психологія управління	140
Психологічна корекція	145
Психологічний спецпрактикум по спецкурсах.....	153
Політична психологія	158
Психологічне консультування.....	162
Патопсихологія.....	168
Психологія конфлікту.....	172
Екстрена психологічна допомога	179
Інженерна психологія.....	185
Психологія спілкування	190
Психологія творчості і обдарованості	194
Список літератури	199

П Е Р Е Д М О В А

Інтеграція України у загальноєвропейський освітній простір актуалізує питання адаптації національних вищих навчальних закладів до європейських критеріїв, механізмів і методів оцінювання якості професійної підготовки студентів. Виникає необхідність у новому підході до вимірювання знань майбутніх фахівців та створенні умов для широкого впровадження інструментально-вимірювальних технологій оцінки освітніх досягнень. Відтак, дедалі популярнішим в Україні стає тестовий контроль знань, умінь і навичок майбутнього фахівця.

Методисти зазначають, що система форм та методів перевірки знань повинна виконувати наступні функції: контрольну, навчальну, діагностичну, прогностичну, розвивальну та орієнтувальну. Відповідно для успішного виконання вказаних функцій система контролю повинна забезпечувати дотримання принципів цілеспрямованості, об'єктивності, усесторонності, регулярності та індивідуального підходу. Специфіка тестів відповідає усім перерахованим принципам.

Сьогодні можна говорити про такі переваги тестової форми контролю та перевірки знань, умінь та навичок студентів:

- на відміну від традиційного усного чи письмового контролю, в якому викладач лише на основі відповіді на 3-4 питання одного білета, що містить незначну частину навчальної програми, має скласти уявлення про рівень засвоєння студентом усієї навчальної програми, тестовий контроль дозволяє більш широко і глибоко охопити вивчений навчальний матеріал;
- зростання об'єктивності оцінювання освітніх досягнень студентів;
- підвищення об'єктивних статистичних даних про результативність навчальних курсів і труднощі у засвоєнні певних елементів змісту освіти;
- значна економія часу перевірки знань;
- уніфікація вимог до всіх студентів, незалежно від їх попередніх досягнень;
- підвищення мотивації та відповідальності студентів щодо контролю їх освітніх досягнень;
- відсутність психологічної емоційної напруги, зумовленої особливостями індивідуального спілкування з екзаменатором тощо.

Проте ми вважаємо за необхідне ще раз підкреслити, що при проведенні тестів необхідна обережність. Тест відрізняється від багатьох інших методів перевірки знань змістом, структурою, а також якістю і ефективністю отриманої інформації. Структура тесту істотно залежить від мети і часу тестування, змісту та форми завдань. Тест можна вважати науково обгрунтованим лише тоді, коли всі завдання сформульовані відповідно до встановлених вимог. Основні вимоги до змісту тесту стосуються предметної і формальної чистоти, логічної правильності формулювання завдань, рівня складності, ступеня значущості навчального предмету і контрольного матеріалу в структурі знань.

Тестування знань є однією з найбільш технологічних форм проведення контролю. У цьому сенсі з ним не може зрівнятися ні одна з відомих форм контролю знань. Водночас, ми хочемо окремо зауважити, що згідно «метафори категоріального дерева», котра введена у сферу освітньої технології контролю знань з когнітивної психології О.Шмельовим, «дерево знань» має низку відносно незалежних параметрів (широта, висота, глибина, міцність, зв'язність тощо), що різною мірою виявляються у різних процедурах оцінки. Традиційні усні та письмові іспити швидше дозволяють виміряти глибину знань та їх зв'язність (тобто можливість висновку, аргументації), водночас тестові іспити краще підходять для вимірювання широти та міцності знань. Характерна для тесту велика кількість питань, що пред'являються за обмежений час, дає можливість охопити ширшу сферу знань, а також зафіксувати рівень стійкості знань при актуалізації в умовах часового дефіциту і нестандартної постановки питання.

При цьому традиційні тести з декількома варіантами вибору і короткими відповідями не дають інформації про те, наскільки ефективно студент засвоїв систему аргументації, чи зможе він самостійно «добудувувати невідомі області», тобто вирощувати «гілки та листки» на основі глибинного «кореневого» знання.

Проблема поглиблюється ще й зв'язку з реалізацією останнім часом компетентнісного підходу у системі вищої освіти та необхідністю оцінки якості підготовки фахівців через вимірювання компетентностей та компетенцій. Усі ці поняття (на відміну від знань) належать до операціональної основи діяльності різного рівня узагальненості (компетенції – більш високий рівень узагальненості, ніж уміння та знання). Оскільки

уміння та навички є компонентами діяльності, а суть знань складає зміст навчального матеріалу, який повинен бути засвоєний, то цілі навчання можна розглядати як засвоєння елементів змісту (когнітивної основи діяльності) і самих видів професійної діяльності (операціональної основи діяльності), що передбачає використання знань для вирішення практичних завдань.

Тому надзвичайно важливо у цьому зв'язку включити у систему перевірки освітніх досягнень майбутніх фахівців такі завдання, що дозволили б, з одного боку, визначити узагальненість знань, систему аргументації, їх глибину, зв'язність, а, з іншого, – виявити, наскільки майбутній фахівець готовий їх творчо використовувати у складних професійних ситуаціях, тобто виміряти рівень професійної компетентності. Саме творчо-практичні завдання, розроблені нами, дозволили більш системно і об'єктивно підійти до оцінки якості підготовки фахівця – бакалавра.

Тести першого та другого рівнів складності дозволяють перевірити широту, повноту, міцність знань, а творчо-практичні завдання третього рівня складності – глибину, зв'язність, систему аргументації і, що найважливіше, узагальненість, інтегрованість знань та вміння їх адекватно використовувати у складних професійних ситуаціях, у процесі вирішення проблем практичного характеру.

Виходячи з вищесказаного, для цілісної, системної і об'єктивної державної атестації рівня досягнень випускника – бакалавра можна застосувати подібні тестові комплекси. Це система контрольних завдань стандартизованої форми, орієнтованих на вимір і оцінку обсягу, повноти, міцності та осмислення професійних знань, а також дієвості і самостійності умінь випускника вищого навчального закладу, які дозволяють порівняти його досягнення в процесі професійної підготовки з еталонними вимогами освітньо-професійної програми до фахових знань та умінь.

Таким чином, не абсолютизуючи можливості тестування, ми вважаємо, що у разі грамотного, професійного підходу до розробки тестів вони можуть стати не просто способом контролю знань, але і невід'ємною частиною педагогічної системи, що об'єктивно оцінює та стимулює роботу студентів та викладачів.

Безумовно, що така форма перевірки потребує не лише апробації, стандартизації, валідизації самих тестів, але й

попередньої підготовки студентів. Тому, викладачі кафедри практичної психології Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка підготували даний навчально-методичний посібник, котрий адресований студентам денної і заочної форми навчання спеціальності «Психологія» для самопідготовки до державних іспитів освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр».

До посібника увійшло понад 1000 тестових завдань першого і другого рівнів складності із фундаментальних і фахових дисциплін. Їх складено відповідно до діючих навчальних програм. Також запропоновано понад 140 індивідуальних завдань практично-творчого характеру. Усі тестові завдання пройшли попередню апробацію у процесі поточного та підсумкового контролю знань за кредитно-трансферною системою навчання, що реалізується в університеті з 2004 року. На початку посібника описано структуру тесту та критерії його оцінювання. У кінці – подано список основної літератури, з якої можна почерпнути відповіді на тестові завдання.

У створенні навчально-методичного посібника взяли участь викладачі кафедри практичної психології Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка:

- канд. психол. наук, доц. Адамська З.М. (соціальна психологія, психологічний спецпрактикум по спецкурсах, психологія конфлікту)
- канд. психол. наук, доц. Андрійчук І.П. (політична психологія, математичні методи у психології, психологія управління)
- канд. психол. наук Воронкевич О.М. (диференційна психологія)
- канд. психол. наук Гончаровська Г.Ф (психологія спілкування)
- канд. психол. наук, доц. Кормило О.М. (загальна психологія, психологія особистості, основи науково-психологічних досліджень)
- канд. психол. наук, доцент Олексюк В.Р. (основи сугестопедії)
- доктор психол. наук, проф. Радчук Г.К. (вступ до спеціальності, психодіагностика, психологія педагогічної праці, філософія психології)

- канд. психол. наук Свідерська Г.М. (психологія розвитку, гендерна психологія, екстрена психологічна допомога, психологія релігії)
- канд. психол. наук, доц. Сіткарь В.І. (інженерна психологія)
- канд. психол. наук, доц. Тіунова О.В. (психологічна корекція, психологія самосвідомості)
- асист. Чіп Р.С. (геронтопсихологія, практикум з загальної психології)
- канд. психол. наук, доцент Чопик С.В. (експериментальна психологія, патопсихологія)
- канд. психол. наук Шевченко О.М.(історія психології, основи психологічного консультування)
- канд. пед. наук, доц. Шпак М.М. (педагогічна психологія, психологія творчості та обдарованості, психологічна служба в системі освіти, психологія сімейного виховання)

СТРУКТУРА ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Загальна оцінка результатів державної атестації бакалаврів з психології здійснюється за підсумком виконання студентом всіх передбачених програмою і вміщених в екзаменаційному білеті тестових завдань. Окремо кожне з цих завдань оцінюється з урахуванням його рівня складності.

Усі тестові завдання диференційовані за трьома рівнями складності.

Тестові завдання **першого рівня складності** спрямовані на визначення репродуктивного рівня знань студентів в оволодінні основними поняттями й категоріями психологічної науки. Завдання першого рівня складності представлені тестами закритої форми, мають по чотири варіанти відповідей, одна з яких правильна.

Тестові завдання **другого рівня складності** потребують більш глибоких знань, обізнаності із досягненнями вітчизняної та зарубіжної психології, теоретичними підходами, науковими концепціями. Вони орієнтовані на визначення ступеня сформованості у майбутніх психологів умінь та навичок аналізувати, класифікувати, порівнювати та узагальнювати психологічні явища і процеси, визначати тенденції їх розвитку. Завдання другого рівня складності включають завдання з однією правильною відповіддю, з декількома правильними відповідями, на встановлення відповідності, на визначення понять тощо.

Третій рівень передбачає виконання комплексного завдання практично-творчого характеру, в якому необхідно інтегрувати знання, отримані під час вивчення певної навчальної дисципліни або різних психологічних дисциплін. Саме такий тип завдань дозволяє найбільш адекватно оцінити рівень професійної компетентності кожного випускника, його креативність, уміння гнучко мислити і знаходити вихід із проблемних ситуацій. У них яскраво проявляється рівень сформованості практичних умінь майбутнього фахівця.

Екзаменаційний білет студента-випускника на державному іспиті складається із 30 завдань I-го рівня складності, 20 завдань II-го рівня складності та одного комплексного практично-творчого завдання.

Шкала оцінювання завдань I-го рівня складності – „0”, „1” бали. Максимальна кількість балів за правильне розв’язання всіх завдань першого рівня складності – **30 балів**.

Шкала оцінювання завдань II-го рівня складності – „0”, „1”, „2” бали. За неповну відповідь, частково розкрите питання, допущення помилок – оцінка знижується до нуля балів. Максимальна кількість балів за правильне розв’язання всіх завдань другого рівня складності – **40 балів**.

Максимальна кількість балів, яку студент може отримати за правильне виконання завдання III-го рівня складності – **30 балів**. Критерії оцінювання його представлені у табл. 1.

Таблиця 1

Критерії оцінювання завдань третього рівня складності

<i>Якісні показники виконання завдання</i>	<i>Кількість балів</i>
Грунтовно, глибоко, спираючись на дані наукової психології, проаналізовано і пояснено психологічні явища та механізми, які спричинили виникнення проблемної ситуації. Охарактеризовано дану проблему за типом, ступенем складності та характером чинників, якими вона зумовлена. Чітко виділено основні напрямки роботи психолога, спрямовані на розв’язання психологічних труднощів. Вказано, які види і форми роботи психолога варто застосувати для досягнення позитивного результату. Правильно визначено коло осіб, які потребують психологічної допомоги. Адекватно і доцільно підібраний діагностичний інструментарій, необхідний для здійснення комплексної вторинної психодіагностики. Чітко, поетапно розписаний алгоритм роботи психолога, який базується на конкретному виді його теоретичної орієнтації. Описані методи, прийоми і техніки впливу психолога на клієнта (клієнтів), які є найбільш ефективними стосовно даної ситуації. Розроблено систему заходів (корекційних, просвітницьких, профілактичних, реабілітаційних та ін.), спрямовану на реалізацію всебічного підходу до конструктивного вирішення психологічних труднощів, відображених у конкретній ситуації.	30-26 балів

Недостатньо глибоко проаналізовано дану ситуацію з точки зору причин, які детермінують психологічні труднощі. Визначено коло осіб, яким необхідно надавати психологічну допомогу. Підібрані діагностичні засоби обмежують глибоке вивчення психологічних явищ та механізмів, що зумовили виникнення даної проблемної ситуації. Алгоритм роботи психолога для надання консультаційної допомоги описано досить стисло, що не дозволяє повною мірою оцінити ступінь надання психологічної допомоги. Підібрані методи впливу психолога на клієнта не завжди узгоджуються з обраною теоретичною парадигмою. Запропоновані психологічні заходи (корекційного, просвітницького, профілактичного, реабілітаційного характеру) частково сприяють вирішенню даної проблемної ситуації.	16-25 балів
Здійснено поверховий теоретичний аналіз психологічних явищ та механізмів, які спричинили виникнення проблемної ситуації, або ж наявні неточності при спробі пояснити причини виникнення психологічних труднощів. Не враховано необхідність надання психологічної допомоги тим учасникам даної ситуації, які цього потребують. Обрані для дослідження психодіагностичні методи є недостатньо ефективними для конкретного випадку. Схематично описано алгоритм роботи психолога щодо надання психологічної допомоги. Не вказано, з позицій якої теоретичної парадигми психолог здійснює підбір методів впливу на клієнта (клієнтів), або ж ці методи не відповідають даному теоретичному підходу. У запропонованій програмі заходів, спрямованих на реалізацію комплексного підходу щодо вирішення даної ситуації, відсутнє обґрунтування доцільності обраних форм та видів роботи.	15-6 балів
Завдання частково виконане, проте: – наявні грубі порушення при спробі пояснити причини виникнення проблемної ситуації; – невдало підібраний діагностичний інструментарій	5-1 балів

для здійснення вторинної діагностики; – відсутній алгоритм надання консультаційної допомоги; – необґрунтований і не системний підбір методів, форм та видів роботи психолога, спрямованих на конструктивне подолання описаних психологічних труднощів.	
Завдання зовсім не виконане.	0 балів

Контроль якості знань студентів на державному іспиті завершується загальною оцінкою, яка відповідає сумі набраних балів за виконання усіх завдань трьох рівнів складності. У таблиці 2 показано, як співвідноситься загальна сума балів, отриманих випускником за виконані завдання трьох рівнів складності зі шкалою оцінювання ECTS, що використовується у рамках кредитно-трансферної системи навчання.

Таблиця 2

Шкала оцінювання

Кількість балів	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		цифрою	прописом
90-100	A	5	відмінно
85-89	B	4	дуже добре
75-84	C	4	добре
65-74	D	3	задовільно
60-64	E	3	посередньо
35-59	Fx	2	незадовільно
≤34	F	2	незадовільно

ВСТУП ДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ

I рівень

1. В якій із названих психологічних шкіл вперше предметом дослідження стала сфера підсвідомості?
 - а) гуманістична психологія
 - б) асоціанізм
 - в) психоаналіз
 - г) біхевіоризм
2. Вкажіть на метод, завдяки якому психологія у середині XIX століття оформилась як наука:
 - а) тест
 - б) інтроспекція
 - в) експеримент
 - г) спостереження
3. Вкажіть варіант, де вірно вказані основні види психічних явищ:
 - а) мислення, увага, психічні стани
 - б) уявлення, характер, свідомість
 - в) психічні процеси, психічні стани, психічні властивості
 - г) психічні властивості, темперамент, характер
4. «Цілісність, структура» – це вихідні поняття:
 - а) гештальтпсихології
 - б) психоаналізу
 - в) біхевіоризму
 - г) асоціанізму
5. Вкажіть варіант, де зазначені лише галузі прикладної психології:
 - а) історія психології, юридична психологія, соціальна психологія
 - б) екологічна психологія, загальна психологія, педагогічна психологія
 - в) психологія реклами, політична психологія, космічна психологія
 - г) геронтопсихологія, психофізіологія, психологічна діагностика
6. Особистість, її система ставлень до себе і до світу знаходяться в центрі уваги:
 - а) гештальтпсихології
 - б) психоаналізу
 - в) біхевіоризму
 - г) гуманістичної психології

7. Вкажіть варіант, де зазначені основні види практичної психології:

а) психологічна діагностика, психологічна корекція, психологічне консультування

б) теоретична психологія, психологічна терапія, психологічна профілактика

в) психологічна діагностика, психологічна корекція, прикладна психологія

г) психологічна корекція, психологічна реабілітація, психологічна допомога

8. Вкажіть варіант, у якому найточніше зазначається основна мета роботи практичного психолога:

а) спрямування клієнта на «шлях істинний»

б) надання рекомендацій, порад клієнту

в) створення сприятливих психологічних умов для усвідомлення клієнтом істинних причин його проблем і самостійного їх вирішення

г) використання різноманітних психологічних методів і технік з метою цілеспрямованого впливу на ефективне вирішення клієнтом його проблем

9. Вкажіть варіант, що не стосується етичних принципів роботи практичного психолога:

а) професійної таємниці

б) конфіденційності

в) примусовості

г) відповідальності

II рівень

1. До організаційних методів психологічного дослідження належать:

а) генетичні та структурні

б) емпіричні та теоретичні

в) інтерпретаційні, генетичні та порівняльні

г) порівняльні, лонгитюдні, комплексні

2. Яка із зазначених психологічних шкіл отримала назву «психології чорного ящика»?

а) гуманістична психологія

б) асоціанізм

в) психоаналіз

г) біхевіоризм

3. Вкажіть варіант, де зазначені лише галузі теоретичної психології:

а) історія психології, філософія психології, загальна психологія

б) екологічна психологія, загальна психологія, педагогічна психологія

в) психологія реклами, політична психологія, космічна психологія

г) геронтопсихологія, психофізіологія, психологічна діагностика

4. Принцип детермінізму полягає у:

а) вивченні функцій психіки, що забезпечують активне пристосування до умов оточуючого середовища

б) розгляді психіки і будь-яких її проявів як системи

в) визнанні необхідності вивчати психічні явища від явищ, які їх породжують

г) конкретизації в психології загального закону діалектики

5. Закони, закономірності, механізми психічної діяльності людини і тварини – це результат діяльності психолога, який працює у галузі:

а) прикладної психології

б) практичної психології

в) соціальної психології

г) теоретичної психології

6. За З. Фройдом, психіка людини складається із таких структурних компонентів:

а) свідоме, передсвідоме, підсвідоме

б) напівсвідоме, свідоме

в) свідоме, підсвідоме

г) свідоме, напівсвідоме, підсвідоме

7. Вкажіть варіант, у якому зазначені емпіричні методи психології:

а) спостереження, інтроспекція, тести

б) структурний метод, інтроспекція, тести

в) інтроспекція, експеримент, лонгитюдний метод

г) бесіда, комплексний метод, лабораторний експеримент

8. Психіка як предмет дослідження є характерною ознакою:

а) філософського етапу розвитку психології

б) наукового етапу розвитку психології

в) міфологічного етапу розвитку психології

г) всі варіанти правильні

9. Вкажіть варіант, де зазначаються структурні компоненти свідомості:

а) знання, психічні процеси, самосвідомість, емоції

- б) мислення, уявлення, емоційні стани
 - в) уява, темперамент, характер, здібності
 - г) психічні властивості, сприймання, мислення, здібності
10. Вкажіть варіант, де зазначаються психологічні властивості:
- а) спрямованість, характер, темперамент, здібності
 - б) мислення, увага, темперамент
 - в) увага, свідомість, уява, здібності
 - г) почуття, емоції, воля, характер.

III рівень

1. Зробіть порівняльний аналіз спільного та відмінного у професіях психолога та лікаря.
2. Зробіть порівняльний аналіз спільного та відмінного у професіях психолога та священика.
3. Зробіть порівняльний аналіз спільного та відмінного у професіях психолога та педагога.
4. Зробіть порівняльний аналіз спільного та відмінного у професіях психолога та юриста.
5. Обґрунтуйте тезу про те, що суть діяльності практичного психолога у співпереживанні.

ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

I рівень

1. Вища форма пізнавальної діяльності людини, що дозволяє відображати оточуючу дійсність узагальнено, опосередковано і встановлювати зв'язки й відношення між предметами та явищами:
 - а) пам'ять
 - б) мислення
 - в) відчуття
 - г) уява
2. Узагальненості мислення сприяє:
 - а) його знаковий характер, що виражається словом
 - б) його цілісне відображення предметів та явищ
 - в) взаємодія аналізаторів

- г) властивості інтелекту
- 3. Мислення завжди існує там, де присутня:
 - а) проблемна ситуація, задача
 - б) властивість підтримувати життєвий тонус
 - в) зрозумілість, виразність
 - г) надмірна рухливість уваги
- 4. Завдяки опосередкованості мислення можна пізнати:
 - а) пристрасті людини
 - б) психічні властивості особистості
 - в) те, що безпосередньо в сприйманні пізнати неможливо
 - г) властивості темпераменту
- 5. З проблемної ситуації розпочинається:
 - а) початковий момент пам'яті
 - б) початковий момент мислення
 - в) початковий момент здібностей
 - г) початковий момент відчуття
- 6. Інсайт – це:
 - а) миттєве усвідомлення розв'язання деякої проблеми
 - б) створення нового образу шляхом сполучення елементів
 - в) адекватна самооцінка
 - г) здійснення прийнятого рішення
- 7. До розумових операцій відносимо:
 - а) відчуття, сприймання, мислення, пам'ять
 - б) темперамент, характер, здібності
 - в) аглютинація, типізація, гіперболізація, схематизація
 - г) аналіз, синтез, порівняння, абстрагування, узагальнення
- 8. Розумовий розподіл предметів і явищ на частини або властивості – це:
 - а) аналіз
 - б) синтез
 - в) типізація
 - г) поняття
- 9. Синтез – це:
 - а) виділення одних ознак та відволікання від інших
 - б) зіставлення предметів і явищ, знаходження подібності та відмінності між ними
 - в) розумове об'єднання частин або властивостей в єдине ціле
 - г) розумовий розподіл предметів і явищ на частини або властивості
- 10. Зіставлення предметів і явищ, знаходження подібності та відмінності між ними – це:
 - а) порівняння

- б) узагальнення
 - в) судження
 - г) аналіз
11. Сукупність індивідуально-своєрідних властивостей особистості, які визначають її ставлення і проявляються у типових для даної особистості способах діяльності визначає:
- а) характер
 - б) темперамент
 - в) здібності
 - г) волю
12. Фізіологічною основою характеру вважають:
- а) тип нервової системи
 - б) тип нервової системи та систему тимчасових нервових зв'язків
 - в) задатки
 - г) утворення тимчасових нервових зв'язків
13. Зі змістової сторони особистість представлена у:
- а) темпераменті
 - б) характері
 - в) емоціях
 - г) здібностях
14. Відсутність у характері особистості суперечливих рис, відповідність між спрямованістю та діяльністю, свідомістю та вчинками визначає таку структурну властивість характеру як:
- а) цілісність
 - б) силу
 - в) активність
 - г) ступінь глибини
15. Активність характеру проявляється у:
- а) потребі людини бути увесь час в діяльнісному стані
 - б) проявляти різний характер у різних умовах
 - в) наполегливості
 - г) цілеспрямованості
16. Фізіологічною основою темпераменту згідно вчення І.П. Павлова виступає:
- а) тип нервової системи
 - б) взаємодія півкуль головного мозку
 - в) задатки
 - г) безумовні та умовні рефлекси
17. На якому типі нервової системи базується сангвінічний тип темпераменту:
- а) сильний, врівноважений, рухливий

- б) сильний, врівноважений, інертний
 - в) сильний, рухливий, нерівноважений
 - г) слабкий, нерівноважений, малорухливий
18. На якому типі нервової системи базується меланхолічний тип темпераменту:
- а) сильний, врівноважений, рухливий
 - б) сильний, врівноважений, інертний
 - в) сильний, рухливий, нерівноважений
 - г) слабкий, нерівноважений, малорухливий
19. Яка властивість темпераменту визначає швидкість протікання різних психічних реакцій і процесів:
- а) сенситивність
 - б) реактивність
 - в) темп реакції
 - г) активність
20. Цілеспрямованість, наполегливість, рішучість, організованість, сміливість, витримка – це:
- а) вольові якості людини
 - б) властивості темпераменту
 - в) якості характеру
 - г) особливості прояву здібностей
21. Види мислення за формою:
- а) наочно-дійове, наочно-образне, абстрактно-логічне
 - б) теоретичне, практичне
 - в) репродуктивне, продуктивне
 - г) дискусійне, інтуїтивне
22. Вид мислення, який спрямований на відкриття законів, властивостей об'єктів:
- а) творчий
 - б) теоретичний
 - в) інтуїтивний
 - г) практичний
23. Форми мислення:
- а) судження, поняття, умовиводи
 - б) узагальнення, експресія, судження
 - в) одиничні, загальні, конкретні
 - г) діалогічне, монологічне
24. Форма мислення, яка відображає суттєві властивості, зв'язки й відношення предметів і явищ:
- а) поняття
 - б) судження
 - в) абстрагування

- г) узагальнення
25. Умовивід – це:
- а) форма мислення, яка відображає зв'язки між предметами і явищами дійсності
 - б) форма мислення, яка відображає суттєві властивості, зв'язки й відношення предметів і явищ
 - в) форма мислення, при якій на основі деяких суджень робиться певний висновок
 - г) поняття, які відображають істотні властивості одиничних об'єктів
26. До індивідуальних особливостей мислення відносимо:
- а) силу, слабкість, інертність, рухливість, динамічність
 - б) швидкість, самостійність, критичність, послідовність, гнучкість
 - в) мужність, сміливість, терпеливість, наполегливість
 - г) якість, активність, пасивність, позитивізм, негативізм
27. Процес спілкування людей за допомогою мови:
- а) мовлення
 - б) мислення
 - в) інтуїція
 - г) експресія
28. Вид мовлення, при якому активні в однаковій мірі всі його учасники:
- а) діалогічне
 - б) монологічне
 - в) афективне
 - г) внутрішнє
29. Форма психічного відображення, яка полягає у створенні образів на основі раніше сформованих уявлень:
- а) пам'ять
 - б) уява
 - в) увага
 - г) мислення
30. Особливий вид уяви, який знаходить свій вияв у створенні образів бажаного майбутнього:
- а) афазія
 - б) гіперболізація
 - в) аглютинація
 - г) мрія
31. Доповнення, аглютинація, гіперболізація, схематизація, типізація, акцентування – це:
- а) види уваги

- б) властивості пам'яті
 - в) прийоми уяви
 - г) індивідуальні особливості мислення
32. «Поєднання» різних, звичайно не поєднуваних якостей, деталей частин в уявленні:
- а) аглютинація
 - б) типізація
 - в) систематизація
 - г) гіперболізація
33. Прийом уяви, який характеризується збільшенням або зменшення предмета, а також аналогічною зміною окремих частин:
- а) типізація
 - б) алегоризація
 - в) гіперболізація
 - г) аглютинація
34. Найвищий кульмінаційний творчий стан:
- а) натхнення
 - б) ейфорія
 - в) афект
 - г) пристрасть
35. Увага – це:
- а) форма організації психічної діяльності людини, яка полягає у спрямованості й зосередженості свідомості на об'єктах, що забезпечує їх виразне відображення
 - б) вища форма пізнавальної діяльності людини, що дозволяє відображати оточуючу дійсність узагальнено, опосередковано і встановлювати зв'язки й відношення між предметами та явищами
 - в) пізнавальний психічний процес, який полягає у відтворення образів пам'яті
 - г) відображення у свідомості людини окремих властивостей предметів та явищ об'єктивного світу
36. Автор концепції поетапного формування розумових дій:
- а) П.Я. Гальперин
 - б) О.О. Ухтомський
 - в) Д.М. Узнадзе
 - г) М.М. Ланге
37. Основні види уваги:
- а) наочно-дійова, наочно-образна, абстрактно логічна
 - б) емоційна, словесна, зорова
 - в) мимовільна, довільна, після довільна

- г) первинна, вторинна, другорядна
38. Вид уваги, який свідомо спрямовується та регулюється особистістю:
- а) довільна
 - б) мимовільна
 - в) післядовільна
 - г) опосередкована
39. Вид уваги, для якого є характерними мимовільність, легкість виникнення і переключення:
- а) післядовільної
 - б) довільної
 - в) мимовільної
 - г) внутрішньої
40. Дії, які скеровані на досягнення свідомо поставленої мети й пов'язані з подоланням труднощів, називають:
- а) вольовими діями
 - б) особливостями процесів пам'яті
 - в) потягами
 - г) бажаннями
41. Під індивідуальними особливостями особистості, які є умовами успішного виконання якоїсь однієї чи декількох діяльностей, розуміють:
- а) емоції та почуття
 - б) пам'ять
 - в) здібності
 - г) мислення
42. Природну основу здібностей складають:
- а) властивості нервової системи
 - б) здатність мозку утворювати тимчасові нервові зв'язки
 - в) задатки
 - г) співвідношення першої та другої сигнальних систем
43. Вищим рівнем розвитку здібностей називають:
- а) талант
 - б) обдарованість
 - в) геніальність
 - г) оригінальність мислення
44. Прибічником конституціональної теорії темпераменту був:
- а) Лесгафт
 - б) Кант
 - в) Гіппократ
 - г) Кречмер
45. Яке твердження є правильним?

- а) здібності існують незалежно від діяльності і поза нею
 - б) здібності в діяльності виявляються і в ній розвиваються
 - в) здібності розвиваються незалежно від діяльності, але в діяльності проявляються
 - г) поза діяльністю здібності існувати не можуть
46. Вкажіть, хто з психологів розглядає емоції як цінність:
- а) У. Кеннон
 - б) П.К. Анохін
 - в) Б.І. Додонов
 - г) К. Ізард
47. Відображення окремих властивостей предметів і явищ зовнішнього і внутрішнього світу характерне для:
- а) відчуття
 - б) сприймання
 - в) пам'яті
 - г) уяви
48. За О.М. Леонтьєвим, елементом структури діяльності виступає:
- а) поведінка
 - б) жест
 - в) дія
 - г) активність
49. Компонент аналізатора, що перетворює енергію зовнішнього впливу в нервові сигнали, називається:
- а) зона кори головного мозку
 - б) рецептором
 - в) ЦНС
 - г) нейроном відцентровим
50. Час, який проходить від моменту впливу стимулу на рецептор і виникнення відповідної реакції, називається:
- а) диференціальним порогом відчуттів
 - б) часовим порогом відчуттів
 - в) просторовим порогом відчуттів
 - г) латентним періодом реакції
51. Максимальна величина подразника, яку здатний адекватно сприймати аналізатор, називається:
- а) нижнім абсолютним порогом
 - б) диференціальним порогом
 - в) часовим інтервалом
 - г) верхнім абсолютним порогом
52. Між нижнім абсолютним порогом відчуття і чутливістю аналізатора існує залежність:

- а) ступенева
 - б) логарифмічна
 - в) прямо пропорційна
 - г) обернено пропорційна
53. Підвищення чутливості одних органів чуття в результаті вправлення проявляється як:
- а) адаптація
 - б) сенсibiliзація
 - в) синестезія
 - г) модальність
54. Жести, міміка і пантоміміка – це засоби спілкування:
- а) оптико-кінетичні
 - б) паралінгвістичні
 - в) екстралінгвістичні
 - г) просторово-часові
55. Забування, зазвичай, протікає як процес:
- а) довільний
 - б) мимовільний
 - в) післядовільний
 - г) прогнозований
56. Зразок малюнку, який сприймається то як ваза, то як два людські профілі, ілюструє закон:
- а) транспозиції
 - б) фігури і фону
 - в) фокусування
 - г) константності
57. Вид пам'яті, при якому людина особливо добре запам'ятовує наочні образи, колір обличчя і тощо – це пам'ять:
- а) ейдетична
 - б) наочно-образна
 - в) феноменальна
 - г) емоційна
58. Наочно-образне мислення яскраво проявляється у віці:
- а) 2-3 роки
 - б) 4-6 років
 - в) 7-8 років
 - г) 9-10 років
59. До основних форм прояву психіки належить:
- а) процеси, стани, властивості
 - б) емоційно-вольова сфера, пізнавальні процеси, характер
 - в) темперамент, характер, здібності
 - г) властивості особистості, почуття, емоції

60. Відчуття, сприймання, пам'ять, мислення – це:
- а) властивості особистості
 - б) емоційно-вольові процеси особистості
 - в) пізнавальні процеси
 - г) стани
61. Темперамент, характер, здібності – це:
- а) властивості особистості
 - б) пізнавальні процеси
 - в) стани
 - г) емоційно-вольові процеси
62. Творче піднесення, сумнів, апатія, пригніченість – це:
- а) пізнавальні процеси
 - б) емоційно-вольові процеси
 - в) властивості особистості
 - г) стани
63. «Носієм» психіки у людини є:
- а) головний мозок
 - б) спинний мозок
 - в) мозочок
 - г) лобні долі головного мозку
64. Психіка – це:
- а) властивість пізнавальних психічних процесів
 - б) властивість високорозвиненої матерії – нервової системи
 - в) властивість, якою володіють аксони та дендрити
 - г) властивість яка є характерною для периферичної нервової системи
65. Нейрон – це:
- а) нервова клітина
 - б) нервова система
 - в) синапс
 - г) сигнальна система
66. Будова нейрона:
- а) великі півкулі головного мозку
 - б) тіло, аксон, півкулі головного мозку
 - в) тіло, дендрити, аксон, синапс
 - г) тіло, дендрит, аксон, нервова клітина
67. Центральна нервова система – це:
- а) спинний та головний мозок
 - б) спинномозкові і черепно-мозкові нерви
 - в) спинний мозок та черепно-мозкові нерви
 - г) головний мозок та спинномозкові нерви
68. Периферична нервова система – це:

- а) спинний та головний мозок
 - б) спинномозкові і черепно-мозкові нерви
 - в) спинний мозок та черепно-мозкові нерви
 - г) головний мозок та спинномозкові нерви
69. Спільною для людини і тварини є:
- а) перша сигнальна система
 - б) друга сигнальна система
 - в) перша та друга сигнальні системи
 - г) жодна з сигнальних систем не присутня
70. Здатність відтворювати властивості одних предметів та явищ у інших при їх взаємодії – це:
- а) психіка
 - б) відображення
 - в) свідомість
 - г) самосвідомість
71. До основних форм відображення належать:
- а) спрямованість, темперамент, характер, здібності
 - б) фізичне, психічне, психологічне
 - в) свідомість, самосвідомість, саморозвиток, самовдосконалення, самореалізація
 - г) фізичне, фізіологічне, психічне
72. Здатність живого організму реагувати на біологічно значущі впливи – це:
- а) відображення
 - б) подразливість
 - в) інстинкт
 - г) рефлекс
73. Форма генетично обумовленої поведінки:
- а) рефлекс
 - б) подразливість
 - в) інстинкт
 - г) психіка
74. Навички – це:
- а) вроджені форми реагування на певні умови середовища
 - б) форми поведінки, набуті в індивідуальному досвіді тварин
 - в) складні форми поведінки, які відображають міжпредметні зв'язки і забезпечують великі можливості пристосування, переносу навичок
 - г) співвідношення першої та другої сигнальних систем
75. Стадія елементарної сенсорної психіки є властивою для:
- а) мавп та інших хребетних
 - б) комах

- в) найпростіших
г) людей
76. Нижчий рівень стадії перцептивної психіки є властивий:
а) людям
б) нижчим багатоклітинним організмам
в) вищим хребетним (птахи та деякі ссавці)
г) риbam й нижчим хребетним, а також деяким вищим безхребетним
77. Для якої стадії розвитку психіки характерний розвиток подразливості?
а) нижчий рівень стадії перцептивної психіки
б) найвищий рівень стадії перцептивної психіки
в) нижчий рівень стадії елементарної сенсорної психіки
г) вищий рівень стадії елементарної сенсорної психіки
78. Якщо в процесі діяльності виникає безпосередній інтерес до змісту завдання, під впливом якого змінюється увага людини, то таку увагу називають:
а) довірливою
б) післядовірливою
в) мимовірливою
г) особистісною
79. Переключення, стійкість, інтенсивність, широта, спрямованість – це:
а) властивості уваги
б) види уваги
в) властивості пам'яті
г) властивості інтелекту
80. Яка властивість уваги, виявляється у тривалості її зосередженості на об'єкті?
а) широта
б) активність
в) глибина
г) стійкість
81. Стійка властивість особистості, яка виражається в спрямованості й зосередженості уваги на певному об'єкті:
а) неуважність
б) уважність
в) емоційність
г) розсіяність
82. Оцінка особистістю самої себе, своїх можливостей, якостей і місця серед інших людей – це:
а) самоусвідомлення

- б) самооцінка
 - в) досвід
 - г) прогнозування
83. Спілкування як інтеракція виражається:
- а) в обміні не лише знаннями, ідеями, але й діями
 - б) в обміні інформацією між індивідами в процесі спілкування
 - в) це процес сприймання один одного партнерами у спілкуванні й встановленні на цій основі взаєморозуміння
 - г) це процес співчуття, співпереживання один одному під час спілкування
84. Комунікативна сторона спілкування полягає:
- а) в обміні не лише знаннями, ідеями, але й діями
 - б) в обміні інформацією між індивідами в процесі спілкування
 - в) в обміні емоціями та почуттями
 - г) використання під час спілкування міміки та пантоміміки
85. Протилежним процесом збереженню є процес:
- а) забування
 - б) відтворення
 - в) пригадування
 - г) спогад
86. Фізіологічною основою забування є:
- а) збудження тимчасових нервових зв'язків у корі великих півкуль головного мозку
 - б) гальмування тимчасових нервових зв'язків у корі великих півкуль головного мозку
 - в) швидкість перебігу процесів збудження і гальмування
 - г) виникнення панівного осередку збудження
87. Особистість, як сукупність внутрішніх умов, через які переломлюються зовнішні впливи, трактує:
- а) О.М. Леонт'єв
 - б) С.Л. Рубінштейн
 - в) К.К. Платонов
 - г) А.Г. Ковальов
88. Ієрархічна піраміда потреб представлена у теорії:
- а) К. Роджерса
 - б) А. Маслоу
 - в) Г. Олпорта
 - г) В. Келера
89. Людина як типовий носій видів людської активності – це:
- а) індивід

- б) особистість
 - в) суб'єкт діяльності
 - г) індивідуальність
90. Уподобнення себе іншому в думках, позиціях, діях – це:
- а) рефлексія
 - б) ідентифікація
 - в) емпатія
 - г) конгруентність
91. Показником афекту є:
- а) незначна зміна свідомості
 - б) порушення контролю волі за своїми діями
 - в) виникнення інтересу до об'єкта спілкування
 - г) збереження контролю волі за своїми діями
92. Характерологічна особливість людини, яка полягає в підвищеній чутливості:
- а) підозрілість
 - б) емпатія
 - в) сенситивність
 - г) тривожність
93. Розуміння емоційних станів іншої людини у формі співпереживання і співчуття:
- а) рефлексія
 - б) ідентифікація
 - в) емпатія
 - г) симпатія
94. Автор культурно-історичної теорії особистості:
- а) Л.С. Виготський
 - б) А. Маслоу
 - в) Е. Дюркгейм
 - г) С.Л. Рубінштейн
95. Емоції як цінність розглядає:
- а) Б.І. Додонов
 - б) К. Ізард
 - в) І.П. Симонов
 - г) В. Вундт
96. До основних видів діяльності належать:
- а) обмін емоціями, почуттями, спілкування
 - б) комунікація, письмо, читання
 - в) гра, навчання, праця
 - г) гра, виникнення потреби, праця
97. Схильність людини діяти певним чином – це:
- а) звичка

- б) вміння
 - в) навичка
 - г) установка
98. До дистантних відчуттів належать:
- а) зорові, нюхові, слухові
 - б) дотикові, смакові, органічні
 - в) смакові, нюхові
 - г) органічні, дотикові
99. Автор, який виділяє у структурі особистості такі компоненти: Ід, Его, Супер-Его:
- а) К. Юнг
 - б) К. Роджерс
 - в) А. Маслоу
 - г) З. Фройд
100. Види мислення за розвитком в онтогенезі:
- а) наочно-дійове, наочно-образне, абстрактно-логічне
 - б) теоретичне, практичне
 - в) репродуктивне, продуктивне
 - г) дискусійне, інтуїтивне

МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ У ПСИХОЛОГІЇ

I рівень

1. Статистика, яка перевіряє, чи можна розповсюджувати результати, отримані на даній вибірці, на всю популяцію, із якої взята ця вибірка називається:
- а) індуктивною
 - б) описовою
 - в) кореляційною
 - г) факторною
2. Основні елементи в статистиці, що підлягають аналізу – це:
- а) інструментарій
 - б) експериментальні плани
 - в) дані
 - г) коефіцієнти
3. У якому варіанті перелічено основні типи даних математичної статистики:
- а) експериментальні, теоретичні
 - б) індуктивні, дедуктивні, кореляційні
 - в) якісні, кількісні, порядкові
 - г) параметричні, непараметричні

4. Процедура, при допомозі якої об'єкт, що вимірюється порівнюється із деяким еталоном і отримує числове вираження в певному масштабі чи шкалі - це:
- а) вимірювання
 - б) дослідження
 - в) експеримент
 - г) групування
5. Варіаційний ряд розподілу - це:
- а) числові значення ознаки, розміщені в певному порядку
 - б) двоякий ряд чисел, що показує, яким чином числові значення ознаки пов'язані із їх повторюваністю в даній вибірці
 - в) числа, що показують скільки раз окремі варіанти зустрічаються в даній сукупності
 - г) числові значення ознаки, розміщені в довільному порядку
6. В якому з варіантів перелічено лише види графічних зображень варіаційних рядів:
- а) гістограма, таблиця, полігон, статистичний ряд
 - б) кумулята, огіва, інтервальний ряд розподілу
 - в) полігон, гістограма, кумулята, огіва
 - г) вибірковий ряд, таблиця, кумулята
7. Числове значення, яке зустрічається у вибірці найбільш часто - це:
- а) мода
 - б) медіана
 - в) дисперсія
 - г) стандартне відхилення
8. Показник для характеристики ступеня розсіювання випадкової величини називається:
- а) середнім арифметичним
 - б) медіаною
 - в) стандартним відхиленням
 - г) модою
9. Нормальний розподіл - це:
- а) закономірність варіації різних значень ознаки
 - б) розподіл, який характеризується тим, що крайні значення ознаки у ньому зустрічаються досить рідко, а значення, що близькі до середньої величини – досить часто
 - в) розподіл, який характеризується тим, що експериментальні дані розподілені нормально
 - г) розподіл, який характеризується тим, що крайні значення ознаки у ньому зустрічаються досить часто, а значення, що близькі до середньої величини – досить рідко

10. Гіпотеза про відсутність відмінностей називається:
- а) альтернативною
 - б) математичною
 - в) нульовою
 - г) середньостатистичною
11. Критерій, який оцінює відмінність середніх для двох вибірок – це:
- а) t – критерій Стюдента
 - б) F – критерій Фішера
 - в) критерій Пірсона
 - г) критерій Спірмена
12. Узгоджена зміна двох чи більшої кількості ознак, що відображає той факт, що мінливість однієї ознаки знаходиться у відповідності із мінливістю іншої – це:
- а) факторний аналіз
 - б) дисперсійний зв'язок
 - в) статистичний аналіз
 - г) кореляційний зв'язок
13. Усі психологічні методи, що використовують рангування, побудовані на застосуванні:
- а) шкали порядку
 - б) шкали відносин
 - в) інтервальної шкали
 - г) альтернативної шкали
14. Факторний аналіз – це:
- а) статистичний метод, що використовується для обробки первинних даних
 - б) статистичний метод, що використовується для обробки малих масивів даних
 - в) статистичний метод, що використовується для великих масивів експериментальних даних
 - г) статистичний метод, що використовують для порівняння двох вибірок
15. Критерій, що визначає, з якою частотою зустрічаються різні значення ознаки в емпіричному та теоретичному розподілах, чи у двох та більше емпіричних розподілах називається:
- а) критерій Хі-квадрат
 - б) критерій Спірмена
 - в) критерій Пірсона
 - г) критерій Шефе
16. Елемент впорядкованого варіаційного ряду, який ділить його на дві частини називається:

- а) модою
 - б) середнім арифметичним
 - в) медіаною
 - г) дисперсією
17. Шкала, у якій цифрами відзначається приналежність конкретного індивіда до якогось класу (групи) називається:
- а) ранговою
 - б) інтервальною
 - в) номінальною
 - г) відсотковою
18. Гіпотеза про значущість відмінностей називається:
- а) альтернативною
 - б) нульовою
 - в) математичною
 - г) середньостатистичною
19. Якщо психологічному дослідженню піддаються всі представники досліджуваної генеральної сукупності, то таке дослідження називають:
- а) генеральним
 - б) повним
 - в) вибіркоvim
 - г) жодна з відповідей неправильна
20. Різниця між максимальною і мінімальною величинами даного конкретного варіаційного ряду – це:
- а) розмах вибірки
 - б) середнє арифметичне вибірки
 - в) степінь свободи
 - г) дисперсія

II рівень

1. Для побудови кумуляти та огіви використовують:
- а) варіаційний ряд з нагромадженими частотами
 - б) інтервальне задання варіаційного ряду
 - в) ранговий варіаційний ряд
 - г) звичайний варіаційний ряд
2. У тому випадку, коли всі значення у вибірці зустрічаються однаково часто, прийнято вважати, що:
- а) мода обчислюється як середнє арифметичне цих значень
 - б) вибірка є бімодальною
 - в) цей вибірковий ряд не має моди
 - г) жодна з відповідей неправильна

3. В якому варіанті перелічено параметри, якими визначається форма і положення графіка нормального розподілу:
- а) середнє μ і дисперсія D
 - б) середнє μ і стандартне відхилення σ
 - в) стандартне відхилення σ
 - г) розмах R і медіана M
4. Модою числового ряду 2, 7, 7, 8, 9, 10, 10, 10, 15 є:
- а) 10
 - б) 7, 10
 - в) 2
 - г) 9
5. Медіаною сукупності даних 17, 18, 21, 24, 26, 43 є:
- а) 21
 - б) 24
 - в) 17
 - г) 22,5
6. Якщо емпіричне значення попало в зону незначущості, то у цьому випадку приймається:
- а) нульова гіпотеза
 - б) альтернативна гіпотеза
 - в) гіпотеза про наявність відмінностей
 - г) перед психологом стоїть дилема
7. Який критерій побудований так, що при повному співпаданні експериментального і теоретичного розподілу його величина рівна 0:
- а) F – критерій Фішера
 - б) критерій Пірсона
 - в) критерій Спірмена
 - г) критерій Хі-квадрат
8. Найменування стовпців і рядків у матрицях інтеркореляції:
- а) однакові
 - б) різні
 - в) асиметричні
 - г) пропорційні
9. Якщо кореляція між факторами дорівнює нулю, то фактори є:
- а) лінійно залежними
 - б) залежними
 - в) незалежними
 - г) нейтральними
10. Квадратний корінь із дисперсії називають:
- а) середнім квадратичним відхиленням випадкової величини;

- б) модою
- в) медіаною
- г) розмахом вибірки

11. Розв'язати задачу.

Двом групам шестикласників по 6 осіб було дано завдання кидати м'яч в корзину. Групи навчались за різними методиками. Число попадань в корзину обстежуваних першої групи – X: 2, 4, 6, 4, 1, 1. Число попадань в корзину обстежуваних другої групи – Y: 5, 4, 2, 8, 6, 5. Чи можна вважати, що різниця в методиках вплинула на кінцеву результативність школярів?

12. Знайти моду сукупностей даних:

- 2, 2, 5, 5, 9, 9, 10, 10;
- 3, 5, 6, 6, 10, 11, 11, 11, 14, 17;
- 2, 3, 5, 5, 5, 7, 7, 7, 9, 13;
- 5, 6, 9, 9, 9, 11, 13, 14, 14, 14, 19, 20;

13. Знайти медіану сукупності даних:

- 9, 5, 3, 10, 2, 4, 8;
- 1, 7, 5, 4, 10, 12;

14. Знайти дисперсію і стандартне відхилення сукупності даних:

- 2, 3, 5, 7, 8, 9, 12, 14, 15;

15. Розв'язати задачу.

Побудувати полігон, гістограму та кумуляту за даними такого варіаційного ряду:

Значення	21	23	24	29	32	35	39	43	50	55
Частота	3	1	4	2	1	2	6	1	9	1

16. Розв'язати задачу.

Психолог розв'язує задачу: чи буде задоволеність роботою на даному підприємстві розподілена рівномірно за наступними альтернативами:

- 1 – роботою повністю задоволений;
- 2 – скоріше задоволений, ніж не задоволений;
- 3 – важко сказати, не знаю;
- 4 – скоріше не задоволений, ніж задоволений;
- 5 – зовсім не задоволений роботою.

Альтернативи	1	2	3	4	5	Сума
Емпірична частота	8	22	14	9	12	65

Для розв'язання цієї задачі проводиться опитування випадкової вибірки із 65 респондентів про задоволеність

роботою. Отримані результати (емпіричні частоти) подані у таблиці

17. Розв'язати задачу.

Необхідно визначити характер зв'язку між виконанням одними й тими ж учнями двох тестів. Дані за першим тестом позначимо, як – X, а за другим, як –Y. При цьому отримано було наступні результати 10 обстежуваних:

№ п/п	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
X	44	24	37	29	40	42	32	48	42	33
Y	43	10	28	13	43	45	24	45	26	16

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

I рівень

1. Зародження експериментальної психології пов'язують з:
 - а) 1879 роком
 - б) 1865 роком
 - в) 1990 роком
 - г) 1888 роком
2. Першу експериментальну психологічну лабораторію було створено в:
 - а) Москві
 - б) Дрездені
 - в) Лейпцигу
 - г) Лондоні
3. Засновником першої експериментальної психологічної лабораторії вважають:
 - а) І. Сеченова
 - б) Г. Фехнера
 - в) В.Вундта
 - г) Т.Рібо
4. Експериментальна психологія – це:
 - а) система експериментальних методів і методик, які можуть бути використані в експериментальному дослідженні
 - б) наука, що вивчає зміни в поведінці досліджуваного в умовах експерименту

в) наука, яка досліджує взаємозв'язки в умовах, керованих експериментатором

г) галузь психологічної науки, що розкриває умови, закономірності, принципи експериментального дослідження психіки

5. Якою із перелічених нижче змінних маніпулює експериментатор:

а) залежною

б) незалежною

в) додатковою

г) зовнішньою

6. «Залежною змінною» називають:

а) вербальні і невербальні параметри поведінки досліджуваного, які виступають опосередкованими показниками певних психічних якостей

б) змінна, якою маніпулює експериментатор

в) фактори, які опосередковано впливають на незалежну змінну

г) ті умови експерименту, які відіграють суттєву роль у встановленні причинно-наслідкових зв'язків

7. Процедура добору еквівалентних груп, коли потенційні досліджувані з популяції мають рівні шанси взяти участь в експерименті й однакову ймовірність бути приписаними до експериментальної чи контрольної груп, називають:

а) рандомізацією

б) балансуванням

в) вибіркою

г) стратегією попарного відбору

8. Відповідність властивостей досліджуваної вибірки властивостям генеральної сукупності, називається:

а) елімінацією

б) репрезентативністю

в) балансуванням

г) контрбалансуванням

9. Змінна, яка залежить від ідей експериментатора і виступає як експериментальний вплив, називається:

а) залежною

б) незалежною

в) додатковою

г) зовнішньою

10. Ефект послідовності експериментальних впливів контролюється:

- а) методом контрбалансування
- б) методом балансування
- в) ефектом Пігмаліона
- г) подвійним дослідом наосліп

11. Модифікація поведінки досліджуваного в експерименті під дією неусвідомлюваних мотивів експериментатора, який намагається підтвердити свою гіпотезу, чи думку про особистість досліджуваного, називається:

- а) ефект первинності
- б) плацебо-ефект
- в) ефект Хотторна
- г) ефект Пігмаліона

12. Ефект Пігмаліона можна проконтролювати:

- а) методом балансування
- б) методом контрбалансування
- в) методом латинського квадрату
- г) подвійним дослідом наосліп

13. Кореляційне дослідження – це:

а) дослідницький план, в якому дослідник намагається визначити зв'язані між собою дві або більше змінних, не намагаючись маніпулювати ними або робити висновки про причини

б) дослідження, що проводиться з метою підтвердження гіпотези про причинно-наслідкові зв'язки між декількома змінними

в) дослідницький план, до якого ставляться менші вимоги, ніж до істинного експериментального, і не вимагається рандомізація його учасників, проте враховується багато загроз внутрішньої валідності

г) дослідження, що містить більше однієї незалежної змінної, в якому кожен рівень всіх незалежних змінних поєднується із кожним із решти рівнів

14. Спосіб контролю зовнішніх змінних, коли експериментальну ситуацію конструюють таким чином, щоб виключити будь-яку можливість наявності у ній зовнішньої змінної називається:

- а) рандомізацією
- б) балансуванням
- в) створенням константних умов
- г) елімінацією

15. Продовжіть речення: “Чим більше впливають на зміну залежної змінної неконтрольовані дослідником умови, тим...”

- а) нижча внутрішня валідність експерименту

- б) вища внутрішня валідність експерименту
 - в) нижча зовнішня валідність експерименту
 - г) вища зовнішня валідність експерименту
16. Поняття «ідеальний експеримент» вперше ввів у психологію:
- а) Д. Кемпбел
 - б) Ф. Гальтон
 - в) В.Вундт
 - г) Г. Еббінгауз
17. За змістом гіпотези поділяють на:
- а) теоретичні та емпіричні;
 - б) експериментальні та статистичні;
 - в) про наявність явища, про зв'язки між явищами і про причинно-наслідкові зв'язки між явищами;
 - г) контргіпотезу, точну експериментальну гіпотезу, третю конкуруючу гіпотезу, експериментальну гіпотезу про максимальну величину
18. Результат дослідження, який отримано внаслідок зміни залежної змінної під впливом побічних змінних, називається:
- а) гало-ефектом
 - б) подвійним дослідом наосліп
 - в) фактом
 - г) артефактом
19. Люди, які беруть участь в експерименті, складають:
- а) генеральну сукупність
 - б) вибірку
 - в) контрольну групу
 - г) експериментальну групу

II рівень

1. Як називається план експериментального дослідження?

Експериментальна група	O_1XO_2
Контрольна група	$O_3 O_4$

- а) план для двох рандомізованих груп з тестуванням після впливу
 - б) план для двох рандомізованих груп з попереднім та підсумковим тестуванням
 - в) план Соломона
 - г) квазіекспериментальний
2. Як називається план експериментального дослідження?

Експериментальна група	R O ₁ XO ₂
Контрольна група	R O ₃ O ₄

- а) план для двох рандомізованих груп з тестуванням після впливу
- б) план для двох рандомізованих груп з попереднім та підсумковим тестуванням
- в) план Соломона
- г) квазіекспериментальний

3. Як називається план експериментального дослідження?

Експериментальна група	R XO ₁
Контрольна група	R O ₂

- а) план для двох рандомізованих груп з тестуванням після впливу
- б) план для двох рандомізованих груп з попереднім та підсумковим тестуванням
- в) план Соломона
- г) квазіекспериментальний

4. Як називається план експериментального дослідження?

Експериментальна група	R O ₁ XO ₂
Контрольна група	R O ₃ O ₄
Експериментальна група	R XO ₅
Контрольна група	R O ₆

- а) план для двох рандомізованих груп з тестуванням після впливу
- б) план для двох рандомізованих груп з попереднім та підсумковим тестуванням
- в) план Соломона
- г) квазіекспериментальний

5. Метод греко-латинського квадрату можна застосовувати до схеми:

- а) 3x3
- б) 2x2
- в) 3x3x3
- г) 3x3x3x3

6. Якщо психолог для участі у дослідженні вибрав дві рандомізовані групи: експериментальну і контрольну, в першій із них здійснив експериментальний вплив, а потім у двох групах виміряв залежну змінну, то план такого дослідження називатиметься:

- а) квазіекспериментальним
- б) істинно експериментальним
- в) факторним
- г) системним

7. В експериментальному плані для двох рандомізованих груп із попереднім і підсумковим тестуванням, щоб констатувати наявність впливу незалежної змінної на залежну необхідно виявити значущі відмінності між:

- а) O_1 і O_2 ; O_2 і O_4
- б) O_1 і O_2 ; O_2 і O_4 ; O_3 і O_4 ;
- в) O_1 і O_2 ;
- г) O_1 і O_3 ; O_2 і O_4

8. У квазіекспериментальному плані (схема якого відображена нижче) міру еквівалентності груп можна визначити, порівнявши:

Експериментальна група	O_1 X O_2
Контрольна група	O_3 O_4

- а) O_1 і O_4
- б) O_1 і O_3
- в) O_2 і O_4
- г) O_3 і O_4

9. Встановіть відповідність між способами контролю зовнішніх змінних та їх характеристиками:

1. Елімінація	А) Процедура, яка гарантує однакові права на участь в експерименті кожному члену популяції
2. Балансування	Б) Експериментальну процедуру конструюють так, щоб уникнути у ній зовнішньої змінної
3. Створення константних умов	В) Процедура, яка передбачає включення до плану експерименту контрольної групи (крім експериментальної)
4. Рандомізація	Г) Забезпечення незмінності впливу зовнішньої змінної

10. Встановіть відповідність між видами статистичних шкал та їх характеристиками:

1. Номінальна шкала	А) Утворюється, коли на множині реалізовано одне бінарне відношення – порядок (відношення «не більше» і «менше»)
2. Рангова шкала	Б) Дозволяє робити висновки про пропорції, сказати, у скільки разів один об'єкт більший чи менший за інший
3. Шкала інтервалів	В) Утворюється шляхом надання «імен» об'єктам
4. Шкала відношень	Г) Визначає величину відмінностей між об'єктами у вияві властивості

III рівень

1. Сплануйте дослідження, присвячене проблемі встановлення характеру впливу страху та стресу на афіліаційну поведінку суб'єкта:

- запропонуйте гіпотезу дослідження;
- визначте незалежні та залежні змінні;
- перераціоналізуйте змінні;
- запропонуйте план здійснення дослідження.

2. Побудуйте експериментальний план та поясніть його компоненти за наведеною задачею. Вкажіть залежну та незалежну змінні.

За даними датських вчених, у жінок, які пережили серйозний психоемоційний стрес під час першого триместру вагітності, частіше народжуються діти з такими вадами розвитку як “заяча губа”, “вовча паща” та незрощене піднебіння.

ПСИХОЛОГІЯ РОЗВИТКУ

I рівень

1. Психологічним критерієм закінчення періоду новонародженості та початку періоду немовляти є:

- відновлення втраченої після народження ваги
- поява комплексу поживавлення
- здатність до зорового та слухового зосередження
- правильна відповідь відсутня

2. За Л. С. Виготським синдром “гіркої цукерки” є ознакою:
 - а) кризи 1 року
 - б) кризи 7 років
 - в) кризи 13 років
 - г) кризи 35 років
3. Основним новоутворенням підліткового віку за Е.Еріксоном є:
 - а) розвиток самооцінки
 - б) формування Я-ідентичності
 - в) розвиток мислення
 - г) формування вольової сфери
4. Який вік називають дошкільним:
 - а) 4-6 років
 - б) 3-5 років
 - в) 2-6 років
 - г) 5-7 років
5. Що з переліченого не належить до симптомів кризи 3-х років (за Л. С. Виготським):
 - а) негативізм
 - б) впертість
 - в) протест-бунт
 - г) децентрація
6. Ранній дитячий вік охоплює період:
 - а) від народження до 1-3 місяців
 - б) від народження до кінця 2 року
 - в) від народження до кінця 3 року
 - г) другий – третій роки життя дитини
7. Яке особистісне новоутворення виникає у молодшому шкільному віці:
 - а) автономне мовлення
 - б) внутрішня позиція школяра
 - в) зовнішня позиція школяра
 - г) особистісна зрілість
8. Яка потреба виявляється в прагненні підлітка прилучитися до життя та діяльності дорослих? При цьому в першу чергу переймаються більш доступні, наочно сприйняті сторони дорослості: зовнішній вигляд, манера поведінки:
 - а) потреба у самопізнанні
 - б) потреба бути і вважатися дорослим
 - в) потреба у змагальній діяльності
 - г) потреба в учбовій діяльності
9. Які межі періоду немовляти:
 - а) до 10 днів життя

- б) до 2 місяців життя
 - в) до 2 років життя
 - г) до 1 року життя
10. Метод тестів – це:
- а) емпіричний метод
 - б) комплексний метод
 - в) генетичний метод
 - г) організаційний метод
11. За Л.С.Виготським основним новоутворенням раннього дитячого віку є:
- а) потреба у повазі
 - б) знецінення мотивів
 - в) зовнішнє “Я - сам”
 - г) поява автономного мовлення
12. Який вид психологічної готовності до навчання в школі пов'язаний з розвитком мисленневих процесів:
- а) мотиваційна готовність
 - б) інтелектуальна готовність
 - в) особистісна готовність
 - г) соціально-психологічна готовність
13. Провідною діяльністю у підлітковому віці є:
- а) інтимно-особистісне спілкування
 - б) учіння
 - в) учбово-професійна діяльність
 - г) сюжетно-рольова гра
14. Про який метод вікової психології йде мова: “Із середини ХІХ ст. у психології став застосовуватися інший метод. Він виник, коли Ч.Дарвін, В.Прейер та інші вчені почали проводити спостереження за своїми дітьми протягом тривалого часу, систематично фіксуючи розвиток мови, емоцій, сенсомоторних функцій”:
- а) психодіагностичний
 - б) лонгітюдний
 - в) анкетування
 - г) інтерв'ю
15. Провідною діяльністю у період дошкільного віку є:
- а) емоційне спілкування з дорослим
 - б) сюжетно-рольова гра
 - в) дидактична гра
 - г) учіння
16. Який вік називають пізньою зрілістю (за Е.Еріксоном):
- а) 45-55 років

- б) 35-45 років
 - в) 17-27 років
 - г) Від 65 років
17. За Л.І. Божович перед старшим школярем (10-11 клас) постає задача:
- а) самовизначення
 - б) оволодіння невербальною комунікацією
 - в) росту і дозрівання
 - г) дисоціації
18. Яку нормативну кризу називають пубертатною:
- а) 3-х років
 - б) 7 років
 - в) 13 років
 - г) 17 років
19. Нерівномірність темпу та ритму психічного розвитку відображає таку його закономірність, як:
- а) сенситивність
 - б) гетерохронність
 - в) кумулятивність
 - г) нестійкість
20. Період, найбільш сприятливий для розвитку певних психічних функцій – це:
- а) соціальна ситуація розвитку
 - б) криза
 - в) сензитивний період
 - г) екстеріоризація

II рівень

1. Розгляньте таблицю. Про яку теорію (концепцію) психічного розвитку йде мова і хто її автор (автори)?

Основний предмет дослідження	Пошук закономірностей психічного розвитку дитини
Методи дослідження	Анкетування, порівняння малюнків дітей і первісних людей, аналіз ігор, страхів
Основні ідеї	Психічний розвиток дитини коротко відтворює соціогенез людства; виділені періоди (етапи) зміни форм поведінки дітей у генетично заданій послідовності
Фактори розвитку	Біологічний, дозрівання інстинктів
Спрямованість критики	Близькість методу дослідження до інтроспекції, поверхневості аналогій, міфологічність, надто широкі узагальнення

2. Заповніть пропуски:

Теорія психосексуального розвитку (З.Фройда)

Стадії розвитку	Особливості стадії	Вік
Оральна	1) ?	0-1
2) ?	Дитині прищеплюються навички туалету, її увага зосереджується на виділеннях. Діти, які успішно пройшли цю стадію, відзначаються акуратністю, точністю.	3) ?
Фалічна	4) ?	3-5
Латентний період	5) ?	6) ?
7) ?	Дитячі сексуальні прагнення знову повертаються, і підліток прагне до нормального сексуального спілкування, з'являється інтерес до іншої статі	12-18

3. Кому з психологів належить праця «Психологічний догляд за дитиною», у якій вказані умови, що допоможуть виростити фізично і психічно здорових дітей: жорсткий режим дня, наявність спеціальної кімнати для дитини, котра б обмежувала вплив шкідливих стимулів, дозованість у проявах ніжності та любові.

4. Встановіть вікові періоди, відповідні зазначеним видам провідної діяльності:

№	Провідна діяльність	Віковий період
1.	Інтимно-особистісне спілкування	
2	Емоційне спілкування	
3	Учбова діяльність	
4	Учбово-професійна діяльність	
5	Предметно-маніпулятивна діяльність	
6	Сюжетно-рольова гра	

5. Створіть портрет старшокласника із запропонованого переліку характеристик (підкресліть усі правильні варіанти):

Нестабільна самооцінка, надмірна тривожність, низький рівень тривожності, прийняття себе, неприйняття себе, низький контроль за своєю поведінкою та емоціями, достатньо високий рівень контролю за своєю поведінкою та емоціями, нестійкість

емоційних станів, стриманість, врівноваженість, неврівноваженість.

6. Розгляньте таблицю. Про яку теорію (концепцію) психічного розвитку йде мова і хто її автор (автори)?

Основний предмет дослідження	Когнітивний розвиток дитини від народження до зрілості
Методи дослідження	Вільне клінічне інтерв'ю, спостереження за поведінкою немовлят, аналіз розв'язання спеціально сконструйованих задач дітьми різного віку
Основні ідеї	Інтелектуальний розвиток дитини являє собою послідовність якісно різних стадій; порядок їх проходження незмінний, а швидкість може бути різною форм поведінки дітей у генетично заданій послідовності
Фактори розвитку	Має значення певний рівень дозрівання нервової системи, прослідковується вплив середовища, яке стимулює і випробовує дитину, але когнітивні структури в кінцевому рахунку вибудовує сама дитина у процесі спонтанних винаходів

7. Закінчіть визначення:

Прижиттєве вибудовування соціальної поведінки індивіда через передавання йому зразків поведінки, ролей, норм, мотивів, очікувань, життєвих цінностей, емоційних реакцій називається: _____.

8. Цей учений розглядає розвиток особистості як процес інтеграції у різних соціальних групах. На кожному віковому етапі дитина включається у нову соціальну групу, яка стає для неї референтною. Взаємостосунки дитини з групою впливають на формування її особистості. Фази розвитку – адаптація, індивідуалізація, інтеграція особистості в групі. Назвіть прізвище вченого.

9. Встановіть відповідність між методами дослідження вікової психології та їх змістом.

1. Метод зрізів	А) Вивчення явищ відбувається в доцільно вибраних або штучно створених умовах, що забезпечують появу тих процесів, спостереження яких необхідне для встановлення закономірних зв'язків між явищами
2. Порівняльний метод	Б) Застосовується у достатньо великих групах; за допомогою конкретних методик вивчається певний аспект розвитку і отримують дані, характерні для цієї групи
3. Лонгітюдний метод	В) Пасивний метод наукового дослідження, при якому дослідник, тобто спостерігач, не впливає на розвиток подій
4. Експеримент	Г) Робиться декілька зрізів, дані по кожній групі порівнюються між собою і робляться висновки про те, які тенденції розвитку тут спостерігаються і чим вони обумовлені
5. Спостереження	Д) Прослідковується розвиток однієї і тієї ж дитини протягом тривалого часу

10. Які функції виконує усамітнення в процесі розвитку особистості старшокласника?

III рівень

1. Який вплив на поведінку і діяльність підлітка має потреба у самоствердженні? Як батьки повинні враховувати цю потребу при спілкуванні з підлітками?

2. Обґрунтуйте твердження Д.Б.Ельконіна: «Чим краще дитина грається, тим краще вона буде підготована до школи».

3. Розкрийте основні складові механізму психічного розвитку дитини: соціальну ситуацію розвитку, провідну діяльність, кризу, психологічні новоутворення на прикладі підліткового віку.

4. Вкажіть основні симптоми кризи 7 років. Як поводитися батькам, коли їхня дитина переживає кризу семирічного віку?

СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

I рівень

1. Соціальна психологія – це наука про:
 - а) особистість, її внутрішній світ та індивідуальні відмінності
 - б) групи як факт наявності певної сукупності осіб, в умовах якої протікає діяльність
 - в) об'єктивні закономірності суспільного розвитку
 - г) психологічні особливості людей, пов'язані з їх включенням у певні соціальні групи, а також характеристики цих груп
2. Про який з періодів розвитку вітчизняної соціальної психології йде мова: різко скоротилося число досліджень з соціальної психології, перестали публікуватися книги з цієї дисципліни, ізоляція вітчизняної науки від західної, посилення ідеологічного контролю над наукою, заборона рефлексології, педології, психотехніки?
 - а) відмежування соціальної психології від філософії, соціології, психології та перетворення її на самостійну галузь знання (кінець XIX - початок 30-х років XX ст.)
 - б) зародження соціально-психологічних ідей у суспільних та природничих науках
 - в) стагнація соціальної психології (друга половина 30-х – 50-ті роки XX ст.)
 - г) відродження соціальної психології та її розвиток на основі соціалістичної орієнтації (друга половина 50-х – кінець 90-х років XX ст.)
3. Яка з функцій соціальної психології як науки визначається систематизацією знань з проблем сприймання, передачі інформації, взаємодії і взаємовпливу людей?
 - а) прогностична
 - б) теоретико-пізнавальна
 - в) комунікативна
 - г) гуманістична
4. Представниками якої з соціально-психологічних теорій була висловлена думка про те, що поведінка людини як соціальної істоти жорстко регулюється певною кількістю успадкованих, неусвідомлюваних нею інстинктів?
 - а) концепція „психологія мас”
 - б) концепція „психологія народів”
 - в) теорія інстинктів
 - г) концепція людських стосунків
5. Соціалізація – це:

а) процес покращення благоустрою як окремого класового прошарку, так і суспільства загалом при рівних правах і можливостях

б) процес взаємодії індивіда та суспільства

в) процес входження індивіда в суспільство, активного засвоєння ним соціального досвіду, соціальних ролей, норм, цінностей, необхідних для успішної життєдіяльності в певному суспільстві

г) те ж саме, що виховання і навчання

6. Соціальна установка – це:

а) атитюд

б) ставлення особистості до соціальних явищ

в) пристрій для проведення соціально-психологічного експерименту

г) результат взаємодії соціальної потреби і соціальної ситуації

7. Для якої стратегії спілкування характерним є згладжування суперечностей, поступки інтересів однієї зі сторін?

а) співробітництво

б) пристосування

в) конкуренція

г) уникання

8. Про який з механізмів взаєморозуміння в процесі спілкування йде мова: усвідомлення індивідом того, як його сприймають або усвідомлюють інші індивіди або групи, роздуми, аналіз власного психічного стану?

а) стереотипізація

б) ідентифікація

в) рефлексія

г) емпатії

9. До якої з груп соціально-психологічних методів належать: спостереження, опитування (інтерв'ю, анкетування), бесіда, безслівна комунікація?

а) спеціалізовані

б) методи емпіричного дослідження

в) управлінсько-виховні

г) статистичні;

10. Який з сучасних зарубіжних соціально-психологічних теоретичних підходів зосередив увагу на взаємодії людей в спілкуванні, в групі, в суспільстві?

а) психоаналіз

б) когнітивізм

в) інтеракціонізм

г) необіхевіоризм

11. Про яку з психологічних характеристик групи йде мова: сукупність уявлень про те, як повинен поводитися член групи у певній ситуації?

- а) групові інтереси
- б) групові норми
- в) групові цінності
- г) групові очікування (експектації)

12. Який з методологічних принципів соціально-психологічного дослідження налаштовує на дослідження соціально-психологічних явищ в їх становленні та формуванні?

- а) об'єктивності
- б) розвитку
- в) системності
- г) активності і творчої діяльності

13. Про яку зі сторін структури спілкування, запропонованої Г.М. Андрєєвою йде мова: організація взаємодії між індивідами, що спілкуються, обмін діями?

- а) інтеракційна
- б) перцептивна
- в) комунікативна
- г) жоден із варіантів неправильний

14. До якого з перелічених типів груп відноситься об'єднання людей, які перебувають у стадії становлення і характеризуються відсутністю згуртованості, спільної діяльності?

- а) колектив
- б) дифузна група
- в) асоціація
- г) кооперація

15. Референтна група – це

- а) умовна група, яка існує тільки в уявленнях індивіда;
- б) реальна чи умовна соціальна спільність, з якою індивід співвідносить себе як з еталоном, орієнтуючись у своїх вчинках і самооцінці на її норми та цінності
- в) група осіб, які виконують функції соціалізаторів для індивіда в ході його розвитку
- г) група підтримки

16. Суть якого з компонентів соціальної установки полягає у емоційній оцінці об'єкта, виявленні почуття симпатії чи антипатії до нього?

- а) когнітивний
- б) афективний

- в) конативний
г) жоден із варіантів неправильний
17. Яка з перелічених груп є великою соціальною групою?
а) нація
б) натовп
в) маса
г) аудиторія
18. Для якого з видів натовпу характерним є спільне вираження почуттів радості, горя, гніву?
а) випадковий
б) діючий
в) конвенційний
г) експресивний
19. За якого з перелічених стилів керівництва керівник є прихильником єдиноначальності, підпорядкування людей своїй волі?
а) ліберальний
б) директивний
в) колегіальний
г) жоден із варіантів неправильний
20. У якій з перелічених сфер прикладної соціальної психології з'ясовуються особливості виникнення та перебігу сімейних конфліктів та шляхів їх подолання?
а) охорона здоров'я
б) правова сфера
в) сім'я
г) політика

II рівень

1. Встановіть відповідність між бар'єрами спілкування та їх визначеннями.

1. Смысловий	А) Неадекватне розуміння інформації, породжене особливостями мислення партнерів по спілкуванню.
2. Логічний	Б) Розбіжності у системах значень партнерів по комунікації – тезаурусах.
3. Фонетичний	В) Перешкода, створена особливостями мови того, хто говорить.
4. Семантичний	Г) Одне повідомлення має для різних людей різний смисл.

2. Встановіть відповідність між перцептивними механізмами спілкування та їх визначеннями.

1. Ідентифікація	А) Усвідомлення індивідом того, як його сприймають і оцінюють інші індивіди або спільності.
2. Егоцентризм	Б) Процес формування враження про людину на основі вироблених стереотипів.
3. Рефлексія	В) Ототожнення (уподібнення) себе з іншим індивідом або групою, основою якого є емоційний зв'язок.
4. Стереотипізація	Г) Зосередженість індивіда тільки на власних інтересах і переживаннях, що спричинює його нездатність зрозуміти іншу людину як суб'єкта взаємодії та самодостатню особистість.

3. Встановіть відповідність між методами соціально-психологічного дослідження та їх визначеннями.

1. Спостереження	А) Організована дослідником взаємодія між досліджуваним чи групою досліджуваних і експериментальною ситуацією з метою встановлення закономірностей цієї взаємодії та змінних, від яких вона залежить.
2. Опитування	Б) Систематичне, цілеспрямоване сприймання, фіксація психічних явищ з метою вивчення їх специфічних змін за певних умов, аналізу і використання у практичній діяльності.
3. Експеримент	В) Метод збору первинної інформації, який ґрунтується на безпосередній чи опосередкованій соціально-психологічній взаємодії дослідника і респондента.
4. Контент-аналіз	Г) Метод вияву та оцінки специфічних характеристик текстів та інших носіїв інформації.

4. Встановіть відповідність між етапами розвитку вітчизняної соціальної психології та їх характеристиками.

1. Зародження соціально-психологічних ідей у	А) Скорочення числа досліджень, заборона публікування книг,

суспільних та природничих науках.	ізоляція вітчизняної науки від західної, посилення ідеологічного контролю, заборона рефлексології, педології, психотехніки.
2. Відмежування соціальної психології від суспільних та природничих наук та перетворення її на самостійну галузь знання (кін. XIX – поч. 30-х рр. XX ст.).	Б) Пік розвитку соціально-психологічних досліджень у прикладних галузях, особливо в педології і психотехніці.
3. Стагнація соціальної психології (др.пол.30– 50-их рр.. XX ст.).	В) Збагачення соціальної психології науковими напрацюваннями філософів, політичних і громадських діячів.
4. Відродження соціальної психології та її розвиток (др.пол.50 – кін. 90-х рр.. XX ст.).	Г) Послаблення ідеологічного контролю та адміністрування, визнання самостійності соціально-психологічних наукових досліджень, доступність надбань світової соціальної психології. Завершення інституціоналізації науки.

5. Встановіть відповідність між теоріями лідерства та їх характеристиками.

1. Теорія рис	А) Лідерство – процес організації міжособистісних стосунків у групі.
2. Ситуаційна теорія	Б) Лідером стає людина, яка дотримується певного стилю поведінки.
3. Поведінковий підхід	В) Лідером може бути особа з певними особистісними якостями.
4. Синтетична теорія	Г) Лідерство – продукт ситуації.

6. Встановіть відповідність між поняттями та їх визначеннями.

1. Національний характер	А) Емоційно забарвлене ставлення людей до своєї етнічної спільності, її інтересів, цінностей і форм життя, так і до інших народів.

2. Національні почуття	Б) Історично складена сукупність стійких психологічних рис, які визначають звичну манеру поведінки і типовий спосіб дій представників тієї чи іншої нації.
3. Національна свідомість	В) Усвідомлення індивідом національної належності, специфічних рис власної нації, ставлення до національних цінностей.
4. Національна культура	Г) Сукупність матеріальних і духовних цінностей нації, а також основних способів її взаємодії з природою і представниками інших етнічних спільностей.

7. Встановіть відповідність між поняттями та їх визначеннями.

1. Зараження	А) Процес впливу на психічну сферу людини, пов'язаний з істотним зниженням її критичності до інформації, що надходить.
2. Навіювання	Б) Процес орієнтації на певний приклад, взірець, повторення і відтворення однією людиною дій, вчинків, жестів, манер, інтонацій іншої людини.
3. Наслідування	В) Психологічний вплив на особистість у процесі спілкування і взаємодії, який передає певні настрої, спонуки не через свідомість та інтелект, а через емоційну сферу.
4. Переконавання	Г) Свідомий і організований вплив на психіку індивіда через звернення до його критичного судження.

8. Встановіть відповідність між теоріями дослідження національного характеру та їх визначеннями.

1. Географічна теорія	А) Пошук деяких регулярних форм поведінки, традицій і звичаїв, способів виховання, які відображають специфіку духовного обличчя нації.
2. Концепція	Б) Зміна географічного положення

„народного духу”	впливає на функціонування організму на клітинному рівні.
3. Концепція національного характеру	В) Реальність душі народу для спостереження є такою ж важливою, як і реальність індивідуальних душ.

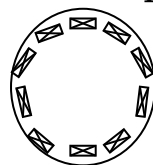
9. Встановіть відповідність між прикладними соціально-психологічними дослідженнями та їх визначеннями.

1. Описові	А) Полягають у побудові емпіричних моделей соціально-психологічного явища.
2. Аналітичні	Б) Використовуючи різноманітні моделі та засоби, оцінюють кінцеві результати цілеспрямованого втручання у соціальні процеси.
3. Оцінні	В) Найпростіший і найдоступніший спосіб вивчення соціально-психологічної реальності, метою якого отримання емпіричної інформації про неї.

10. Встановіть відповідність між принципами соціальної психології та їх визначеннями.

1. Детермінізму	А) Забезпечення особистісного росту, самоактуалізація «Я».
2. Гуманізму	Б) Розуміння діяльності як спільної соціальної діяльності людей, в ході якої виникають цілком особливі зв'язки (комунікативні).
3. Єдності свідомості і діяльності	В) Соціально-психологічні явища детерміновані економічними відносинами.
4. Репрезентативності	Г) Якість соціально-психологічної інформації.

11. Опишіть, які стосунки мають місце між людьми, якщо при організації спілкування вони розмістилися в просторі таким чином:

12. Проаналізуйте переваги та недоліки лабораторного експерименту.

13. Г. Лебон стверджував, що у натовпі людина здатна на акти насильства, жорстокості, вандалізму, до яких за інших умов не вдалася б. Обґрунтуйте цю думку.

14. Вкажіть і обґрунтуйте переваги прийняття групового рішення.

15. Здійсніть порівняльний аналіз феноменів “лідерство” і “керівництво” у малій групі.

III рівень

1. Обґрунтуйте програму дослідження соціально-психологічного клімату в педагогічному колективі школи. Опишіть алгоритм роботи шкільного психолога щодо його оптимізації.

2. Обґрунтуйте програму дослідження рівня згуртованості в групі підлітків. Опишіть основні методи роботи, методичні прийоми і техніки, які, на ваш погляд, є найбільш ефективними для її підвищення.

3. Обґрунтуйте програму дослідження рівня адаптації нових працівників в організації. Опишіть алгоритм роботи психолога щодо її підвищення, розробіть рекомендації.

4. Обґрунтуйте програму дослідження особливостей сімейних взаємостосунків. Розробіть алгоритм роботи психолога щодо їх врегулювання.

5. Розробіть та обґрунтуйте психологічні рекомендації щодо особливостей поведінки у натовпі.

ПРАКТИКУМ 3 ЗАГАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

I рівень

1. Як класифікують відчуття за анатомічним розміщенням рецепторів в організмі:

а) контактне і дистантне відчуття

б) екстерорецептивні, інтерорецептивні та пропріорецептивні відчуття

в) зорові, слухові, нюхові, смакові і дотикові відчуття

г) адекватні і не адекватні відчуття

2. Яке з наведених визначень відчуття є найбільш точним і правильним?

а) відчуття – це збереження раніше набутих вражень

б) відчуття – це пізнавальний психічний процес відображення в свідомості людини окремих властивостей предметів і явищ при їх безпосередній дії на її органи чуття

в) відчуття – це заснована на сприйманні здатність людини збагачувати свій досвід

г) відчуття – це психічний процес відображення людиною предметів і явищ у цілому, в сукупності всіх їхніх якостей і властивостей при безпосередньому їх впливові на органи чуттів

3. Мінімальна сила подразника, яка викликає відчуття – це:

а) верхній абсолютний поріг чутливості

б) нижній абсолютний поріг чутливості

в) поріг розрізнення

г) відносний поріг чутливості

4. Неправильне, спотворене сприймання – це:

а) ілюзія

б) пристосування

в) компенсація

г) стійкість уваги

5. Нервовий апарат, пристосований до приймання, аналізу і синтезу сенсорної інформації різної модальності, яка надходить від зовнішнього і внутрішнього середовищ, називається:

а) аналізатором

б) провідним шляхом

в) рецептором

г) нейроном

6. Увага – це:

а) психічний процес, який відображає спрямованість і зосередженість психічної діяльності на певних об'єктах

б) особлива форма організації психічної діяльності, яка виявляється в спрямованості і зосередженості свідомості людини на вагомих для неї предметах і явищах навколишньої дійсності або власних переживаннях

в) відображення в свідомості людини предметів або явищ при їх безпосередньому впливові на органи чуття

г) психічний процес свідомої і цілеспрямованої регуляції людиною своєї діяльності та поведінки з метою досягнення бажаного результату

7. Увага, яка виникає незалежно від наміру та мети людини, називається:

- а) вибірковою
- б) мимовільною
- в) довільною
- г) післядовільною

8. Властивостями уваги є:

- а) стійкість, концентрація, розподіл, обсяг, переключення
- б) мимовільність, довільність, післядовільність
- в) адаптація, сенсibilізація, синестезія
- г) предметність, цілісність, структурність, осмисленість

9. Довільна увага:

- а) свідомо контролювана з наявністю вольових зусиль
- б) свідомо не контролювана без вольових зусиль
- в) свідомо контролювана без вольових зусиль
- г) свідомого не контролювана з наявністю вольових зусиль

10. Ступінь зосередженості на виділеному об'єкті, називається:

- а) розподілом уваги
- б) обсягом уваги
- в) стійкістю уваги
- г) концентрацією уваги

11. Відображення зміни положення, яке займають об'єкти в просторі, називається:

- а) сприйманням часу
- б) сприйманням простору
- в) сприйманням форми
- г) усі відповіді невірні

12. Залежність змісту і спрямованості сприймання від досвіду людини, її інтересів, ставлення до життя, установок, знань, називається:

- а) апперцепцією
- б) спостережливістю
- в) адаптацією
- г) просторовою локалізацією

13. Сприймання форми і величини предмета здійснюється за допомогою:

- а) зорового, тактильного і кінестезичного аналізаторів
- б) слухового і тактильного аналізаторів
- в) смакового, температурного і больового аналізаторів

г) шкірного, вібраційного і аналізаторів внутрішніх органів чуття

14. Для дослідження сприймання простору використовують методику:

- а) „Годинники”
- б) „Кути”
- в) „Вирізи”
- г) усі відповіді вірні

15. Методика Шепарда використовується для дослідження:

- а) просторових уявлень
- б) сприйняття часу
- в) сприйняття звукових подразників
- г) зорових ілюзій

16. Форма мислення, за допомогою якої пізнається сутність предметів і явищ дійсності в їх істотних зв'язках і відношеннях, узагальнюються їх істотні ознаки, називається:

- а) аналогією
- б) аналізом
- в) поняттям
- г) умовиводом

17. До розумових операцій не належить:

- а) аналіз
- б) судження
- в) узагальнення
- г) систематизація

18. Розвиток мислення в онтогенезі починається із:

- а) наочно-образного мислення
- б) наочно-дійового мислення
- в) словесно-логічного мислення
- г) теоретичного мислення

19. Уміння людини швидко змінювати свої дії при зміні ситуації діяльності, звільняючись від залежності закріплених у попередньому досвіді способів і прийомів розв'язання аналогічних завдань, називається:

- а) швидкість мислення
- б) ригідність мислення
- в) гнучкість мислення
- г) глибина мислення

20. Здатність людини не підпадати під вплив чужих думок, об'єктивно оцінювати позитивні та негативні аспекти явища або факту, виявляти цінне та помилкове в них, називається:

- а) критичність мислення

- б) штучність мислення
 - в) послідовність мислення
 - г) ригідність мислення
21. Якщо, інформація, яка запам'ятовується, гальмує ту, що запам'ятовується раніше, то таке гальмування називається:
- а) ретроактивним
 - б) проактивним
 - в) індуктивним
 - г) мимовільним
22. В якому з варіантів відповідей вірно виділені процеси пам'яті?
- а) оперативність, образність, моторність, емоційність
 - б) слухова, зорова, нюхова, смакова, дотикова
 - в) збереження, відтворення, пригадування
 - г) запам'ятовування, збереження, відтворення, забування
23. Автор кривої забування:
- а) Г. Еббінгауз
 - б) Г. Міллер
 - в) Б.Зейгарник
 - г) О. Леотьев
24. Закріплення матеріалу без розуміння його смислових зв'язків і логіки побудови, називається:
- а) механічним
 - б) мнемотехнічним
 - в) мимовільним
 - г) впізнаванням
25. Якщо образи виникають на основі словесних описів об'єктів чи графічного зображення, то така уява називається:
- а) мимовільною
 - б) відтворюючою
 - в) творчою
 - г) мрією
26. Вміння постійно і тривало добиватися мети, не знижуючи енергії в боротьбі з труднощами називається:
- а) цілеспрямованістю
 - б) наполегливістю
 - в) самостійністю
 - г) рішучістю
27. Властивість психіки, що виявляється в здатності людини здійснювати свідому організацію і регуляцію своєї діяльності та поведінки, спрямовану на подолання труднощів при досягненні мети, називається:

- а) воля
 - б) емоції
 - в) твердість характеру
 - г) когніціями
28. Якщо досліджуваному пропонується послухати уривок із художнього твору, а потім намалювати картину, яку він уявляв під час читання, то така методика спрямована на дослідження:
- а) відтворюючої уяви
 - б) творчої уяви
 - в) просторового мислення
 - г) мимовільної уяви
29. Що досліджують за допомогою методики, фрагмент інструкції до якої подано нижче? "Прочитайте слова, написані на бланку, і складіть із них якомога більшу кількість речень".
- а) відтворюючу уяву
 - б) творчу уяву
 - в) просторове мислення
 - г) мимовільну уяву
30. Які емоції людина найдовше запам'ятовує?
- а) позитивні
 - б) негативні
 - в) амбівалентні
 - г) еквівалентні

ДИФЕРЕНЦІЙНА ПСИХОЛОГІЯ

I рівень

1. Предметом диференціальної психології виступає:
 - а) людська індивідуальність
 - б) психіка людини
 - в) психіка людини і тварини
 - г) душа людини
2. До властивостей нервової системи не належить:
 - а) сила
 - б) рухливість
 - в) темп дозрівання
 - г) інертність
3. Вроджені характеристики нервової тканини, які регулюють процеси збудження та гальмування це:
 - а) властивості генотипу
 - б) властивості інтелекту

- в) властивості характеру
 - г) властивості нервової системи
4. Відносну роль факторів спадковості та середовища у формуванні індивідуально-типологічних відмінностей людини вивчає:
- а) психогенетика
 - б) соціоніка
 - в) нейрофізіологія
 - г) психофізіологія
5. Генотип це:
- а) сукупність ознак, які одержує людина
 - б) сума генів, які одержує людина від матері
 - в) сукупність генів людини, які вона одержує від своїх батьків
 - г) властивості людини, яких вона набуває у процесі засвоєння суспільного досвіду
6. Прискорений фізичний розвиток і формування функціональних систем організму дітей і підлітків характеризує:
- а) ретардацію
 - б) акселерацію
 - в) деградацію
 - г) інтенсивність
7. Вкажіть віковий період, для якого характерна акцентуація характеру:
- а) дорослому віці
 - б) підлітковому віці
 - в) зрілому віці
 - г) молодшому шкільному
8. Хто з науковців розглядав соціальну типологію характерів:
- а) К.Юнг
 - б) Е.Фромм
 - в) З. Фройд
 - г) К. Леонгард
9. Здатність ЦНС змінювати свої морфофункціональні характеристики під впливом досвіду:
- а) сенситивність
 - б) спадковість
 - в) пластичність
 - г) гнучкість
10. Ергічність, реактивність, темп – це властивості:
- а) нервової системи
 - б) характеру

- в) темпераменту
 - г) спадковості
11. Працездатність, витривалість нервової системи, здатність переносити тривале концентроване збудження без переходу в стан позамежового гальмування це:
- а) врівноваженість нервової системи
 - б) інертність
 - в) сила
 - г) рухливість
12. Приблизна вага мозку новонародженого:
- а) 400 гр.
 - б) 1000 гр.
 - в) 1500 гр.
 - г) 800 гр.
13. Що лежить в основі класифікації соціонічних типів А. Аугустинавічуте:
- а) погляди Е. Фромма
 - б) „інформаційний метаболізм”
 - в) вчення З.Фройда про будову та функції психіки
 - г) типологія Д.Кейрсі
14. Якому з типів акцентуацій характеру за К. Леонгардом властиве прагнення постійної уваги, бути в центрі уваги, самовихваляння:
- а) тривожному
 - б) педантичному
 - в) демонстративному
 - г) екзальтованому
15. Якому з типів акцентуацій характеру за К. Леонгардом властиве постійне (або часте) перебування у піднятому настрої, що поєднується з високою активністю, підвищеною балакучістю:
- а) застрягаючий
 - б) емотивний
 - в) гіпертимний
 - г) циклотимічний
16. Якому з типів акцентуацій характеру за К. Леонгардом властива зміна гіпертимічних і дистимічних станів:
- а) гіпертимний
 - б) циклотимічний
 - в) екзальтований
 - г) збудливий
17. Риси, які накладають такий відбиток на людину, що вона, як особистість, виділяється з оточення:

- а) акцентовані риси характеру
 - б) риси темпераменту
 - в) риси, що є характерними для волі
 - г) типологічні риси особистості
18. Здатність ЦНС змінювати свої морфофункціональні характеристики під впливом досвіду:
- а) пластичність
 - б) сензитивність
 - в) досвід
 - г) врівноваженість
19. Бланкова психодіагностична методика теппінг-тест Ільїна визначає:
- а) типологію особистостей
 - б) акцентуації характеру
 - в) властивості нервової системи за психомоторними показниками
 - г) властивості темпераменту та характерологічні особливості особистості
20. Яка з психодіагностичних методик дозволяє судити про тип мислення:
- а) методика О.Рушкевич
 - б) питальник Б.Кадирова
 - в) методика Д.Кейрсі
 - г) питальник К.Леонгарда
21. Для дослідження властивостей темпераменту можна використати:
- а) методику В.М. Русалова
 - б) психогеоетричний тест
 - в) методику О.Рушкевич
 - г) теппінг-тест
22. Метод психогенетики, який базується на порівнянні людей різної міри спорідненості:
- а) генеалогічним методом
 - б) методом дослідження прийомних дітей
 - в) метод близнюків
 - г) порівняльний метод
23. Який вид кореляції спостерігається, коли дитина активно шукає умови, які б відповідали її геннотипово обумовленим нахилам:
- а) внутрішньопарна кореляція
 - б) реактивна генно-середовищна кореляція
 - в) активна генно-середовищна кореляція

- г) пасивна генно-середовищна кореляція
24. Яка частина спільних генів характерна для сібсів:
- а) $1/4$
 - б) $1/8$
 - в) $1/2$
 - г) $1/32$
25. $1/8$ частина спільних генів є характерною для:
- а) рідних брата і сестри
 - б) двоюрідних брата і сестри
 - в) батька і дитини;
 - г) троюрідних
26. Яка частина спільних генів характерна для дідуся і внука:
- а) $1/2$
 - б) $1/8$
 - в) $1/4$
 - г) $1/32$
27. Однаковим генотипом характеризуються:
- а) монозиготні близнюки
 - б) дизиготні близнюки
 - в) сібси
 - г) прийомні діти
28. Для якого з типів нервової системи (за І.П. Павловим) характерне переважання 2-ї сигнальної системи:
- а) художнього
 - б) проміжного
 - в) мислительного
 - г) вірної відповіді немає
29. Хто з дослідників вперше поставив питання про роль спадковості в обдарованості:
- а) А. Анастасі
 - б) І. Павлов
 - в) І. Равич-Щербо
 - г) Ф. Гальтон
30. Який вид кореляції спостерігається, коли дитина „успадковує” разом з генами умови середовища:
- а) внутрішньопарна кореляція
 - б) реактивна генносередовищна кореляція
 - в) активна генносередовищна кореляція
 - г) пасивна генносередовищна кореляція
31. Активованість, лабільність, динамічність як властивості нервової системи вивчали:
- а) І.П. Павлов

- б) Б.М. Теплов
- в) В.М. Русалов
- г) В.Д. Небиліцин

32. Який вид генно-середовищної кореляції виникає у тих випадках, коли різні генотипи проявляючись в поведінці, викликають різну реакцію оточуючих:

- а) внутрішньопарна кореляція
- б) реактивна генно-середовищна кореляція
- в) активна генно-середовищна кореляція
- г) пасивна генно-середовищна кореляція

33. Сума всіх ознак і властивостей індивіда, що сформувалися у його розвитку, в результаті взаємодії генотипу та умов середовища:

- а) фенотип
- б) генотип
- в) здібності
- г) прототип

34. При вивченні типологічних передумов математичних здібностей було встановлено, що математично обдаровані підлітки мають:

- а) слабку НС, тобто мають більшу працездатність, а також відзначаються підвищеною рухливістю
- б) сильну НС, тобто мають більшу працездатність, а також відзначаються підвищеною інертністю
- в) рівноважену НС, а також відзначаються підвищеною лабільністю
- г) сильну НС, тобто мають більшу працездатність, а також відзначаються підвищеною лабільністю

35. Здатність ЦНС змінювати свої морфофункціональні характеристики під впливом досвіду, називають

- а) сенситивністю
- б) спадковістю
- в) пластичністю
- г) гнучкістю

II рівень

1. Встановіть відповідність між типом акцентуації характеру і відповідною характеристикою.

1. Циклоїдний тип	А) Особистість характеризує надмірна контактність, балакучість, виражена жестикуляція, міміка, пантоміміка.

2. Екстравертований тип	Б) Особистість характеризує низька контактність, несміливість, невпевненість в собі, мирний настрій.
3. Гіпертимний тип	В) Особистість характеризує висока контактність, має багато друзів, знайомих, балакуча, відкрита для будь-якої інформації.
4. Тривожний тип	Г) Особистість характеризують часті періодичні зміни настрою, в результаті чого часто змінюється манера спілкування з оточуючими.

2. Встановіть відповідність між поняттям та його визначенням.

1. Геном	А) Сума генів людини, які вона одержує від своїх батьків.
2. Генотип	Б) Будь-який прояв організму в даний момент його життя. Результат взаємодії між генотипом і середовищем.
3. Фенотип	В) Ідентичне поняттю генотип
4. Генетична конституція	Г) Сукупність генів, характерна для гаплоїдного (однакового набору) набору хромосом особин того чи іншого виду.

3. Встановіть відповідність.

1. Акселерація	А) Явище, властиве всім сучасним дітям і підліткам в порівнянні з попередніми поколіннями.
2. Внутрішньогрупова (індивідуальна)	Б) Затримка фізичного розвитку і оформлення функціональних систем організму дітей і підлітків.
3. Ретардація	В) Прискорення фізичного розвитку і формування функціональних систем організму дітей і підлітків.
4. Епохальна акселерація	Г) Прискорений розвиток окремих дітей і підлітків в певних вікових групах.

4. Доповніть перелік психологічних властивостей темпераменту.

- 1) сензитивність
- 2) реактивність
- 3) активність
- 4)
- 5)
- 6)
- 7)

5. Визначте поняття.

_____ — надмірне вираження окремих рис характеру та їх поєднань, яке є крайнім варіантом норми і межує із психопатією.

6. Доповніть перелік типів акцентуацій характеру дорослої людини за К. Леонгардом.

- 1) Гіпертимний тип
- 2) Дистимний тип
- 3) Циклоїдний тип
- 4) _____
- 5) _____
- 6) _____
- 7) _____
- 8) _____
- 9) _____
- 10) _____
- 11) _____

7. Визначте поняття.

Затримка фізичного розвитку і формування функціональних систем організму дітей і підлітків – _____.

8. Визначте поняття.

_____ — це обумовлена типологічними особливостями стійка система способів виконання діяльності, що складаються у людини, яка прагне до найкращого здійснення даної діяльності.

ГЕРОНТОПСИХОЛОГІЯ

I рівень

1. Стани, що виникають у вигляді реакції у відповідь на небажаний або примусовий вихід на пенсію, називаються:

- а) пенсійні неврози

- б) пенсійні зміни
 - в) пенсійні депресії
 - г) передчасне старіння
2. Егоїдентичність – це:
- а) вищий рівень цілісності особистості
 - б) пізнавальна позиція індивіда
 - в) здатність індивіда емоційно реагувати
 - г) схильність до зміни поведінки
3. Серед глибоких вікових криз пізнього віку вчені визначають три. Виключіть зайве:
- а) криза неповноцінності
 - б) клімакс
 - в) вихід на пенсію
 - г) «вузликова криза»
4. На думку Р. Пека, для досягнення «успішної старості» людина повинна вирішити три основні завдання. Виключіть зайве:
- а) диференціація Его проти поглинання ролями
 - б) трансценденція тіла проти поглинання тілом
 - в) трансценденція Его проти поглинання Его
 - г) трансценденція тіла проти поглинання Его
5. На думку К. Юнга, у зрілих літах людина поглинена внутрішньою роботою самопізнання, яку автор називає:
- а) «індивідуалізацією»
 - б) «самоспостереженням»
 - в) «катарсисом»
 - г) «компенсацією»
6. Хто з науковців для опису байдужо-зневажливої установки стосовно старості ввів термін «ейджизм»?
- а) П. Ньюгауртен
 - б) В. Фролькіс
 - в) Т. Карсаєвська
 - г) М. Александрова
7. Диференціації яких аспектів не враховують біологічні теорії старіння?
- а) біологічного і фізіологічного
 - б) фізіологічного і психологічного
 - в) біологічного і психічного
 - г) програмованого і не програмованого
8. У теорії Е. Еріксона про вісім стадій розвитку особистості старість характеризується досягненням нової завершеної форми, яка називається:
- а) егоінтеграція

- б) егоцентризм
 - в) егоїдентичність
 - г) егоїзм
9. Науковці К. Шрутц і Дж. Біррен запропонували розглядати старіння як процес, що складається з трьох компонентів. Виключіть зайвий.
- а) біологічне старіння
 - б) психологічне старіння
 - в) соціальне старіння
 - г) психічне старіння
10. За теорією П. Балтеса розвиток детермінується взаємодією трьох факторів. Виключіть зайвий:
- а) нормативний віковий
 - б) нормативний історичний
 - в) ненормативний життєвий
 - г) нормативний життєвий
11. Науковець Г. Руффін умовно виділив три види старості. Виключіть зайвий.
- а) щаслива
 - б) нещаслива
 - в) психологічна
 - г) психопатологічна
12. Основним новоутворенням старості за Е. Еріксоном є:
- а) відчай
 - б) мудрість
 - в) соціалізація
 - г) інтеграція
13. Важливим фактором, що визначає переживання самотності в старості, є
- а) збереження самоконтролю
 - б) егоїдентичність
 - в) егоцентризм
 - г) спогади
14. Науковець Р. Нойес в описах переживань близькості смерті виділяє три стадії. Виключіть зайве.
- а) опір
 - б) огляд життя
 - в) трансцендентність
 - г) депресія
15. Розрізняють два види евтаназії:
- а) раціональна та ірраціональна
 - б) активна і пасивна

- в) етична і неетична
 г) автоевтаназія і егоевтаназія
16. Відповідно до адаптивно-регуляторної концепції В. Фролькіса поряд зі старінням виникає процес, який називається:
- а) вітаукт
 б) ейджизм
 в) метаболізм
 г) евтаназія
17. Закономірний процес фізіологічних та психологічних змін, які відбуваються з віком, це:
- а) старість
 б) старіння
 в) старечий вік
 г) старезність
18. Психічний стан крайнього розпачу, зумовлений втратою надії на здійснення важливого сподівання, який супроводжується складними негативними емоційними переживаннями та імпульсивними діями, називається:
- а) вітауктом
 б) відчаєм
 в) бунтом
 г) втомою
19. На думку А. Адлера основною мотиваційною силою в житті людини є:
- а) розвиток особистості
 б) почуття власної неповноцінності
 в) прагнення до вдосконалення
 г) збереження цілісності
20. Представник психоаналітичного підходу К. Юнг називав період старості:
- а) «другою половиною життя»
 б) «періодом нової зайнятості»
 в) «компенсацією комплексу неповноцінності»
 г) етапом нещасної старості»

II рівень

1. Встановіть відповідність між авторами та запропонованими періодизаціями.

1. В. Бернсайд	А) Передстарість, власне старість, пізня старість, дряхлість.

2. Д. Бромлей	Б) Відхід від справ, старість, старезність.
3. Дж. Біррен	В) Пізня зрілість і старість.
4. Піфагор	Г) Період становлення (весна), молода людина (літо), людина у розквіті сил (осінь), стара й згасаюча людина (зима).

2. Встановіть відповідність між авторами та їх поглядами на самотність.

1. К. Юнг	А) Самотність як відсутність або переживання відсутності задовольняючого соціального оточення, супроводжувана симптомами психологічного дистресу.
2. К. Роджерс	Б) Переживання самотності супроводжується індивідуальним сприйняттям дисонансу між душевним «Я» і тим, як бачать це «Я» інші.
3. К. Ясперс	В) Самотність – це розходження між реальними і бажаними відносинами з людьми, яке переживається дуже гостро, з яким не можна погодитися та яке не можна прийняти.
4. Г. Вейс	Г) Самотність викликається не відсутністю соціального оточення, але відсутністю значущого, необхідного ставлення або системи відносин.

3. Встановіть відповідність між поняттями та їх визначеннями.

1. Передчасне старіння	А) Старіння, що відбувається у більш ранні періоди, ніж це зазвичай притаманно даному контингенту людей.
2. Фізіологічне старіння	Б) Старіння, що починається своєчасно і характеризується тривалим збереженням адаптації; нормальний, не обумовлений хворобами процес старіння людини.
3. Патологічне старіння	В) Старіння, перебіг якого характеризується вираженими психопатологічними змінами та різноманітними розладами особистості.
4. Психічне старіння	Г) Старіння, пов'язане з віковими змінами вищих психічних функцій і характеризується зниженням сили і рухливості психічних процесів.

4. Встановіть відповідність між авторами та запропонованими періодизаціями.

1. Ш. Бюлер	А) Самовизначення, період спроб, пора зрілості, старіння, старість.
2. Гіпократ	Б) 10 вікових періодів з інтервалом у 7 років.
3. І. Севільський	В) Дитинство, пуерильність, отрочтво, молодість, зрілість, старість, сенільність.
4. Е. Еріксон	Г) Дитинство, раннє дитинство, вік гри, шкільний вік, юність, рання зрілість, середня зрілість, пізня зрілість.

6. Проаналізуйте біологічні теорії старіння та старості.

7. Розкрийте зміст психологічних концепцій старіння та старості.

ПСИХОЛОГІЯ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ

I рівень

1. Уявлення про сім'ю як систему ввійшло у психологію з:
 - а) фізіології ВНД
 - б) соціології
 - в) біології і екології
 - г) педагогіки
2. Основоположником гуманістичного підходу у сімейній психології є:
 - а) Е.Аронсон
 - б) Л.Каслер
 - в) В.Сатір
 - г) А.Маслоу
3. На думку В.Сатір, благополучна сім'я – це, перш за все:
 - а) згуртована сім'я
 - б) зріла сім'я
 - в) скандальна сім'я
 - г) безконфліктна сім'я
4. Питальник АСВ (аналіз сімейних взаємовідносин) був розроблений:
 - а) Е.Г.Ейдемільером
 - б) В.Сатір
 - в) А.С.Співаковською

- г) Л.Гозманом і Ю.Альошиною
5. Питальник АСВ спрямований на діагностику:
- а) подружньої задоволеності шлюбом
 - б) міжособистісної взаємодії у подружній парі
 - в) конфліктної поведінки у сім'ї
 - г) стилю сімейного виховання дітей
6. Батьки виступають в основному як джерело тепла і турботи для дитини:
- а) у немовлячому віці
 - б) у підлітковому віці
 - в) у ранній юності
 - г) у молодшому шкільному віці
7. Батьки виступають, перш за все, як найвища керівна інстанція (похвалити–наказати, дозволити–заборонити) для дітей:
- а) у дошкільному віці
 - б) у ранньому віці
 - в) у ранній юності
 - г) у підлітковому віці
8. Батьки виступають, перш за все, як старші друзі для:
- а) немовлят
 - б) дошкільнят
 - в) дітей раннього віку
 - г) підлітків
9. Типологія сімейного виховання, яка включає в себе домінуючу і поблажливу гіперпротекцію, гіпопротекцію, емоційне відторгнення та інші стилі, запропонована:
- а) В.С.Мухіною
 - б) А.С.Співаковською
 - в) А.Е.Личко і Е.Г.Ейдемільером
 - г) В.Сатір
10. Тест ОБС (Опитувальник батьківського ставлення) розроблений:
- а) А.С.Співаковською
 - б) В.В.Століним і А.Я.Варгою
 - в) Е.Аронсоном
 - г) Е.Г.Ейдемільером

II рівень

1. Сприятливими рисами батьківської позиції вважаються:
- а) зрілість і стійкість
 - б) симпатія і відповідальність

- в) гнучкість, адекватність і прогностичність
- г) влада і статус

2. Які типи неправильного сімейного виховання дітей виділяє В.Гарбузов?

- а) гіпопротекція
- б) неприйняття, емоційне відторгнення
- в) гіперсоціалізація
- г) «кумир сім'ї»

3. Назвіть причини неадекватного ставлення батьків до дитини:

- а) психолого-педагогічна некомпетентність батьків
- б) особистісні особливості батьків
- в) соціальне становище та професійний статус батьків
- г) особливості взаємин подружжя

4. Доповніть твердження:

«Сім'я зі сприятливим психологічним кліматом характеризується такими показниками: _____».

5. Встановіть відповідність між функціями сім'ї та їх основними характеристиками.

1. Господарсько-побутова (економічна)	А) Організація дозвілля і відпочинку членів сім'ї.
2. Репродуктивна	Б) Задоволення потреби членів сім'ї у спілкуванні і взаємодії один з одним і соціумом.
3. Виховна	В) Народження дітей і продовження людського роду.
4. Рекреативна	Г) Забезпечення матеріальних та господарсько-побутових потреб сім'ї, розподіл коштів.
5. Комунікативна	Д) Задоволення потреб у батьківстві та материнстві, у контактах з дітьми та їх вихованні.

6. Встановіть відповідність між домінуючим типом рольової поведінки людини за Е. Берном та його показниками.

1. Я-Батько	А) Природність поведінки, безпосередність, відкритість у спілкуванні, прояв допитливості, зацікавлення, невпевненість, тривожність.
2. Я-Дорослий	Б) Відповідальний, турботливий, схильний до повчань і моралізування, прагне вказати іншій

	людині на її вади, помилки.
3. Я-Дитина	В) Об'єктивний, аналізує життєві ситуації, прагне розкрити причини своєї поведінки та інших людей, використовує гнучкі стратегії взаємодії.

7. Встановіть відповідність між типами неправильного сімейного виховання та їх характеристиками.

1. Неприйняття, емоційне відторгнення	А) Тривожно-недовірлива концентрація батьків на стані здоров'я дитини, її соціальному статусі, очікуванні успіхів часто з недооцінюванням індивідуальних психологічних особливостей дитини.
2. Гіперсоціалізація	Б) Недостатність опіки і контролю за поведінкою дитини, брак чи відсутність уваги, тепла, турботи про фізичний і духовний розвиток дитини.
3. Кумир сім'ї	В) Поєднання загостреної уваги до дитини з великою кількістю обмежень і заборон.
4. Домінуюча гіперпротекція	Г) Центрація батьків на дитині, потурання її примхам, бажанням, іноді на шкоду іншим дітям або членам сім'ї.
5. Гіпопротекція	Д) Неприйняття індивідуальних особливостей дитини у поєднанні з жорстким контролем, регламентацією життя дитини, нав'язуванням їй єдиного правильного (з погляду батьків) типу поведінки.

8. Вкажіть види жорстокого поводження з дитиною в сім'ї

а) фізичне насилля:

б) _____:

в) _____:

г) _____:

9. Вкажіть структурні компоненти батьківства як соціально-психологічного феномену

а) ціннісні орієнтації подружжя та їх узгодженість

б) _____:

в) _____:

г) _____:

д) _____:

е) _____:

є) _____:

10. Вкажіть структурні компоненти психологічної готовності юнаків і дівчат до сімейного життя і батьківства

а) мотиваційно-ціннісний компонент:

б) _____:

в) _____:

г) _____:

III рівень

1. Зробіть порівняльний аналіз авторитарного, демократичного та ліберального стилів сімейного виховання дітей. Які позитивні та негативні риси їм властиві?

2. Зробіть психологічний аналіз педагогічної ситуації. Визначте алгоритм роботи шкільного психолога та розробіть психолого-педагогічні рекомендації батькам.

Відбувається розмова в учительській з батьками «важкого» учня. Хлопчик часто приходив до школи з невиконаними уроками, розмовляє грубо, ігнорує шкільну дисципліну. Під час уроків може, наприклад, встати і без дозволу вийти з класу.

Його батько, керівник великого підприємства, відповідає на поради педагога: «Зрозумійте, у мене відповідальна робота, вона має особливе значення для країни. У мене немає часу займатися сином. Я його відправляю у школу, виховуйте його ви. Це ж ваш обов'язок».

Коли вчителька сказала, що виховувати можна лише спільними зусиллями школи і сім'ї, в тому числі й самого батька, той знову заперечив: «Я роблю все, що від мене залежить, матеріально забезпечую родину. У сина є комп'ютер, велика бібліотека, він має прекрасну колекцію платівок ...».

Батько довго перелічував елементи своєї участі у вихованні, а занепокоєння вчительки вважав перебільшенням.

3. Розробіть психологічні рекомендації і поради батькам з метою успішного сімейного виховання дітей.

ОСНОВИ НАУКОВО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

I рівень

1. Яка наукова революція характеризує теперішній час:
 - а) промислова
 - б) інформаційна
 - в) математична
 - г) природнича
2. Поняття науки, що характеризує якісний стрибок думки, що є новим поясненням або змінює уявлення про певні факти чи явища:
 - а) теорія
 - б) гіпотеза
 - в) наукова ідея
 - г) аксіома
3. Процедури, за допомогою яких встановлюється істинність будь-якого твердження:
 - а) доказ
 - б) спостереження
 - в) експеримент
 - г) опитування
4. Форма мислення, яка шляхом порівняння кількох понять дозволяє стверджувати або заперечувати наявність в об'єктах дослідження певних властивостей, якостей:
 - а) аргумент
 - б) судження
 - в) умовивід
 - г) парадокс
5. Рушійна сила наукового пізнання:
 - а) теорія
 - б) докази
 - в) припущення
 - г) практика
6. Який вид наукової продукції не виконується студентами вишу:
 - а) стаття
 - б) індивідуальні навчально-дослідні завдання
 - в) дипломна робота
 - г) дисертаційна робота
7. Види методів за типом відповідей досліджуваного:
 - а) суб'єктивні, об'єктивні і проєктивні

б) методи вивчення психічних процесів, психічних станів, психічних властивостей особистості

в) дослідницькі, діагностичні, консультаційні і психокорекційні

г) вербальне, вербально-невербальне, невербально-вербальне, невербальне

8. Дайте найбільш повне визначення поняття „наука”:

а) опис реальності, пояснення процесів і явищ

б) сфера й особливий вид людської діяльності, результатом якої є нові знання про дійсність, що відповідають критерію істинності

в) діяльність, яку здійснюють науковці

г) система знань, яка відома, і приймається особистістю, й може бути використана нею в теоретичній і практичній діяльності

9. Основними атрибутами (властивостями, ознаками) науки є:

а) постійність, актуальність, складність

б) ясність, цілісність, оригінальність

в) впорядкованість, гнучкість, стандартність

г) повнота, достовірність, систематичність

10. Наукова гіпотеза – це:

а) сукупність прийомів і операцій практичного і теоретичного освоєння дійсності

б) усвідомлення „дефіциту” інформації, виявлення ”білих плям” у процесі спостереження за реальністю

в) риторичне запитання, яке дослідник ставить природі, але відповідь на нього повинен знайти сам

г) наукове припущення, яке базується на теорії або емпіричних даних і ще немає підтвердження або спростування

11. Який з етапів не включений у нормативний процес наукового дослідження:

а) планування дослідження

б) комп’ютерна графіка

в) формулювання гіпотези

г) ідентифікація проблеми

12. Дослідження, в якому робиться спроба вирішити проблему, яку раніше ніхто не досліджував називається:

а) пошуковим

б) підтверджувальним

в) критичним

г) поточним

13. Дослідження, яке проводиться з метою спростування існуючої теорії називається:
- а) пошуковим
 - б) підтверджувальним
 - в) критичним
 - г) поточним
14. Що розуміють під терміном “теорія”:
- а) наукове припущення, яке базується на емпіричних даних
 - б) внутрішньо несуперечлива система знань про частину реальності
 - в) будь-яке наукове знання, яке може бути перевірене і підтвержене
 - г) риторична проблема, яку дослідник ставить природі, але відповідь на нього повинен знайти сам
15. Опосередкована взаємодія дослідника і опитуваного спостерігається під час:
- а) бесіди
 - б) анкетування
 - в) інтерв'ю
 - г) експерименту
16. Метод виявлення і оцінки характеристик інформації, що міститься в текстах чи мовних повідомленнях, називається:
- а) біографічним
 - б) контент-аналізом
 - в) опитуванням
 - г) журнальним
17. Метод збору емпіричних даних з метою встановлення каузальних зв'язків, що здійснюються в спеціально спланованих і керованих умовах, в яких дослідник впливає на явище, яке вивчає і реєструє зміни в його стані, називається:
- а) експеримент
 - б) бесіда
 - в) архівний метод
 - г) тест
18. Метод одержання інформації за допомогою вербальної комунікації під час вільного діалогу між дослідником і досліджуваним, називається:
- а) анкетуванням
 - б) бесідою
 - в) методом аналізу продуктів діяльності
 - г) біографічним методом
19. Що таке гіпотеза:

- а) матеріалізоване визначення наукової ідеї
 - б) наукове припущення, висунуте для пояснення певних процесів, явищ, які зумовляють певний наслідок
 - в) структурний елемент теорії пізнання
 - г) вихідний момент пошуку, дослідження істини
20. Наукове дослідження – це:
- а) цілісний підхід до вивчення окремих явищ
 - б) застосування історичного підходу до пізнання дійсності
 - в) цілеспрямоване вивчення явищ і процесів, аналіз впливу на них різних факторів, а також вивчення взаємодії між явищами
 - г) відображення найбільш суттєвих, значущих властивостей предмета чи явища
21. Спостереження, в якому основна увага дослідника звертається лише на певні параметри поведінки або типи поведінкових актів, називається:
- а) систематичним
 - б) несистематичним
 - в) вибіркоvim
 - г) зовнішнім
22. Спостереження поділяють на:
- а) суцільне і вибіркoве
 - б) очне і заочне
 - в) відкрите і закрите
 - г) усне і письмoве
23. Анкети можуть бути:
- а) стандартизовані і не стандартизовані
 - б) відкриті і закриті
 - в) письмові й усні
 - г) усі відповіді невірні
24. Який з перелічених методів є методом самоспостереження:
- а) рефлексія
 - б) інтроспекція
 - в) тестування
 - г) вірної відповіді немає
25. Опитувальні методи:
- а) інтерв'ю, спостереження
 - б) тестування, анкетування
 - в) інтерв'ю, анкетування
 - г) експеримент, бесіда

ПЕДАГОГІЧНА ПСИХОЛОГІЯ

I рівень

1. Педагогічна психологія – це галузь психологічної науки, яка вивчає:
 - а) вікові особливості розвитку індивіда
 - б) психологічні закономірності навчання та виховання
 - в) становлення і формування особистості в соціумі
 - г) теорію навчання і освіти
2. Педагогічна психологія виникла:
 - а) на початку XIX ст.
 - б) в середині XIX ст.
 - в) у другій половині XIX ст.
 - г) на початку XX ст.
3. Термін «педагогічна психологія» був запропонований:
 - а) К.Д.Ушинським
 - б) П.Ф.Каптеревим
 - в) П.П.Блонським
 - г) Дж. Дьюї
4. Наука, що виникла на рубежі XIX – XX ст., з якою пов'язані перші спроби практичного використання психології у навчанні і вихованні дітей, називається:
 - а) педагогіка
 - б) педологія
 - в) дидактика
 - г) психопедагогіка
5. Діяльність учня, спрямована на засвоєння знань, оволодіння вміннями й навичками називається:
 - а) навчання
 - б) учіння
 - в) научіння
 - г) виховання
6. Процес і результат набуття індивідуального досвіду біологічною системою (від найпростіших до людини) називається:
 - а) навчання
 - б) учіння
 - в) научіння
 - г) виховання
7. Научіння, коли знання, вміння і навички набуваються методом проб і помилок, називається:
 - а) імпринтинг

- б) умовно-рефлекторне навчання
 - в) оперантне навчання
 - г) вікарне навчання
8. Дія, сформована шляхом багаторазового повторення, яка характеризується високим ступенем засвоєння і відсутністю поелементної свідомої регуляції і контролю, називається:
- а) навичка
 - б) вміння
 - в) операція
 - г) діяльність
9. Одним із основних методів педагогічної психології є:
- а) бесіда
 - б) психодіагностичні тести
 - в) анкетування
 - г) експеримент
10. Назвіть метод дослідження, який передбачає опрацювання інформації про учня, що надійшла з різних джерел – від учителя, батьків, однокласників та інших:
- а) бесіда
 - б) психолого-педагогічний експеримент
 - в) спостереження
 - г) узагальнення незалежних характеристик
11. Хто із вчених є автором вікової періодизації психічного розвитку дитини, одним із критеріїв якої є провідна діяльність:
- а) Л.С.Виготський
 - б) О.М.Леонтьєв
 - в) Д.Б.Ельконін
 - г) П. Я. Гальперін
12. Один із концептуальних принципів сучасного розвивального навчання – “Навчання не плететься у хвості розвитку, а веде його за собою” – сформулював:
- а) Л.С.Виготський
 - б) С. А.Рубінштейн
 - в) Б.Г.Ананьєв
 - г) Дж.Брунер
13. Хто із вчених розглядав психічний розвиток і навчання як незалежні процеси?
- а) Е.Торндайк
 - б) Ж.Піаже
 - в) Дж.Брунер
 - г) П.П.Блонський
14. Проблемне навчання спрямоване на розвиток:

- а) пам'яті
 - б) уваги
 - в) сприймання
 - г) мислення
15. Появу програмованого навчання пов'язують з ім'ям
- а) П.Я.Гальперіна
 - б) В.В.Давидова
 - в) В.А.Кан-Калика
 - г) Б.Скінера
16. Процес зміни особистості учня в процесі його взаємодії з навколишньою дійсністю, поява фізичних і соціально-психологічних новоутворень у структурі особистості розуміється як:
- а) становлення
 - б) формування
 - в) соціалізація
 - г) виховання
17. Індивідуальний підхід вчителя до учнів у процесі навчання передбачає:
- а) додаткові заняття з учнями
 - б) урахування індивідуальних особливостей учнів
 - в) надання учням свободи дій
 - г) розподіл учнів на групи за інтересами та нахилами
18. Особистісно-зорієнтоване виховання ґрунтується на методологічних принципах:
- а) психоаналізу
 - б) біхевіоризму
 - в) гуманістичної психології
 - г) гештальтпсихології
19. Яка виховна позиція педагога не забезпечує особистісно-зорієнтоване виховання?
- а) розуміння дитини
 - б) потурання дитині
 - в) визнання дитини
 - г) прийняття дитини
20. Головною формою організації навчальної діяльності учнів у школі є:
- а) урок
 - б) індивідуальне заняття
 - в) лекція
 - г) практика

II рівень

1. Авторами теорії поетапного формування розумових дій є:
 - а) Д.Б.Ельконін, В.В.Давидов
 - б) П.Я.Гальперін, Н.Ф.Тализіна
 - в) Г.С.Костюк, О.В.Скрипченко
 - г) Л.С.Виготський, С.Л.Рубінштейн
2. Видатний представник зарубіжної класичної педагогіки, який започаткував ідею класно-урочної системи навчання:
 - а) Й.Г.Песталоцці
 - б) Й.Герbart
 - в) Я.А.Коменський
 - г) Ж.-Ж.Руссо
3. Вкажіть основоположника теорії розвивального навчання:
 - а) Й.Г.Песталоцці
 - б) Я.А.Коменський
 - в) К.Д.Ушинський
 - г) правильної відповіді немає
4. Хто із вчених вказував на необхідність розвитку у молодших школярів теоретичного мислення?
 - а) Л.С.Виготський
 - б) В.В.Давидов
 - в) Г.С.Костюк
 - г) Н.О.Менчинська
5. Вкажіть, який структурний компонент не входять до професіограми педагога?
 - а) педагогічна спрямованість
 - б) педагогічні здібності
 - в) суспільно-корисна праця
 - г) педагогічна техніка
6. Вкажіть структуру навчальної діяльності:
 - а) знання, уміння та навички, досвід творчої діяльності, досвід емоційно-ціннісного ставлення до світу
 - б) мотиви, навчальні завдання, навчальні дії, дії контролю та оцінки
 - в) сприймання, усвідомлення та осмислення (розуміння), закріплення, застосування
 - г) правильної відповіді немає
7. Вкажіть ознаки, які характеризують молодшого школяра як суб'єкта навчальної діяльності:
 - а) наявність бажання та уміння вчитися
 - б) адекватна самооцінка
 - в) розвинена рефлексія

- г) прагнення до самостійності
8. Вкажіть види програмованого навчання:
- а) пам'ятки, алгоритми, приписи
 - б) перфокарти, сигнальні картки
 - в) лінійне програмування, розгалужене програмування;
 - г) правильної відповіді немає
9. Система навчання, згідно з якою вчитель виступає суб'єктом, а учень – об'єктом, на який він впливає, називається:
- а) авторитарною
 - б) ліберальною
 - в) гуманістичною
 - г) анархічною
10. Здатність проникати у внутрішній світ учня, психологічна спостережливість педагога, вміння зрозуміти емоційний стан учня складають суть:
- а) дидактичних здібностей вчителя
 - б) перцептивних здібностей вчителя
 - в) комунікативних здібностей вчителя
 - г) організаторських здібностей вчителя

III рівень

1. Зробіть порівняльний аналіз традиційної і гуманістичної системи навчання. Охарактеризуйте їх переваги та недоліки. Проілюструйте свою відповідь конкретними прикладами з шкільної практики чи з власного життєвого досвіду.
2. Розкрийте зміст поняття «психологічна компетентність вчителя». Якими психологічними знаннями, вміннями і навичками, на вашу думку, має володіти сучасний вчитель? Відповідь обґрунтуйте.
3. Поясніть, у чому та як виявляється суб'єкт-суб'єктна педагогічна взаємодія з учнями. Визначте сутнісні ознаки молодшого школяра як суб'єкта навчальної діяльності та розкрийте зміст кожної з них.
4. Доведіть, чому в умовах оновленої парадигми вітчизняної системи освіти актуалізується проблема формування у школярів бажання та вміння вчитися? Проаналізуйте вікову динаміку формування вміння самостійно вчитися в умовах шкільного навчання.

5. Поясніть сутність поняття «особистісно орієнтоване навчання» учнів та проілюструйте його яскравими прикладами з шкільної практики. Обґрунтуйте основні ознаки та шляхи забезпечення особистісно орієнтованого навчання в сучасній школі.

ПСИХОДІАГНОСТИКА

I рівень

1. Який із діагностичних підходів передбачає організацію вимірювання кожного випробуваного за багатьма різномірними параметрами:

- а) якісний
- б) кількісний
- в) комплексний
- г) лонгитюдний

2. Яке із визначень найповніше розкриває зміст поняття «інтелект»:

- а) інтелект – це здібність до навчання
- б) інтелект – це система пізнавальних здібностей, яка забезпечує ефективність індивідуальної поведінки в ускладнених ситуаціях
- в) інтелект – це здібність до абстрактного мислення
- г) інтелект – це здатність адаптуватися до нових умов

3. Хто із психологів висловив ідею про те, що успіх виконання тестів залежить перш за все від рівня розвитку загальної здібності (генерального фактору g):

- а) Спірмен
- б) Терстоун
- в) Кеттел
- г) Гілфорд

4. Методика прогресивних матриць Равена складається з:

- а) 7 субтестів
- б) 5 субтестів
- в) 6 субтестів
- г) 8 субтестів

5. Який із варіантів не є складовою психологічного діагнозу:

- а) констатація
- б) анамнез
- в) гіпотеза
- г) прогноз

6. Які з діагностичних методів допомагають виявити глибинні структури особистості, що мають неусвідомлений характер:
- а) тести
 - б) питальники
 - в) проєктивні методики
 - г) психофізіологічні методики
7. Який із типів надійності психодіагностичних методик передбачає перевірку результатів шляхом повторного обстеження за допомогою одного і того ж тесту:
- а) надійність паралельних форм
 - б) ретестова надійність
 - в) надійність частин тесту
 - г) надійність особи діагноста
8. Як називається система пізнавальних здібностей, яка забезпечує ефективність індивідуальної поведінки в ускладнених ситуаціях, що характеризує можливість використання минулої і актуальної інформації деяким цілеспрямованим чином:
- а) інтелект
 - б) креативність
 - в) мислення
 - г) соціалізація
9. Вкажіть основне співвідношення психометрики:
- а) Валідність \leq Стандартизація
 - б) Стандартизація \leq Надійність
 - в) Надійність \leq Валідність
 - г) Валідність \leq Надійність
10. Який із варіантів використовується в процесі аналізу графічних проєктивних методик:
- а) деталі малюнка
 - б) пропорції малюнка
 - в) розміщення малюнка
 - г) всі варіанти
11. Проєктивні методики, під час виконання яких обстежуваний створює із оформлених деталей осмислене ціле називаються:
- а) катартичні
 - б) аддитивні
 - в) конструктивні
 - г) імпресивні
12. Уніфікація, регламентація процедури проведення та оцінки результатів виконання психологічного тесту – це:
- а) стандартизація

- б) надійність
- в) валідність
- г) доцільність

13. Якому із психодіагностичних методів найбільше підходить така характеристика: стандартизованість процедури, обробки та інтерпретації результатів, співставлення індивідуальних даних з нормою, незалежність результатів від впливу експериментальної ситуації та особистості психолога:

- а) тести
- б) питальники
- в) проєктивні методики
- г) психофізіологічні методики

14. Який із психодіагностичних методів характеризується наступними особливостями: спрямованість на виявлення станів цілісної особистості, невизначеність в стимульному матеріалі, обов'язкова атмосфера невимушеності:

- а) тести
- б) питальники
- в) проєктивні методики
- г) психофізіологічні методики

15. Яке із перелічених завдань не реалізує психодіагностика:

- а) виявлення, опис та інтерпретація індивідуальних психологічних якостей особистості
- б) визначення, чим і наскільки одна людина відрізняється від інших
- в) попередження та виправлення негативних тенденцій розвитку особистості
- г) пояснення причин індивідуальних відмінностей

16. В основі якого з підходів у дослідженні особистості акцент зміщується на опис та діагностику індивідуально-особистісних рис:

- а) психометричний
- б) типологічний
- в) проєктивний
- г) в усіх підходах

17. Який із видів психологічного діагнозу акцентує увагу на причини виникнення досліджених ознак:

- а) симптоматичний
- б) типологічний
- в) етіологічний
- г) вірної відповіді немає

18. Який із варіантів не є складовою психологічного діагнозу:

- а) констатація
- б) анамнез
- в) гіпотеза
- г) прогноз

19. Першим етапом діагностико-корекційної діяльності психолога є:

- а) формулювання психологічної проблеми
- б) вибір методів дослідження
- в) вивчення практичної потреби
- г) висунення гіпотез про причини проблеми

20. Який із видів тестів призначений для оцінки індивіда щодо оволодіння знаннями та вміннями в різних галузях:

- а) тести інтелекту
- б) тести особистості
- в) тести здібностей
- г) тести досягнень

II рівень

1. При якому із типів надійності не потрібно здійснювати обстеження повторно:

- а) надійність паралельних форм
- б) ретестова надійність
- в) надійність частин тесту
- г) надійність особи діагноста

2. Хто є автором трьохвимірної моделі інтелекту, компонентами якої є зміст, операція, результат:

- а) Ч. Спірмен
- б) Л. Терстоун
- в) Р. Кеттел
- г) Дж. Гілфорд

3. Який із варіантів не стосується тенденцій розвитку сучасної вітчизняної психодіагностики:

- а) якісний підхід у дослідженні пізнавальних здібностей
- б) кількісний нормативно-орієнтований підхід у дослідженні особистості

в) комплексність у вивченні цілісної індивідуальності

г) врахування впливу типу тестової ситуації на результати

психологічної діагностики

4. Який із варіантів не є процесуально-динамічним показником інтелектуальної діяльності:

- а) розумова активність
- б) здатність до саморегуляції

- в) рівень інтелектуального потенціалу
 - г) економічність мислення
5. Яке із співвідношень вказує на імпульсивну інтелектуальну стратегію вирішення проблемних ситуацій (за Кулюткіним):
- а) Антиципація > Контроль
 - б) Антиципація \geq Контроль
 - в) Антиципація = Контроль
 - г) Антиципація < Контроль
6. Вкажіть варіант, який не є параметром когнітивного стилю:
- а) ригідність (гнучкість)
 - б) складність пізнавальних структур
 - в) аналітичність (синтетичність)
 - г) економічність мислення
7. При якому із типів надійності у випробуваного може сформуватися навичка роботи з даною методикою, якщо часовий проміжок між першим та другим обстеженням незначний:
- а) надійність паралельних форм
 - б) ретестова надійність
 - в) надійність частин тесту
 - г) надійність особи діагноста
8. Який із видів валідності дає інформацію про ступінь вимірювання тестом теоретичної ознаки, яка виділяється:
- а) змістова
 - б) критеріальна
 - в) конструктивна
 - г) дискримінантна
9. Теоретичною основою методики прогресивних матриць Дж. Равена є:
- а) теорія перцептивних форм і теорія неогенезу Спірмена
 - б) монофакторна структура інтелекту
 - в) ієрархічна структура інтелекту
 - г) теорія кристалічного інтелекту
10. Яке із критичних зауважень стосується питальників як психодіагностичних методів:
- а) даний метод не дозволяє визначити, який же рівень особистості відображається в показниках – усвідомлюваний чи неусвідомлюваний
 - б) відсутність стандартизації процедури обстеження;
 - в) наявність «ефекту фасаду»
 - г) усі варіанти стосуються питальників

11. Показниками, які свідчать про високий рівень тривожності за методикою незавершених речень Філіпса, можуть бути:
- а) високі кількісні показники
 - б) пропуск не менше трьох речень
 - в) дуже низькі кількісні показники
 - г) всі перелічені варіанти
12. Який із приведених показників вказує на відсоток випробуваних у вибірці стандартизації, які одержали однаковий чи нижчий бал, ніж бал даного випробуваного:
- а) віковий показник
 - б) процентиль
 - в) стандартний показник
 - г) всі варіанти правильні
13. Психометрична характеристика методики, яка відображає точність психодіагностичних вимірювань, а також стійкість результатів тесту до дії зовнішніх і внутрішніх випадкових чинників – це:
- а) стандартизація
 - б) надійність
 - в) валідність
 - г) достовірність
14. Яка із психодіагностичних методик спрямована на дослідження вербального, образотворчого та вербально-звукового творчого мислення:
- а) тест Гілфорда
 - б) тест Торренса
 - в) тест віддалених асоціацій Медніка
 - г) тест Вільямса
15. Як називається орієнтація індивіда на відомі, стандартні способи вирішення проблемної ситуації:
- а) конвергентним мисленням
 - б) дивергентним мисленням
 - в) аналітичним мисленням
 - г) логічним мисленням
16. У якому з тестів інтелекту при кількісній обробці результатів обчислюється індекс варіабельності:
- а) методика прогресивних матриць Равена
 - б) Шкільний тест розумового розвитку
 - в) інтелектуальна шкала Векслера
 - г) тест вербального інтелекту Айзенка
17. Який з перелічених субтестів інтелектуальної шкали Векслера належить до невербальної частини:

- а) тямущість
- б) загальна обізнаність
- в) повторення цифр
- г) кодування

18. Яка із методик належить до критеріально-орієнтованих:

- а) методика прогресивних матриць Равена
- б) Шкільний тест розумового розвитку
- в) інтелектуальна шкала Векслера
- г) інтелектуальні тести Айзенка

19. Для комплексного вивчення особистості використовують (вибрати найбільш вірну відповідь):

- а) методику прогресивних матриць Равена
- б) методику Розенцвейга
- в) 16-факторний питальник Кеттелла
- г) особистісний питальник Айзенка

20. Психометрична характеристика методики, яка означає однозначність (стійкість) одержаних результатів щодо вимірювальних властивостей об'єктів (предмету вимірювання) – це:

- а) стандартизація
- б) надійність
- в) валідність
- г) достовірність

III рівень

1. Обґрунтуйте комплекс методик для оцінки психологічної готовності дитини до школи. Розкрийте сутність та особливості використання кожної із запропонованих методик.

2. Обґрунтуйте комплекс методик для вивчення проблеми відставання дитини молодшого шкільного віку у навчанні. Розкрийте сутність та особливості використання кожної із запропонованих методик.

3. Обґрунтуйте комплекс методик для дослідження особистості дезадаптованого підлітка. Розкрийте сутність та особливості використання кожної із запропонованих методик.

4. Зробіть порівняльний аналіз психометричного та проективного підходу в дослідження особистості. Наведіть приклади психодіагностичних методик, розроблених у рамках цих підходів. Розкрийте сутність кожної із запропонованих методик.

5. Зробіть порівняльний аналіз нормативно-орієнтованих та критеріально-орієнтованих тестів в дослідженні інтелекту. Наведіть приклади психодіагностичних методик, розроблених у рамках цих підходів. Розкрийте сутність кожної із запропонованих методик.

ОСНОВИ СУГЕСТОПЕДІЇ

I рівень

1. Хто вважав навіювання безпосереднім привиттям людині у більшості випадків шляхом слова і жестів, почуттів, емоцій, ідей..., минаючи її активну увагу, в обхід її критикуючої особистості?

- а) Б.Д.Карвасарський
- б) М.І.Бехтерев
- в) С.В.Лінецький
- г) І.П.Павлов

2. Яке з тверджень визначає поняття навіюваність?

- а) міра піддатливості навіюванню
- б) кількість спроб, необхідних для того, щоб людина піддалася навіюванню
- в) набута організмом за життя реакція-відповідь на вплив оточуючого середовища
- г) готовність до виконання певної діяльності

3. Рапорт - це:

- а) "парадоксальна" фаза нервової діяльності
- б) "фаза навіювання" за Павловим
- в) словесний контакт гіпнолога з гіпнотиком
- г) один із можливих навіяних станів

4. Деактивуюча роль монотонних подразників, релаксація м'язевої системи, здатність сприймати звукові сигнали уві сні – це:

- а) умови медитації
- б) умови формування гіпнотичного стану
- в) умови навіювання
- г) умови релаксації

5. Яке визначення навіювання відображає його фізіологічну сутність?

а) "концентроване джерело подразнення в корі великих півкуль головного мозку, яке навколо себе викликає зону гальмування"

б) подача інформації, яка сприймається некритично і впливає на протікання нервово-психічних і соматичних процесів в організмі

в) “сторожеві пункти” у корі великих півкуль головного мозку

6. Яке поняття випущене в психологічному механізмі навіювання?

емоційне уявлення – – _____ – – навіювання
конформність

а) мета

б) гра

в) установка

г) наслідування

7. Який з перелічених процесів перешкоджає проникненню у психіку людей шкідливих для них поглядів, думок, способів поведінки?

а) навіювання

б) контрनावіювання

в) гіпноз

г) релаксація

8. Метод психологічного самовпливу, який дозволяє цілеспрямовано програмувати життєдіяльність організму, закріплювати позитивний досвід у довгостроковій пам'яті – це:

а) самогіпноз

б) навіювання

в) релаксація

г) правильної відповіді немає

9. Метод регуляції дихальних рухів, спрямований на зняття емоційної напруги – це:

а) контроль над режимом дихання

б) медитація

в) аутогенне тренування

г) психогімнастика

10. Вищий ступінь аутогенного тренування – це:

а) аутогенна релаксація

б) аутогенна медитація

в) аутогенне занурення

г) правильної відповіді немає

II рівень

1. Встановіть відповідність між поняттями та їх визначеннями.

1. Сугестологія	А) Вивчає роль і місце навіювання в практичній діяльності психолога.

2. Сугестопедія	Б) Вчення про можливість засвоєння пам'яттю людини інформації під час сну.
3. Гіпнопедія	В) Наука про природу, специфіку, сутність навіювання.
4. Гіпносугестивна терапія	Г) Група методів, в основі яких лежить лікувальна дія навіювання або самонавіювання.

2. Встановіть відповідність між поняттями та їх визначеннями.

1. Віра	А) Навіяний сон, один із можливих навіяних станів.
2. Знання	Б) Визнання чого-небудь істинним без достатніх на це обґрунтувань.
3. Навіювання	В) Будь-який психологічний вплив однієї людини на іншу, який має на меті актуалізацію або зміну установок, ціннісних орієнтацій, вчинків у людини, яка є об'єктом навіювання.
4. Гіпноз	Г) Об'єктивно перевірений практикою результат пізнання дійсності, правильне її відображення у мисленні людини.

3. Встановіть відповідність між поняттями та їх визначеннями.

1. Самогіпноз	А) Вищий рівень аутогенного тренування.
2. Релаксація	Б) Свідомий контроль за частотою, глибиною і ритмом дихання.
3. Дихальна гімнастика	В) Дозволяє цілеспрямовано програмувати життєдіяльність організму, закріплювати позитивний досвід у довгостроковій пам'яті.
4. Аутогенна медитація	Г) Стан бадьорості, який характеризується зниженням психофізіологічної активності всього організму або якоїсь його системи.

4. Встановіть відповідність між етапами входження у стан самогіпнозу та їх характеристиками.

1. I етап	А) Закріплення нових якостей реальними діями в постгіпнотичний період.
2. II етап	Б) Фіксування внутрішнім зором власного образу, наділеного бажаними якостями.

3. III етап	В) Передгіпнотична бесіда з самим собою, обґрунтування результатів, яких треба досягнути.
4. IV етап	Г) Формулювання цілей і задач, які стосуються бажання змінити власну поведінку.

5. Встановіть відповідність між психічними станами людини та їх визначеннями.

1. Бадьорість	А) Здатність мозку контролювати притік подразників та інтенсивність рухової діяльності і тим самим контролювати власну активність.
2. Саморегуляція	Б) Стан, який викликаний комплексною системною реакцією всього організму.
3. Сон	В) Тимчасовий особливий стан свідомості, який характеризується звуженням її обсягу і різким фокусуванням на змісті сугестії, що пов'язано зі зміною функцій індивідуального контролю і самосвідомості.
4. Гіпноз	Г) Розмите гальмування кори великих півкуль головного мозку, що виникає внаслідок втрати нервовими клітинами свого енергетичного потенціалу в період бадьорості, зниження їхньої збудливості.

6. Встановіть відповідність між видами контранавіюваності та їх характеристиками.

1. Без наміру	А) В основі лежить властива людям міра скептицизму, недовіри критичності, що проявляється на рівні підсвідомості; включається мимоволі в момент навіювання.
2. З наміром	Б) Зумовлена характерологічними, віковими особливостями психіки, досвідом, установками.
3. Індивідуальна	В) Коли людина критично аналізує те, що їй намагаються нав'язати, зіставляє зі своїми поглядами і знаннями.
4. Групова	Г) Залежить від кількісного і якісного складу групи, рівня її згуртованості, єдності цілей, мотивів діяльності тощо.

7. Зазначте прізвища вчених, які досліджували навіювання у медичному, фізіологічному, психологічному, соціальному і педагогічному аспектах...

8. На скільки груп поділяє французький вчений А.Шерток усі теорії гіпнозу:

- а) на три, а саме _____;
- б) на дві, а саме _____;
- в) на шість, а саме _____.

9. Вправи аутогенного тренування виконуються в одній із:

- а) двох поз, а саме: _____;
- б) трьох поз, а саме: _____;
- в) чотирьох поз, а саме: _____.

10. Завершіть речення: “Сугестопедія – це...”

III рівень

1. Обґрунтуйте взаємозв'язок сугестії з уявленнями, емоціями, словом.
2. Охарактеризуйте основні умови проведення гіпносеансу.
3. Охарактеризуйте негативні наслідки наведення стану гіпнозу.

ГЕНДЕРНА ПСИХОЛОГІЯ

I рівень

1. Сукупність морфологічних, фізіологічних та генетичних особливостей, які забезпечують розмноження організму, – це:
 - а) стать генетична
 - б) стать хромосомна
 - в) стать біологічна
 - г) стать соціальна
2. Потяг до підглядання за статевим актом або за оголеними об'єктами сексуального домагання – це:
 - а) геніталгія
 - б) вуайєризм
 - в) вагінізм
 - г) вірилізація

3. Сексуальний потяг до осіб своєї статі, статеві контакти з ними – це ознака:
- а) гомосексуалізму
 - б) гомофобії
 - в) трансвестизму
 - г) транссексуалізму
4. Статеве задоволення при фізичних стражданнях та приниженні, вчинених сексуальним партнером:
- а) садизм
 - б) мазохизм
 - в) нарцисизм
 - г) некросадизм
5. Досягнення статевого задоволення за допомогою незвичних або культурно неприйнятних стимулів:
- а) парафілія
 - б) партенофілія
 - в) педофілія
 - г) німфофілія
6. У 1973 році гомосексуалізм був виключений із переліку психічних захворювань:
- а) американською психіатричною асоціацією
 - б) європейською психіатричною асоціацією
 - в) російською психіатричною асоціацією
 - г) українською психіатричною асоціацією
7. Суб'єктивне осмислення, переживання статевої ролі, своєрідна єдність статевого самоусвідомлення та поведінки – це:
- а) статеві ідентичність
 - б) статеві належність
 - в) статеві виховання
 - г) статеві просвіта
8. Термін «гомосексуалізм» запровадив у 1869 році угорський лікар:
- а) А.Кінзі
 - б) З.Фройд
 - в) К.Бенкерт
 - г) І.Блох
9. Спрямованість статевого потягу на частину тіла, одяг або предмет, які символізують сексуального партнера, має назву:
- а) пігмаліонізм
 - б) нарцисизм
 - в) фетишизм
 - г) флагелантизм

10. Вроджений стан невизначеності, двоякої репродуктивної системи організму, передусім зовнішніх статевих органів, наявність у людини ознак обох статей – це:

- а) герокомія
- б) геронтофілія
- в) гермафродитизм
- г) гетерохромофілія

II рівень

1. Наявність статевого потягу до осіб обох статей – це...

2. Заповніть пропуски у таблиці. Шон Берн виділяє 4 стадії статевої ідентичності:

№	Назва стадії	Зміст
1.	Гендерна ідентифікація	Віднесення дитиною себе до тієї чи іншої статі
2.	Гендерна константність	?
3.	?	Бажання бути найкращим хлопчиком чи найкращою дівчинкою
4.	Гендерна саморегуляція	?

3. Вкажіть, чи погоджуєтесь Ви із наведеними нижче твердженнями про гомосексуальність:

№	Твердження	Оцінка (так «+», ні «-»)
1.	Геї прагнуть бути жінками, а лесбійки – чоловіками. Їхні професії та характер занять віддзеркалюють ці потаємні бажання	
2.	Гомосексуали – це люди із психічними відхиленнями, слабкодухі та невпевнені у собі та власних силах особи	
3.	Чоловіки з гомосексуальними орієнтаціями за манерами, зовнішнім виглядом фемінні та жінкоподібні, а жінки – маскулітні та фізично сильні.	
4.	Причиною виникнення гомосексуалізму є	

	несприятливе соціальне середовище.	
5.	Будь-яку людину, яка мала або має близькість з особою тотожної статі, можна назвати гомосексуальною.	

4. Вкажіть відомі Вам ознаки порушення статевої ідентифікації у дитячі роки (до настання статевої зрілості):

№	Ознака порушення
1)	
2)	
3)	

5. Відзначте правильні (+) і неправильні (-) твердження:

1.	Жінки більш альтруїстичні, співчутливі, завжди орієнтовані на надання допомоги, опікувальну діяльність.	
2.	Статистика злочинів, скоєних чоловіками і жінками, засвідчує, що прояви фізичної агресії у сильної статі набагато частіші.	
3.	У спілкуванні жінки більше орієнтовані на передачу ставлення до події, а чоловіки - на саму подію.	
4.	Жінки емоційніші, вразливіші від чоловіків, мають слабшу нервову систему.	
5.	Тільки окремі жінки здатні виконувати провідні ролі у підприємстві, виробництві, політиці. Чоловіки краще справляються з керівними посадами і більше розуміються в науці, політиці й економіці	

6. Опишіть, у чому полягає відмінність між транссексуалом та трансвеститом.

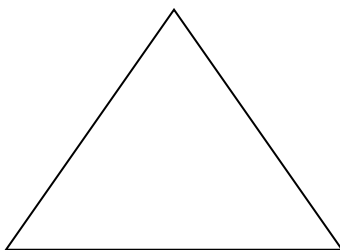
7. Продовжіть перелік наукових методів, які використовуються у дослідженнях сексуальності:

Опитування, _____

8. Що таке гомофобія? Наведіть приклади.

9. Яку тактику поведінки повинні застосовувати батьки у випадку порушення статевої ідентифікації у їхньої дитини (до настання статевої зрілості)?

10. Заповніть назви сторін зображеного трикутника згідно із тригранною теорією кохання Р.Стернберга та С.Граджек. Розкрийте зміст кожної сторони справжнього кохання.

11. Опишіть відомі вам психологічні відмінності між чоловіками і жінками.

12. Як правильно здійснювати сексуальну просвіту дітей молодшого шкільного віку? Наведіть приклади.

ПСИХОЛОГІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАЦІ

I рівень

1. Який із варіантів характеризує діалогічне педагогічне спілкування:

- а) статусне домінування
- б) передача норм і знань учням як особисто пережитого досвіду
- в) ригідність і стереотипність методів і прийомів впливу
- г) суб'єктивне оцінювання

2. При якому із типів педагогічної взаємодії в учнів розвивається впевненість у собі, зростає рівень довіри в особистісних взаєминах:

- а) авторитарному
- б) демократичному
- в) ліберальному
- г) всі варіанти правильні

3. Який із варіантів правильно відображає структуру Я-концепції особистості:

- а) образ Я, мотивація, поведінкова реакція
- б) образ Я, самооцінка, поведінкова реакція
- в) образ Я, рівень домагань, поведінкова реакція
- г) немає правильної відповіді

4. Яка із функцій педагогічної діяльності забезпечує відбір та організацію змісту навчальної інформації, проектування діяльності учнів, в якій інформація може бути засвоєна:
- а) організаторська
 - б) проєктивна
 - в) гностична
 - г) мобілізаційна
5. Передумовою формування педагогічної емпатії є:
- а) емоційна стійкість
 - б) психодинамічна комунікативність
 - в) альтруїстично-комунікативна спрямованість емоцій
 - г) високий рівень розвитку уваги
6. Який із варіантів не є установкою вчителя-фасилітатора:
- а) відкритість у міжособистісному спілкуванні з учнями
 - б) внутрішня впевненість вчителя у здібностях та можливостях кожного учня
 - в) емпатіє розуміння учня
 - г) зорієнтованість на учнів, які добре вчаться
7. Вкажіть варіант, який може бути ознакою негативної Я-концепції вчителя:
- а) довіра до людей
 - б) товариськість
 - в) прояв механізмів психологічного захисту
 - г) правильної відповіді немає
8. Який із чинників перешкоджає діалогічному педагогічному спілкуванню:
- а) зосередження на предметному змісті уроку
 - б) активна позиція вчителя та учня
 - в) сформованість навичок рефлексії
 - г) правильної відповіді немає
9. Який із варіантів зумовлює виникнення педагогічних конфліктів:
- а) дії та спілкування вчителя
 - б) особливості особистості педагога та учня
 - в) загальна атмосфера в школі
 - г) всі варіанти правильні
10. Який із варіантів правильно відображає структуру педагогічної праці:
- а) об'єкт та суб'єкт, мета, засоби, результат
 - б) мета, функції, об'єкт та суб'єкт, результат
 - в) педагогічна діяльність, педагогічне спілкування, особистісні якості

г) педагогічна діяльність, мета та завдання, засоби діяльності

11. Яке із визначень найбільш повно розкриває зміст поняття „педагогічна діяльність”:

а) це система організації способів передачі індивіду суспільно-історичного досвіду, набутого в процесі соціальної практики

б) це процес взаємодії між вчителем та учнем, спрямований на розвиток різносторонньо освіченої та гармонійної особистості

в) це професійна активність вчителя, яка спрямована на вирішення завдань соціального замовлення навчання та виховання підростаючого покоління і здійснюється з допомогою засобів впливу педагога на учня

г) це вплив педагога на учня з метою передачі суспільно-історичного досвіду та розвитку особистості;

12. Яке із перелічених нижче понять можна трактувати як „обумовлена типологічними особливостями стійка система способів діяльності, що складаються у людини, яка прагне до найкращого здійснення даної діяльності”:

а) індивідуальний стиль педагогічного спілкування

б) індивідуальний стиль педагогічної діяльності

в) професіограма

г) психограма

13. Для якого стилю педагогічного спілкування пріоритетним є активно-позитивне ставлення до учнів, співпраця та співпереживання у процесі пізнання:

а) спілкування–дистанція

б) спілкування на основі дружньої симпатії

в) спілкування на основі захопленості спільною творчою діяльністю

г) спілкування–залякування

14. Якому індивідуальному стилю педагогічної діяльності властива наступна характеристика: вчитель орієнтується на результат і процес навчання, адекватно планує навчально-виховний процес, приділяє увагу закріпленню, повторенню і контролю знань, використовує велике розмаїття методичних прийомів:

а) емоційно-імпровізаційний

б) емоційно-методичний

в) розсудливо-імпровізаційний

г) розсудливо-методичний

15. У структурі індивідуального стилю педагогічної діяльності виділяють наступні механізми (вказіть неправильний варіант):

- а) адаптації
 - б) стимулювання
 - в) компенсації
 - г) корекції
16. Яка із характеристик не стосується діалогічного спілкування:
- а) особистісна рівність
 - б) центрація не лише на особистих потребах, але й на потребах учнів
 - в) накопичення потенціалу згоди та співпраці
 - г) суб'єктивне оцінювання результатів діяльності
17. Перцептивні здібності вчителя – це:
- а) здатність проникати у внутрішній світ вихованця, проявляти емоційну чутливість
 - б) вміння цікаво викладати навчальний матеріал
 - в) здатність залучати учнів до різноманітних видів діяльності і робити колектив інструментом впливу на кожну окрему особистість
 - г) емоційна стійкість, здатність людини здійснювати свою діяльність в умовах дезорганізації діяльності
18. Яка із характеристик праці вчителя сприяє емоційному вигоранню:
- а) постійна присутність відчуття новизни
 - б) емоційна насиченість міжособистісних контактів
 - в) відповідальність за учнів
 - г) всі варіанти правильні
19. Вкажіть варіант, який не є ефективним для попередження синдрому емоційного вигорання вчителів:
- а) оволодіння навичками саморегуляції поведінки
 - б) професійний розвиток та самовдосконалення
 - в) підтримка хорошої фізичної форми
 - г) постійна конкуренція за першість з вчителями
20. Який із варіантів не є ознакою особистісно-орієнтовної моделі педагогічного спілкування:
- а) врахування потреб та інтересів учнів
 - б) рівність психологічних позицій співрозмовників
 - в) надособистісна трансляція вчителем знань
 - в) готовність стати на точку зору співрозмовника

II рівень

1. Яка із тактик не відповідає особистісно-орієнтованій моделі педагогічного спілкування:
- а) опіка

- б) співробітництво
 - в) створення та використання ситуацій, які вимагають прояву інтелектуальної та моральної активності дітей
 - г) підтримка
2. Яка із характеристик не відповідає портрету вчителя із негативною Я-концепцією:
- а) прагнення до встановлення жорсткої дисципліни
 - б) володіння стилем неформального спілкування
 - в) зіштовхування дітей обличчям до обличчя з суворою реальністю
 - г) стимулювання учнів до навчання, викликаючи у них почуття провини за свої промахи
3. Який стиль педагогічного спілкування поєднує в собі демократичний тип взаємодії та стабільне-позитивне ставлення вчителя до учня:
- а) спілкування-дистанція
 - б) спілкування-загравання
 - в) спілкування на основі захопленості спільною творчою діяльністю
 - г) жоден із варіантів неправильний спілкування-залякування
4. Відшукайте помилку в характеристиці розсудливо-імпровізаційного стилю педагогічної діяльності:
- а) вчитель орієнтується переважно на результат навчання
 - б) адекватно планує навчально-виховний процес
 - в) поєднує інтуїтивність із рефлексивністю
 - г) невелике розмаїття методів навчання
5. Принципами виховання, розробленими на основі розуміння психологічного об'єкта виховання є (вказіть зайвий варіант):
- а) принцип включення особистості в значущу діяльність
 - б) принцип зміни соціальної позиції особистості в групі
 - в) принцип опори на сильну особистість
 - г) принцип врахування провідної мотивації школяра
6. Для того, щоб змінити смислові установки особистості необхідно:
- а) грамотно сформулювати пояснення, інструкції
 - б) використати тактику тиску
 - в) змінити діяльність, яка ці установки зумовила
 - г) всі варіанти правильні
7. Який із варіантів розкриває динамічні характеристики індивідуального стилю педагогічної діяльності:

а) спрямованість вчителя; адекватність - неадекватність планування навчально-виховного процесу; гнучкість - традиційність

б) гнучкість - традиційність; імпульсивність – обережність; рефлексивність – інтуїтивність

в) наявність особистісної тривожності – відсутність особистісної тривожності; стійкість до ситуації, що змінюється – нестійкість до ситуації, що змінюється імпульсивність – обережність

г) жоден із варіантів неправильний

8. Назвіть установки вчителя-фасилітатора:

- 1 _____
- 2 _____
- 3 _____

9. Встановіть відповідність між педагогічними здібностями та їх характеристиками.

1. Перцептивні	А) Здатність проникати у внутрішній світ вихованця, проявляти емоційну чутливість.
2. Організаторські	Б) Вміння цікаво викладати навчальний матеріал.
3. Здатність володіти собою	В) Здатність залучати учнів до різноманітних видів діяльності і робити колектив інструментом впливу на кожну окрему особистість.
4. Дидактичні	Г) Емоційна стійкість, здатність здійснювати діяльність в умовах дезорганізації.
5. Академічні	

10. Яка із характеристик праці вчителя сприяє професійному вигоранню:

- а) постійна присутність відчуття новизни
- б) емоційна насиченість міжособистісних контактів
- в) відповідальність за учнів
- г) всі варіанти правильні

III рівень

1. Зробіть психологічний аналіз типової педагогічної помилки: „Ну нічого, зірвалося”. Наприклад: «У дев'ятому класі був запланований похід в театр. Коли учні виходили з класу, всі „скупчилися” біля дверей. Раптом почувся крик вчителя: „Ви що,

очманіли? Куди лізете? Ніяких театрів! Всі вернулися назад! Щоденники на стіл!!!"

Обґрунтуйте причини та негативні наслідки такої педагогічної помилки та вкажіть можливий варіант позитивного вирішення цієї педагогічної ситуації.

2. Зробіть психологічний аналіз наступної конфліктної педагогічної ситуації:

«Конфлікт виник між молодою вчителькою малювання та учнем 7 класу. Вчителька була сповнена ентузіазму, старанно готувалася до кожного уроку. На урок педагог підбрала красивий натюрморт – вазу, яблуко, детально пояснила як потрібно будувати малюнок. Коли учні приступили до малювання, вона стала ходити від парти до парти і допомагати учням в роботі. І раптом вчителька почула за спиною підсміювання, вона повернулася і обімліла: на останній парті стоїть здоровий черевик, а за партою сидить кремезний учень і посміхається».

Обґрунтуйте причини такої поведінки учня та вкажіть можливий варіант позитивного вирішення цієї конфліктної педагогічної ситуації.

3. Зробіть психологічний аналіз впливу монологічного та діалогічного педагогічного спілкування на особистісний розвиток учнів. Розкрийте зміст чинників, які перешкоджають діалогічному педагогічному спілкуванню. Запропонуйте шляхи їх усунення.

4. Проаналізуйте негативні аспекти емоційно-імпровізаційного стилю педагогічної діяльності. Враховуючи основні механізми формування індивідуального стилю діяльності, запропонуйте рекомендації для вчителів, у яких переважає емоційно-імпровізаційний стиль педагогічної діяльності, щодо удосконалення цієї діяльності.

5. Зробіть психологічний аналіз типової педагогічної помилки: „Намагайтеся зробити вигляд, що завжди все знаєте“. Наприклад: «Під час уроку один з учнів задає педагогу складне запитання. Відповідь на нього виходить за межі компетентності вчителя. Він не може дати на нього правильної відповіді. Один вчитель своєю агресивною поведінкою щодо учня, який запитує, намагається уникнути відповіді. Другий ігнорує запитання.

Третій обмірковуючи, також намагається відійти від прямої відповіді».

Обґрунтуйте причини та негативні наслідки такої педагогічної помилки та вкажіть можливий варіант позитивного вирішення цієї педагогічної ситуації.

ІСТОРІЯ ПСИХОЛОГІЇ

I рівень

1. Якою є центральна проблема філософських поглядів Платона:
 - а) вчення про душу
 - б) вчення про ідеї
 - в) вчення про почуття
 - г) вчення про матеріалістичне походження світу
2. Головною функцією душі, за Декартом, є:
 - а) репродуктивна діяльність
 - б) рух
 - в) мислення
 - г) відчуття
3. Який психічний процес є центральним поняттям психології Гербарта:
 - а) мислення
 - б) відчуття
 - в) воля
 - г) уявлення
4. Теорія і практика психотерапії, розроблена В.Франклом, яка базується на тому, що основним рушієм поведінки і розвитку особистості є прагнення людини до пошуку і реалізації смислу життя:
 - а) логотерапія
 - б) когнітивна терапія
 - в) раціонально-емотивна терапія
 - г) клієнт-центрована терапія
5. Психологічний напрям, який існував в Німеччині з початку 10-х до середини 30-х років ХХ ст. :
 - а) онтопсихологія
 - б) психоаналіз
 - в) гештальтпсихологія
 - г) когнітивна психологія
6. Згідно з К. Роджерсом, основним мотивом поведінки є:
 - а) лібідо
 - б) актуалізація

- в) трансакція
 - г) інгібіція
7. Асоціації, які базуються на висловлюванні всього, що спадає на думку з приводу якогось слова, образу, уявлення (в теорії психоаналізу):
- а) вільні асоціації
 - б) асоціації за суміжністю
 - в) асоціації за контрастом
 - г) асоціації за подібністю
8. Який архетип Юнг пов'язував з досягненням самореалізації у зрілому віці:
- а) аніма
 - б) тінь
 - в) самість
 - г) персона
9. Універсальні образи і символи, які містяться в колективному несвідомому, спонукають індивідуума переживати певні почуття і міркувати певним чином стосовно даного об'єкту або ситуації (за Юнгом):
- а) конструкт
 - б) архетип
 - в) гештальт
 - г) формула
10. Автор недирективної або клієнт-центрованої терапії:
- а) А. Маслоу
 - б) Г. Олпорт
 - в) К. Роджерс
 - г) К. Левін
11. Специфічна психічна енергія, яка лежить в основі всіх сексуальних проявів індивіда:
- а) катексис
 - б) автоеротизм
 - в) імпульс
 - г) лібідо
12. Термін, яким позначається фаза дитячого сексуального життя, протягом якої використовуються різні способи статевого задоволення за допомогою частин власного тіла, а сторонній об'єкт виявляється цілком відсутнім (за З.Фройдом):
- а) латентна
 - б) підліткова
 - в) оральна
 - г) генітальна

13. Термін, яким позначається найбільш важлива, змістовна і обширна система психіки, у тому числі суперечливі, неусвідомлювані «первинні» потяги, інстинкти, бажання, думки тощо:

- а) свідомість
- б) несвідоме
- в) передсвідоме
- г) надсвідоме

14. Неусвідомлювані тенденції індивіда до саморуйнування і повернення в неорганічні стани, потяг до смерті (в теорії психоаналізу):

- а) катарсис
- б) танатос
- в) комплекс
- г) ерос

15. Особлива психологічна інстанція, цілком неусвідомлювані бажання і потяги (в теорії психоаналізу):

- а) самість
- б) дух
- в) ід
- г) его

16. Який із методів не використовувався для дослідження психічних явищ у німецькій емпіричній психології першої половини ХІХ століття:

- а) самоспостереження
- б) бесіда
- в) аналіз результатів діяльності
- г) спостереження

17. Згідно з Декартом, сутність тіла полягає у:

- а) здатності до сприймання навколишньої дійсності;
- б) протяжності
- в) здатності до руху
- г) здатності до відтворення

18. Психологія в епоху Відродження характеризується як:

- а) етико-теологічна
- б) описова
- в) спекулятивно-категоріальна
- г) експериментальна

19. Яке поняття вводить Аристотель для позначення характеристик душі:

- а) нус
- б) протяжність

- в) ентилехія
 - г) катарсис
20. Згідно з Декартом, тіло – це система, організована за законами:
- а) еволюції
 - б) фізики
 - в) математики
 - г) механіки

II рівень

1. Система поглядів вченого кінця XIX ст., згідно з якою психологія повинна вивчати свідомий, залежний від індивіда досвід:
- а) психоаналіз З. Фрейда
 - б) функціоналізм В. Джемса
 - в) психологія актів Ф. Brentano
 - г) структуралізм Е. Тітченера
2. Дослідницька програма Г. Фехнера, спрямована на вивчення взаємозв'язку між психічними і фізичними процесами:
- а) психогенетика
 - б) психодидактика
 - в) психофізика
 - г) психометрія
3. Згідно з В. Вундтом, психологія повинна вивчати безпосередній досвід суб'єкта, тобто:
- а) досвід, що забезпечує інформацією або знанням, які не є результатом безпосереднього переживання
 - б) досвід, «очищений» від будь-яких інтерпретацій
 - в) досвід, пов'язаний з суб'єктивними уявленнями особистості про життя
 - г) досвід як відображення в людській свідомості законів об'єктивного світу і суспільної практики, одержане в результаті активного практичного пізнання
4. Одна з архетипічних фігур, яка, за К.Юнгом, пояснює будову особистості:
- а) тінь
 - б) самість
 - в) аніма/анімус
 - г) персона
5. Одне з ключових понять гуманістичної психології, що відображає інтегральну якість особистості і найважливіший механізм її розвитку:

- а) конгруентність
 - б) ієрархія потреб
 - в) мотивація
 - г) самоактуалізація
6. Явище, експериментально підтверджене М. Вертгеймером, суть якого полягає в ілюзії переміщення з місця на місце двох джерел світла, що подаються по чергово:
- а) помилка стимулу
 - б) фі-феномен
 - в) ізоморфізм
 - г) гештальт
7. Термін, введений А. Адлером, для позначення усіх видів фізичних, духовних чи соціальних недоліків – реальних чи уявних:
- а) почуття неповноцінності
 - б) компенсація
 - в) гіперкомпенсація
 - г) почуття власної недостатності
8. Обґрунтувавши безплідність інтроспективного методу у вивченні психічного життя людини, І.М. Сеченов відстоював необхідність введення у психологію:
- а) генетичного підходу
 - б) експерименту
 - в) точного аналізу психічних процесів
 - г) культурно-історичного методу
9. Один із засновників біхевіоризму – Е. Торндайк, спираючись на дані експериментальних досліджень, стверджував, що:
- а) природа інтелектуальних функцій може бути вивчена і оцінена без звернення до свідомості
 - б) вивчення свідомості є одним із головних завдань психології
 - в) суб'єктивний метод самоспостереження – найбільш надійний метод дослідження психіки
 - г) буття психіки вичерпується її усвідомленістю
10. Яке із положень не є доказом безсмертя душі у філософській системі Платона:
- а) принцип протилежності
 - б) теорія згадування
 - в) твердження про неможливість поділу душі і тіла
 - г) самототожність ідеї душі

III рівень

1. Чи погоджуєтесь Ви з наступним твердженням: «З точки зору Фройда, організм людини не народжується з Супер-его. Формально воно з'являється тоді, коли дитина починає розрізняти поняття «правильно» і «неправильно»? Відповідь обґрунтуйте.

2. Поясніть, у чому полягає відмінність між особистим і колективним несвідомим у теорії Юнга? Чи поділяєте Ви погляди вченого стосовно існування колективного несвідомого? Відповідь обґрунтуйте.

3. Чи погоджуєтесь Ви з наступним твердженням, висловленим А. Адлером: «Почуття неповноцінності може мати і позитивну дію, як на рівні індивіда, так і на рівні соціуму, оскільки саме з ним пов'язане постійне прагнення до переваги». Відповідь обґрунтуйте.

4. Сформулюйте основні положення інформаційного повідомлення на тему: «Роль Р. Декарта у розвитку психологічної думки».

5. Обґрунтуйте вислів відомого німецького психолога Г. Еббінгауза «Психологія має тривале минуле, але дуже коротку історію».

ПСИХОЛОГІЧНА СЛУЖБА В СИСТЕМІ ОСВІТИ

I рівень

1. Основною метою діяльності психологічної служби в системі освіти України є:

- а) виявлення і створення оптимальних соціально-психологічних умов для розвитку особистості
- б) вивчення психофізичного розвитку дитини
- в) створення умов для саморозвитку та самовиховання
- г) сприяння виконанню освітніх і виховних завдань навчальних закладів

2. Спеціалісти якого профілю можуть входити до складу психологічної служби системи освіти України?

- а) тільки психологи
- б) психологи і соціальні педагоги

- в) психологи, психіатри, психотерапевти
 - г) психологи, соціальні педагоги, логопеди, дефектологи
3. Як називається найвищий управлінський орган психологічної служби в системі освіти України?
- а) Міністерство освіти і науки України
 - б) Академія педагогічних наук України
 - в) Український науково-методичний центр практичної психології і соціальної роботи
 - г) Інститут психології ім. Г.С.Костюка
4. У якому році був створений Український науково-методичний центр практичної психології і соціальної роботи?
- а) 1990 р.
 - б) 1993 р.
 - в) 1996 р.
 - г) 1998 р.
5. До якої категорії працівників належить психолог, який працює в закладах освіти?
- а) медичних
 - б) юридичних
 - в) соціальних
 - г) педагогічних
6. Етичний кодекс психолога – це:
- а) норми поведінки спеціаліста
 - б) правила спілкування на роботі
 - в) дотримання моральних принципів у роботі з колегами
 - г) професійна етика і етичні принципи поведінки спеціаліста
7. У якому році був прийнятий Етичний кодекс психолога?
- а) 1990 р.
 - б) 1993 р.
 - в) 1996 р.
 - г) 1998 р.
8. Згідно Положення про психологічну службу в закладах освіти повна ставка психолога вводиться у міській школі за наявності у ній такої кількості учнів:
- а) 1000 і більше
 - б) 700 і більше
 - в) 500 і більше
 - г) 300 і більше
9. Згідно Положення про психологічну службу в закладах освіти повна ставка психолога вводиться у сільській школі за наявності у ній такої кількості учнів:
- а) 1000 і більше

- б) 700 і більше
- в) 500 і більше
- г) 300 і більше

10. Наука, з якою пов'язані перші спроби практичного використання психології в навчанні і вихованні дітей, називається:

- а) педагогіка
- в) дидактика
- б) педологія
- г) психопедагогіка

11. Кого вважають засновником французької шкільної психологічної служби?

- а) С.Холла
- б) А.Біне
- в) Дж.Дьюї
- г) У.Джемса

12. Який вид роботи практичного психолога передбачає попередження відхилень у психічному та особистісному розвитку і поведінці дітей?

- а) психологічна профілактика
- б) психологічне консультування
- в) психологічна діагностика
- г) психологічна корекція

13. Який вид роботи практичного психолога передбачає поглиблене проникнення у внутрішній світ дитини з метою визначення її індивідуально-психологічних особливостей?

- а) психологічне просвітництво
- б) психологічне консультування
- в) психологічна діагностика
- г) психологічна корекція

14. Який вид роботи практичного психолога передбачає подолання відхилень у психічному та особистісному розвитку і поведінці дітей?

- а) психологічна профілактика
- б) психологічне консультування
- в) психологічна діагностика
- г) психологічна корекція

15. Скільки етапів діагностично-корекційної роботи шкільного психолога виділяє І.В.Дубровіна:

- а) три
- б) п'ять
- в) шість

- г) дев'ять
16. На якому рівні психологічної служби системи освіти України розробляється навчально-методичне забезпечення роботи психолога:
- а) науковому
 - б) психологічному
 - в) прикладному
 - г) практичному
17. Протоколи індивідуальних консультацій шкільного психолога належать до:
- а) нормативно-правових документів
 - б) навчально-методичних матеріалів
 - в) обліково-статистичних документів
 - г) матеріалів для службового користування
18. Плани роботи практичного психолога на рік (місяць) належать до:
- а) нормативно-правових документів
 - б) навчально-методичних матеріалів
 - в) обліково-статистичних документів
 - г) довідково-інформаційних матеріалів
19. До факторів, які впливають на особливості адаптації дитини до умов дошкільного закладу не належить:
- а) вік дитини
 - б) стать дитини
 - в) досвід спілкування з дорослими та ровесниками
 - г) індивідуальні особливості дитини
20. Основною причиною відхилень у психічному розвитку дітей – вихованців дитячих будинків є:
- а) надмірне спілкування з ровесниками
 - б) недостатнє фінансування закладів інтернатного типу
 - в) дефіцит спілкування з дорослими
 - г) недовіра до оточуючих

II рівень

1. Психологічна служба системи освіти України функціонує на таких рівнях:
- а) науковому
 - б) філософському
 - в) прикладному
 - г) практичному
2. Планування діяльності практичний психолог повинен здійснювати за:

- а) річним планом роботи
 - б) кварталним
 - в) місячним
 - г) тижневим
3. Які форми роботи з батьками може проводити шкільний психолог?
- а) індивідуальні консультації
 - б) психолого-педагогічні консилиуми
 - в) психологічне методоб'єднання
 - г) виступи на батьківських зборах
4. Які форми роботи з вчителями може проводити шкільний психолог?
- а) виступи на педагогічних радах
 - б) психолого-педагогічні консилиуми
 - в) психологічне методоб'єднання
 - г) виступи на батьківських зборах
5. Визначте найбільш типові проблеми молодших школярів, з якими стикається психолог початкової школи:
- а) психологічна готовність до шкільного навчання
 - б) адаптація до школи
 - в) важковиховуваність
 - г) професійне самовизначення
6. Виділіть компоненти психологічної готовності дитини до навчання у школі:
- а) мотиваційний
 - б) психологічний
 - в) інтелектуальний
 - г) емоційно-вольовий
7. Доповніть перелік завдань психологічної служби в системі освіти України:
- а) сприяння особистісному й інтелектуальному розвитку дітей на кожному віковому етапі
 - б) _____
 - в) _____
8. Вкажіть основні напрямки діяльності психологічної служби системи освіти України:
- а) консультативно-методична допомога всім учасникам навчально-виховного процесу
 - б) _____
 - в) _____
9. Доповніть перелік основних видів роботи шкільного психолога:

- а) психологічне просвітництво
- б) _____
- в) _____
- г) _____
- д) _____

10. Обґрунтуйте основні вимоги до особистості та професійної діяльності психолога в закладах освіти, враховуючи основні положення Етичного кодексу психолога.

III рівень

1. Проаналізуйте «Положення про психологічну службу в системі освіти України» та розробіть авторську модель психологічної служби школи (схема, опис, малюнок, презентація). Обґрунтуйте свою точку зору. Наведіть власні аргументи та рекомендації щодо створення психологічної служби у закладах освіти та умов ефективності її діяльності у навчальному закладі.

2. Напишіть твір-роздум на тему: «Моя майбутня професія – практичний психолог у закладах освіти». Поясніть, що для вас означає бути успішним практичним психологом.

3. Враховуючи організаційно-методичні аспекти планування роботи психолога у закладах освіти, складіть орієнтовний місячний план роботи шкільного психолога.

4. Проаналізуйте «Положення про психологічний кабінет дошкільних, загальноосвітніх та інших навчальних закладів системи загальної середньої освіти» та розробіть власний проект психологічного кабінету (схема, опис, малюнок, презентація). Обґрунтуйте вимоги щодо оформлення та матеріально-технічного забезпечення кабінету психолога в закладі освіти.

ПСИХОЛОГІЯ САМОСВІДОМОСТІ

I рівень

1. Структура Я-концепції людини, згідно з Р. Бернсом, утримує такі складові:

- а) когнітивну, емоційно-ціннісну, поведінкову
- б) вчинкову, когнітивну, духовну
- в) реакційну і мікросоціальну
- г) суб'єктивну й інтеракціоністичну

2. Хто з дослідників проблем самосвідомості розглядав процес індивідуації, як наближення Его до Самості:
- а) К.Роджерс
 - б) Е. Еріксон
 - в) К.Г. Юнг
 - г) Е. Фромм;
3. Інтроекція – це процес, за допомогою якого особа:
- а) спостерігає за собою
 - б) захищається від інших
 - в) спостерігає за оточенням
 - г) ототожнюється з докільям
4. Спеціальна регулятивна система стабілізації особистості, спрямована на усунення чи зведення до мінімуму почуття тривоги, пов'язаного з усвідомленням конфлікту – це:
- а) Я-концепція
 - б) механізм психологічного захисту
 - в) Я-образ
 - г) фрустрація
5. Стійка система уявлень людини про саму себе, пов'язана з їх оцінкою – це:
- а) самооцінка
 - б) механізм психологічного захисту
 - в) Я-образ
 - г) Я-концепція
6. Опозиція як вид психологічного захисту в дитинстві проявляється у:
- а) боротьбі дітей за самоствердження, самостійність, свободу і навіть за майнові права
 - б) вираженому прагненні наслідувати певну особу у всьому
 - в) активному протесті дитини проти норм і вимог дорослих і спостерігається при втраті чи зниженні уваги з боку близьких
 - г) поверненні до тієї стадії психічного розвитку особистості, в якій раніше переживалось почуття задоволення
7. Усвідомлення себе як окремого, незалежного від оточуючих індивіда починає розвиватися у:
- а) немовлячому віці
 - б) ранньому дитинстві
 - в) дошкільному віці
 - г) підлітковому віці
8. Яка з методик дослідження Я-концепції відноситься до нестардартизованих самозвітів:
- а) контрольний список прикметників Г. Гоха

- б) тест двадцяти тверджень М. Куна
 - в) шкала самоповаги Розенберга
 - г) семантичний диференціал Ч. Осгуда
9. Дж. Мід переконаний, що люди можуть формувати відповідні уявлення про себе перш за все завдяки:
- а) символічній інтеракції
 - б) об'єктивності
 - в) номенклатурі (набору засобів)
 - г) самоусвідомленню
10. Яка із перелічених основних функцій Я-концепції є зайвою:
- а) сприяє досягненню внутрішньої узгодженості особистості
 - б) сприяє особистісному розвитку
 - в) визначає інтерпретацію набутого досвіду
 - г) є джерелом очікувань щодо самого себе;

II рівень

1. Які з понять найбільше співвідносяться з поняттям Самість (за К.Г. Юнгом):
- а) самоактуалізація
 - б) цілісність
 - в) досягнення вершини успіху
 - г) самовиховання
2. Вставте пропущене слово у твердженні:
Ідентифікація визначається як емоційно-когнітивний процес _____ суб'єктом себе з іншим суб'єктом, групою, зразком.
3. Вставте пропущене слово у твердженні:
_____ – це вроджені елементи людської психіки, що відображають загальні моделі чуттєвого досвіду, вироблені в ході розвитку людської свідомості.
4. Вставте пропущене слово у твердженні:
_____ – стійка система уявлень людини про саму себе, пов'язана з їх оцінкою.
5. З даних понять вибудуйте логічний ряд так, щоб кожне попереднє поняття було родовим (більш загальним) щодо наступних: самосвідомість, Я-концепція, особистість, Я-ідеальне, людина, свідомість.
6. Встановіть відповідність між видом психологічного захисту та його характеристикою.

1. Заміщення	А) Захист, який призводить до ізоляції, відособлення всередині свідомості особливих зон, пов'язаних з травмуючими факторами.
2. Відчуження	Б) Захист від нестерпної ситуації з допомогою перенесення реакції з «недоступного» об'єкту на інший об'єкт – доступний, заміни неприйнятної дії на прийнятну.
3. Раціоналізація	В) Несвідоме перенесення неприйнятних власних характеристик, переживань на інших людей.
4. Проекція	Г) Захист, пов'язаний з використанням у мисленні тільки тієї частини інформації, що сприймається, завдяки якій власна поведінка постає як добре контрольована і не суперечить об'єктивним обставинам.

7. Встановіть відповідність між поняттями та їх визначеннями.

1. Самовизначення	А) Особистісна значущість тих чи інших явищ, повідомлень, дій, їх ставлення до інтересів, потреб, життєвого контексту конкретного суб'єкта.
2. Смысл	Б) Прагнення людини до більш повного виявлення та розвитку своїх особистісних можливостей.
3. Самоактуалізація	В) Оцінка особистістю самої себе, своїх можливостей, якостей і місця серед інших людей.
4. Самооцінка	Г) Свідомий акт виявлення і утвердження власної позиції у проблемних ситуаціях.

8. Встановіть відповідність між складовими Я-концепції та їх змістом

1. Реальне Я	А) Те, яким суб'єкт має намір стати.
2. Динамічне Я	Б) Те, яким суб'єкт бажав би стати, якби це було можливо.
3. Ідеальне Я	В) Уявлення про себе в даний момент.
4. Фантастичне Я	Г) Те, яким суб'єкт, на його думку, повинен стати, орієнтуючись на моральні норми.

9. Встановіть відповідність між складовими Я-концепції та їх змістом

1. Когнітивний компонент	А) Відображає ставлення до себе загалом чи до окремих сторін особистості.
2. Емоційно-ціннісний компонент	Б) Характеризує самовияв, відповідно до знань та ставлення до себе.
3. Поведінковий компонент	В) Характеризує зміст уявлень про себе.

10. Які загалом чинники впливають на становлення Я-концепції особистості

11. Яку роль у становленні самоповаги в дитини відіграють батьки на кожному онтогенетичному етапі?

ПСИХОЛОГІЯ РЕЛІГІЇ

I рівень

1. Визнання існування Бога, переконання в реальному існуванні чогось надприродного – це:

- а) релігія
- б) магія
- в) релігійна віра
- г) релігійне вчення

2. У якому зрізі психології релігії розглядається нижчеописаний феномен:

У 40-х роках минулого століття американський учений Е.Хармс, опитавши кілька тисяч дітей, дійшов висновку про існування трьох етапів бачення Бога. Ось вони:

1. Від 3 до 6 років – вік казок, коли Бог належить до тієї ж категорії, що й дракони й велетні, але він значно більший та вдягнений у білий одяг, що спадає складками.

2. Від 7 до 12 років – вік реалістичного бачення світу: Бог має вигляд батька, є реальною особою; в цей час дитина сприймає багато ортодоксальних ідей.

3. Від 12 років і більше – індивідуалістичний вік; тут переважає розмаїття релігійних трактувань, містичних або традиційних.

- а) психопатологічний
- б) загальнотеоретичний
- в) статево-віковий

- г) емпіричний
3. Оточення нового члена секти винятковою сердечністю, яка має справити враження щирого акту й прив'язати його до групи, - це:
- а) модифікована модель групового мислення
 - б) деіндивідуалізація
 - в) бомбардування любов'ю
 - г) культова індокриннація
4. На думку американського філософа Джеймса Пратта, молитви прохання й заступництва належать до:
- а) суб'єктивних молитв
 - б) об'єктивних молитв
 - в) зовнішніх молитв
 - г) внутрішніх молитв
5. Радикальна зміна поглядів, поведінки, життєво важливих цінностей, пов'язана з приходом до нової віри або ж зі свідомим і глибоким заглибленням у вже раніше сприйняту віру – це:
- а) релігійна криза
 - б) атеїзм
 - в) навернення
 - г) релігійна віра
6. Звернення віруючих до Бога, надприродних істот, сил із проханнями, подяками, уславленнями – це:
- а) магія
 - б) сповідь
 - в) молитва;
 - г) нірвана
7. Стан екзистенційної, сенсожиттєвої фрустрації суб'єкта, зумовленої усвідомленням власного глибокого духовного занепаду, втрати духовних цінностей, ідеалів, віри, ставлення до Бога – це:
- а) релігійна мораль
 - б) релігійний екстаз
 - в) релігійна зрілість
 - г) релігійна криза
8. Особистісне ставлення людини до релігійних феноменів у формі переживання, сталі й тривалі емоційні стани, об'єктом яких є Бог, надприродні істоти, релігійні цінності – це:
- а) релігійна віра
 - б) релігійні почуття;
 - в) афекти
 - г) фанатизм

9. Спроба розкрити психологічний зміст догмата про Трійцю належить:

- а) З.Фройд
- б) Д.Угриновичу
- в) К.Юнгу
- г) Р.де ла Грассері

II рівень

1. Осмислення людиною своїх окремих вчинків як гріха, процес визнання їх перед людиною (священнослужителем), яка наділена правом накладати кару – спокуту за гріховні вчинки і прощати їх від імені Бога, – це _____.

2. Встановіть відповідність.

А) Релігія	1. Толерантно ставиться і навіть заохочує запитання і незалежні думки.
	2. Прагне вдовольнити духовні потреби.
	3. Пригнічує незалежне мислення.
Б) Деструктивний культ	4. Грубо втручається в глибини свідомого й підсвідомого, сприяє розщепленню особистості на «добре Я» і «погане Я.»
	5. Засуджує сексуальні зв'язки між духівництвом і віруючими.
	6. Часто примушує ставитись до членів сім'ї як до ворогів.

4. Вкажіть, які особи найчастіше стають (або можуть стати) членами тоталітарних релігійних сект.

5. Заповніть таблицю:

Деструктивний контроль свідомості

Вид контролю	Зміст
Контроль поведінки	?
?	Обмеження доступу до некультових джерел інформації: заборона читати газети й журнали, дивитися телевізор, відвідувати театри, спілкуватися з колишніми адептами
Контроль мислення	?
?	?

6. Вкажіть прізвище вченого:

Проблему релігії _____ трактує так: «Питання полягає... в тому, якого ґатунку релігії: чи це релігія, яка сприяє людському розвитку, розкриттю власне людських сил, чи релігія, яка ці сили паралізує»

Які типи релігій цей вчений виділяє? Поясніть їх зміст.

7. Вкажіть можливі причини релігійного навернення

8. Встановіть відповідність між лівою і правою частинами таблиці.

Онтогенез релігійності

1. Дитину хвилюють більш складні питання: «Куди я потраплю, коли помру?», «Що таке душа?» і т. п. Діти здатні вже не просто повірити в існування того, що не можна побачити і помацати, але і безпосередньо його уявити.	А) 12 – 15 років
2. Дитина може зрозуміти смисловий та етичний зміст обрядів і релігійних норм. А основне – відрізнити їх від соціотних імперативів: дитина починає усвідомлювати, чим заповідь «не вбий» відрізняється від маминого «битися негарно».	Б) 4 – 5 років
3. Дитина дуже чутлива до містичних ідей. Вона легко розуміє і приймає саму думку про існування Бога, оскільки та базується на зрозумілій для неї потребі у безпеці. Інтерес дитини до релігійної теми носить предметний характер: вона хоче зрозуміти, хто такий Бог і що факт існування Бога означає для неї особисто.	В) 5 – 7 років
4. Пізнавальні здібності дитини розвиваються до рівня дорослого. Вона починає в повній мірі усвідомлювати той духовний зміст, який складає сутність будь-якої релігії.	Г) 7 – 11 років

9. Встановіть відповідність між лівою і правою частинами таблиці.

Мотиви релігійного навернення

1. Індивідуальний пошук сенсу життя, визначення основ будь-якого існування.	А) Емоційні мотиви

Менш чи більш свідомий пошук книг філософсько-релігійної тематики, перегляд відповідних телевізійних програм.	
2. Переживання людини, які породжують почуття відданості комусь чи чомусь. Коли ж приходить неочікуване розуміння, то з ним одночасно відбувається піднесення усієї психіки, додаються незвичні слухові й зорові відчуття.	Б) Інтелектуальні мотиви
3. У наверненнях цього типу дуже велике значення має співпереживання солідарності з релігійною групою (наприклад, великі паломництва, молодіжні чи парафіальні реколекції).	В) Містичні мотиви

10. Система психотехнік, спрямованих на формування у неофіта нової культової суб-особистості і придушення старої особистості, формування лояльності до організації та її лідерів – це _____.

III рівень

1. Проаналізуйте проблему, з якою звернулися до психолога (опис ситуації подається нижче). Розкрийте особливості надання психологічної допомоги з метою позбавлення залежності людини від деструктивної релігійної організації.

До психолога звернувся Олексій з приводу того, що його дружина Ольга (35 років) потрапила у релігійну секту, а його особисте життя перетворилося на пекло. Дружина за професією вихователька у дитячому садочку, працює за фахом 14 років. Ольга активна, енергійна молода жінка, яка завжди прагнула самовдосконалення і вдосконалення навколишнього світу. Вони вже 10 років у шлюбі, однак не мають власних дітей. Після вступу в секту Ольга дуже змінилася, у сім'ї нерідко виникають скандали. Вся радість її буття тепер полягає у підготовці до вічного життя у Божому царстві. Інколи вона говорить своєму чоловікові, що має бажання залишити роботу, оскільки остання заважає їй повністю віддаватися духовному спілкуванню з братами і сестрами.

2. Наведіть основні положення з праці З.Фрейда «Майбутнє однієї ілюзії». Обґрунтуйте, які з них Ви підтримуєте, які категорично заперечуєте?

ФІЛОСОФІЯ ПСИХОЛОГІЇ

I рівень

1. Для якого етапу еволюції психологічного знання характерна позитивістка парадигма:

- а) міфологічного
- б) класичного
- в) некласичного
- г) постнекласичного

2. Принцип детермінізму полягає у:

- а) вивченні функцій психіки, що забезпечують активне пристосування до умов оточуючого середовища
- б) розгляді психіки і будь-яких її проявів як системи
- в) визнанні необхідності вивчати психічні явища від явищ, що їх породжують
- г) конкретизації в психології загального закону діалектики

3. Пізнання – це:

- а) організована, двостороння діяльність, спрямована на максимальне засвоєння та усвідомлення навчального матеріалу і подальше застосування отриманих знань, умінь та навичок на практиці
- б) процес засвоєння знань, умінь та навичок
- в) форма інтелектуальної діяльності людей, скерована на отримання об'єктивних знань про природу, суспільство, мислення, на відкриття об'єктивних законів світу і передбачення тенденцій його розвитку
- г) сукупність процесів, процедур і методів набуття знань про явища і закономірності об'єктивного світу

4. Герменевтика – це:

- а) гуманістична течія філософії, яка досліджує процеси розуміння людиною світу, що відкриває існування багатоманітності смислів осягнення людиною одного і того ж явища
- б) міждисциплінарна наука, що займається вивченням процесів самоорганізації структур (систем) різної природи
- в) метод філософії, що досліджує категорії розвитку
- г) галузь психології, яка розглядає та вивчає структури свідомості й явища, які в ній відбуваються

5. У якому варіанті відображені твердження, що характеризують феноменологічний підхід у психології:

- а) основним предметом дослідження виступає неосяжний простір суб'єктивності особистості, її особистісний досвід

б) спрямований на цілісний особистісний розвиток, при цьому культура виступає як середовище, яке вирощує і живить розвиток особистості

в) займається проблемою інтерпретації наукових даних, основною категорією є смислопокладання і творчість

г) визначає постановку психологом дослідницьких і практичних завдань, задає найважливіші світоглядні передумови для бачення тієї реальності, з якою має справу вчений або практик

6. До організаційних методів психологічного дослідження належать:

а) генетичні та структурні

б) емпіричні та теоретичні

в) інтерпретаційні, генетичні та порівняльні

г) порівняльні, лонгитюдні, комплексні

7. Одиниця аналізу психіки – це:

а) кожна психічна структура, що вивчається

б) конкретні принципи, за допомогою яких здійснюється більш глибоке пізнання різноманітних психологічних проблем

в) методологічна категорія психології, що позначає найменшу неподільну цілісну структуру психіки, що піддається вивченню

г) певний психічний процес, функція

8. Психодіагностична робота в класичному (традиційному) підході здійснюється переважно за допомогою:

а) бесіди та інтерв'ю

б) методу інтроспекції

в) проєктивних методик

г) нормативно-орієнтованих психодіагностичних методик

9. Вкажіть на визначення терміну «поняття»:

а) це форма мислення, що відображає найбільш загальні, суттєві закономірні зв'язки, відносини, властивості, характеристики якогось класу, групи явищ, предметів, процесів об'єктивного світу

б) роз'яснення чи витлумачення значення (сенсу) певного слова (предмету або явища)

в) фундаментальні філософські положення, що відображають всезагальні, найбільш суттєві закономірні зв'язки і відношення буття: природи, суспільства і людського мислення

г) слово або словосполучення, яке точно і однозначно визначає чітко окреслений спеціальний предмет будь-якої галузі науки, техніки, мистецтва

10. Центральним для герменевтики є поняття:

- а) асоціація
- б) опис
- в) самоорганізація
- г) інтерпретація

II рівень

1. У якому варіанті відображені твердження, що характеризують культурно-психологінчний підхід у психології:

- а) основним предметом дослідження виступає неосяжний простір суб'єктивності особистості, її особистісний досвід
- б) спрямований на цілісний особистісний розвиток, при цьому культура виступає як середовище, яке вирощує і живить розвиток особистості
- в) займається проблемою інтерпретації наукових даних, основною категорією є смислопокладання і творчість
- г) орієнтований на такі форми духовного освоєння світу, як мораль і творчість, що відкриває існування багатоманітності смислів осягнення людиною одного і того ж явища

2. Номотетичний підхід до психологічного дослідження полягає у:

- а) порівнянні індивідів за певною ознакою, з'ясуванні місця показника певної людини на кривій нормального розподілу
- б) використанні виключно інтроспективних методів;
- в) вивченні одного індивіда без зіставлення його даних з іншими
- г) запереченні можливості дослідження психічних явищ та процесів

3. Ноумен – це:

- а) явище, яке осягається в чуттєвому досвіді, об'єктивне чуттєве споглядання
- б) філософський термін, яким позначається чуттєва основа феномена, предмет інтелектуального споглядання
- в) основна категорія герменевтики;
- г) самостійне нематеріальне начало, що існує поза простором і часом

4. Пізнавальна ситуація визначається як:

- а) сукупність відносно сталих умов навколишнього середовища, за яких проводиться психологічне дослідження
- б) ситуація взаємодії між психологом та досліджуваним
- в) спеціально створені лабораторні умови, в яких проводиться дослідження

г) певна недостатність знань про предмет, що вивчається, при цьому виокремлюються завдання, умови і сукупність засобів для вирішення пізнавальної проблеми

5. В класичному розумінні наука вважалася об'єктивною, якщо:

а) пізнавальна ситуація характеризується включенням особистості досліджуваного

б) пізнавальна ситуація характеризується включенням особистості дослідника

в) пізнавальна ситуація вільна від «людського чинника»

г) як основний метод використовують інтроспекцію

6. У синергетичній картині світу вихідними пунктами є:

а) стабільність, результативність

б) чіткість, стандартність, константність

в) змінюваність, процесуальність, самоорганізація

г) закономірність, непередбачуваність

7. В якій із названих психологічних шкіл вперше виникла проблема об'єктивного методу у психологічній науці:

а) гуманістична психологія

б) асоціанізм

в) психоаналіз

г) біхевіоризм

8. Встановіть відповідність між назвами основних етапів еволюції психологічного знання та їх описом.

1. Міфологічний етап	А) Уявлення про імовірнісний характер причинно-наслідкових зв'язків, закони мають відносний характер і можуть розглядатися лише як окремих випадок щодо більш загальної системи законів; уявлення про те, що ціле не дорівнює простій арифметичній сумі його частин.
2. Класичний етап	Б) Повна відмова від традиційних детерміністичних уявлень про світ, розуміння необхідності включення особистості дослідника та досліджуваного у пізнавальну ситуацію.
3. Некласичний етап	В) Увага зосереджується на ситуативному компоненті вчинку, алогічному та діалектичному характері пізнання, символізм.
4. Постнекласичний етап	Г) Детерміністичні уявлення про причинно-наслідкові зв'язки, принципова безсуб'єктність у поглядах на психологічні

	дослідження.

9. Встановіть відповідність між назвами постнекласичних напрямків у психології та їх описом.

1. Синергетичний	А) Спрямований на цілісний особистісний розвиток, культура виступає як середовище, яке вирощує і живить розвиток особистості.
2. Герменевтичний	Б) Основним предметом дослідження виступає неосяжний простір суб'єктивності особистості, особистісний досвід виступає центральним поняттям; значна увага приділяється досвіду внутрішньої смислопошукової діяльності
3. Культурно-історичний	В) Вивчає процеси самоорганізації і виникнення, підтримки стійкості і розпаду структур (систем) різної природи; вихідними пунктами є змінюваність, процесуальність, становлення нового цілого
4. Феноменологічний	Г) Вивчає процеси розуміння людиною світу, орієнтований на такі форми духовного освоєння світу, як мораль і творчість, центральним поняттям є «інтерпретація»

10. Охарактеризуйте співвідношення понять «методологія», «метод», «методика».

III рівень

1. Зробіть порівняльну характеристику номотетичного та ідеографічного підходів у дослідженні психічних явищ.

2. Зробіть порівняльну характеристику практичної діяльності психолога в рамках класичної та постнекласичної парадигм.

3. Обґрунтуйте позитивні перспективи синергетичної парадигми у дослідженні психічних явищ.

4. Обґрунтуйте позитивні перспективи герменевтичного підходу у дослідженні психічних явищ.

5. Обґрунтуйте позитивні перспективи феноменологічного підходу у дослідженні психічних явищ.

ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ

I рівень

1. Кому з персоністів належить вчення про типологію невротичних особистостей:
 - а) З.Фройд
 - б) Е. Фромм
 - в) К. Горні
 - г) Б. Ананьєв
2. Основна ідея когнітивної теорії Дж. Келлі:
 - а) ідея особистісних конструктів
 - б) ідея зміни мислення
 - в) ідея міжособистісних стосунків
 - г) ідея когнітивних процесів особистості
3. Основна причина виникнення невротичних реакцій за К. Горні:
 - а) стресові стани
 - б) фактори культури та міжособистісні стосунки
 - в) міжособистісні стосунки з дорослими
 - г) процес виховання і навчання особистості
4. Засновник теорії соціального научіння:
 - а) К. Роджерс
 - б) Дж. Роттер
 - в) А. Адлер
 - г) У. Джеймс.
5. Розуміння неврозу за К. Горні:
 - а) набір захисних реакцій на базову тривогу
 - б) емоційна реакція дитини на поведінку оточуючих
 - в) фундаментальна емоція дитинства
 - г) психологічний захисний механізм особистості
6. Автор «Трьохфакторної моделі особистості»:
 - а) Г. Айзенк
 - б) Р. Мей
 - в) У. Джеймс
 - г) З. Фройд
7. До основних принципів екзистенціалізму належать:
 - а) людина шукає сенс свого життя
 - б) нероздільність суб'єкта та об'єкта

- в) існування передуює сутності
 - г) усі відповіді вірні
8. Визначення духу в теорії екзистенційної психології:
- а) чисто несвідома інстанція
 - б) чисто підсвідома інстанція
 - в) чисто свідомо інстанція
 - г) не визначається у теорії екзистенційної психології
9. Основні структурні компоненти особистості за Ролло Мей:
- а) здібності, спрямування, інтереси, поведінка
 - б) ціннісні орієнтації, наявність волі, прагнення подолати комплекс неповноцінності
 - в) свобода, індивідуальність, соціальна інтегрованість, духовна напруга
 - г) кількість соціальних контактів, глибина релігійності, вчинки, творчість
10. Основні типи виміру особистості за Г. Айзенком:
- а) інтроверсія, екстраверсія
 - б) інтроверсія, екстраверсія, нейротизм, стабільність
 - в) соціальне, біологічне, психічне, фізіологічне
 - г) інтроверсія, екстраверсія, нейротизм
11. Рушійна сила життя особистості за В. Франклом:
- а) задоволення біологічних та соціальних потреб
 - б) пошук матеріальних благ та створення цінностей
 - в) реалізація смислу та актуалізація цінностей
 - г) реалізація власного потенціалу, як індивідуальності
12. Автор терміну «повнофункціонуюча особистість»:
- а) А. Маслоу
 - б) К. Роджерс
 - в) К. Горні
 - г) Г. Олпорт
13. Особливий тип переживань самоактуалізованих особистостей:
- а) кайф
 - б) вершинні
 - в) задоволення
 - г) незалежність
14. Хто з персонологів вперше створює портрет зрілої особистості та розкриває її особливості:
- а) Л.С. Рубінштейн
 - б) З. Фройд
 - в) Г. Олпорт
 - г) К.К. Платонов

15. Найважливіший внесок Е. Еріксона в психологію особистості:

а) описав та представив таке особистісне утворення, як почуття ідентичності

б) виділив структуру особистості, розглядаючи свідомі і несвідомі сторони психіки

в) розвинув вчення про самоактуалізовану особистість

г) розробив теорію особистісних конструктів

16. Сфера наукових інтересів В. Бехтерева:

а) об'єктивна психологія та рефлексологія

б) психологія несвідомого та свідомого

в) психофізіологія нервової діяльності;

г) вірної відповіді немає

17. Що належить до органічної сфери особистості за В. Бехтеревим:

а) активно-самостійне ставлення до світу

б) запас минулого досвіду

в) керівництво діями та вчинками

г) взаємодія соціального та біологічного

18. Що включає в себе «підструктура досвіду» за К.К. Платоновим:

а) окремі особливості психічних процесів

б) знання, вміння, навички та звички

в) спрямованість особистості

г) професійні інтереси особистості

19. Автором якого підходу до розуміння особистості є О.М. Леонт'єв:

а) диспозиційного

б) культурно-історичного

в) діяльнісного

г) динамічного

20. Із яких психологічних елементів має будуватися розуміння особистості за О. Лазурським:

а) інтроверсії, екстраверсії

б) органічної, соціальної

в) свідомої, несвідомої

г) ендопсихічної, екзопсихічної

II рівень

1. Встановіть відповідність між основними компонентами структури особистості за З. Фройдом та їх функціями.

1. Ід	А) Забезпечує самоспостереження, формування ідеалів, розробляє та вдосконалює моральні норми для особистості.
2. Его	Б) Темне, хаотичне, біологічне несвідоме, що не знає законів та не дотримується жодних правил.
3. Суперего	В) Виконавчий орган свідомості, а також сфера перебігу інтелектуальних процесів і вирішення проблем.

2. Встановіть відповідність між особистісною стратегією та стилем взаємодії за К. Горні.

1. Орієнтація на людей	А) «Якщо в мене є влада, то мене ніхто не зачепить»
2. Орієнтація від людей	Б) «Якщо я поступаюся, то мене залишать у спокої»
3. Орієнтація проти людей	В) «Якщо я відсторонюся, то зі мною все буде добре»

3. Встановіть відповідність між основними поняттями екзистенційної психології Р. Мея та їх визначеннями.

1. Буття-в-світі	А) Хвороба нашого часу, яка має щонайменше три яскраво виражені ознаки: віддаленість від природи; недостатність значимих міжособистісних стосунків; відчуження від свого власного Я.
2. Відчуження	Б) Основний принцип, обов'язкова умова існування особистості, готовність до змін, навіть якщо конкретний характер цих змін залишається непередбачуваним.
3. Невротична тривога	В) Пропорційна до загрози, не викликає подавлення, нею можна свідомо протистояти на усвідомленому рівні. Дозволяє рости і переглядати власні цінності.
4. Свобода	Г) Основне поняття єдності особистості і оточуючого середо-вища, вказує на єдність суб'єкта і об'єкта, особистості в світі.
	Д) Реакція непропорційна загрози, що

	викликає подавлення та інші форми внутріпсихічних конфліктів і управляється різними формами блокування дій і розуміння. Часто не усвідомлюється.

4. Встановіть відповідність між автором та персонологічним відкриттям.

1. А. Маслоу	А) Особистісні конструкти
2. Дж. Келлі	Б) Самоактуалізована особистість
3. Г. Олпорт	В) Пропріум особистості та пропріативні прагнення

5. Вкажіть основні типи поведінки, які ведуть до самоактуалізації особистості за А. Маслоу:

- а) саморозвиток
- б) власні судження та нонконформізм
- в) конформізм
- г) концентрація і повне живе безкорисливе переживання

6. Поясніть, у чому полягає розуміння К. Роджерсом терміну «повнофункціонуюча особистість». Які спільні особистісні риси властиві повнофункціонуючим людям?

7. Опираючись на персонологічні позиції Г. Олпорта, як ви вважаєте, чи існує щось спільне між зрілими і незрілими особистостями? Обґрунтуйте відповідь.

8. Зробіть порівняльний аналіз наукових поглядів на особистість В. Бехтерева та О. Лазурського за наступними критеріями:

- а) розуміння природи особистості
- б) розвиток психіки

9. Поясніть вислів А. Маслоу, виходячи із основних положень теорії: «Якщо ви навмисно збираєтеся стати менш значною особистістю, ніж дозволяють вам ваші здібності, я попереджаю, що ви будете глибоко нещасливі все життя».

10. Складіть, виходячи з основних положень Еґо-психології Е. Еріксона, психологічний портрет особистості з розвинутою Еґо-ідентичністю.

ПСИХОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ

I рівень

1. Хто із засновників управлінської думки розглядав управління як єдиний процес, що складається з кількох взаємопов'язаних функцій:

- а) Е. Мейо
- б) А.Файоль
- в) Ф. Тейлор
- г) М.Фоллетт

2. Найважливішим компонентом мотиваційної сфери особистості керівника є:

- а) цілі
- б) рівень сформованості управлінської діяльності
- в) потреби
- г) завдання

3. У чому полягає мета психології управління:

- а) у розробці шляхів підвищення ефективності та якості життєдіяльності організаційних систем
- б) у розробці психологічних аспектів діяльності людини
- в) у використанні різноманітних знань, гнучкості людського розуму в складних соціальних утвореннях
- г) у використанні системи скоординованих заходів

4. Що таке управлінська діяльність:

- а) сукупність скоординованих дій та заходів, спрямованих на досягнення певної мети в межах організації
- б) специфічно людська, регульована свідомістю активність, яка породжується потребами і спрямованістю
- в) вид трудової діяльності людини, яка володіє комплексом спеціальних теоретичних знань і практичних навичок, набутих в результаті спеціальної підготовки
- г) форма сприйняття навколишньої дійсності

5. Скільки зон, як правило, виокремлюють, організовуючи робочий простір в кабінеті керівника:

- а) три
- б) п'ять
- в) чотири
- г) шість

6. Вважається, що оптимальний час телефонної розмови лежить у межах:

- а) 3 хв
- б) 5 хв

- в) 7 хв
- г) 10 хв

7. Психологічний клімат це:

- а) сукупність внутрішніх умов, що їх створюють у процесі розвитку і життєдіяльності групи, колективу
- б) зіткнення інтересів окремих осіб або груп людей
- в) якісний бік міжособистісних стосунків
- г) комплекс усвідомлених зобов'язань

8. Враження, яке організація та її співробітники справляють на людей і яке фіксується в їх свідомості у формі певних емоційно забарвлених стереотипних уявлень це:

- а) імідж
- б) вміння впливати на людей;
- в) паблік рілейшнз
- г) реклама

9. "Дерево" конфлікту, як процесу, за В.І. Лозницею містить такі послідовні стадії:

- а) зав'язка, розвиток, кульмінація, розв'язка
- б) суперечність, боротьба, конфлікт
- в) зав'язка, статус, влада
- г) суперечність, аналіз, визначеність

10. Існує п'ять основних стилів розв'язання конфлікту, в основу яких покладена система, котру називають:

- а) методом Томаса-Кілменна
- б) концепцією Ф.Тейлора
- в) методом впливу
- г) решіткою Р.Блейка

11. В якому з визначень найточніше розкривається суть поняття професіограма:

- а) опис соціально-економічних, виробничо-технічних, санітарно-гігієнічних, психологічних та інших особливостей професії
- б) ряд питань, які складають основу опису професії
- в) загальний метод аналізу і опису трудової діяльності та умов праці
- г) сукупність психічних і психофізіологічних особливостей людини

12. Як в загальному поділяють якості та риси керівника, що досягає успіху:

- а) психологічні, інтелектуальні, професійні, соціальні
- б) прагнення до лідерства, здатність до самоаналізу

- в) діловитість, постійний вияв ініціативи, самодостатність особистості
 - г) індивідуальні, соціальні, масові
13. У чому недоліки вертикальної структури організації:
- а) залучення керівника до виконання функцій підлеглих;
 - б) керівництво ґрунтується на делегуванні
 - в) перевантаження вищого керівництва
 - г) послаблення контролю вищих керівників
14. Який із варіантів вказує на помилкове сприймання управлінської функції контролю:
- а) спостереження за працею працівників
 - б) виявлення недоліків та визначення міри покарання
 - в) оцінювання результатів діяльності
 - г) співвіднесення результатів із визначеною метою
15. В якому варіанті перелічено лише внутрішні умови управлінської діяльності:
- а) мотиви, потреби, цілі, бажання
 - б) здобуття самостійного статусу, потреби
 - в) цілі, схвалення діяльності колегами, інтереси
 - г) мета, відносини, засоби
16. Який із методів, спрямованих на розв'язання управлінських завдань, передбачає створення спеціальної групи експертів, які протягом 1-2 тижнів індивідуально або колективно ведуть спостереження і формулюють висновки з приводу можливого розв'язання завдань:
- а) метод щоденників
 - б) метод Дельбека
 - в) метод «635»
 - г) метод синектики
17. Яка характеристика свідчить про сприятливий соціально-психологічний клімат в організації:
- а) нечітко визначені права та обов'язки працівників організації
 - б) ділова критика
 - в) наявність проблем адаптації до умов організації;
 - г) немає правильної відповіді
18. Яка із перелічених якостей перешкоджає ефективній діяльності управлінця:
- а) відповідальність
 - б) консервативність
 - в) висока працездатність
 - г) гнучкість

19. Як називається стиль керівництва (модель управлінської сітки Р. Блейка), який характеризується однаково високою увагою як до людей, так і до виробництва:

- а) стиль „сільського клубу”
- б) командний стиль
- в) убогий менеджмент
- г) менеджмент завдань

20. Система принципів, норм, методів і прийомів впливу на підлеглого з метою ефективного здійснення управлінської діяльності та досягнення поставлених цілей – це:

- а) управлінський потенціал
- б) стиль керівництва
- в) управлінська діяльність
- г) тип керівництва

II рівень

1. Вкажіть варіант, у якому всі перелічені причини спричиняють труднощі при входженні на посаду керівника:

- а) невинуваті сподівання, компетентний перший керівник, соціально-психологічна глухота
- б) соціально-психологічна глухота, невинуваті сподівання, пасивність
- в) невинуваті сподівання, некомпетентний перший керівник, надмірна активність, креативність
- г) конфлікт поколінь, компетентний перший керівник, соціально-психологічна глухота, пасивність

2. Який із факторів впливає на ефективність діяльності організації:

- а) цілі, стратегічні підходи
- б) кадрова політика
- в) методи і стиль керівництва
- г) всі варіанти правильні

3. Який із факторів не є головним у процесі службового і професійного росту:

- а) швидке оволодіння новими способами навчання і самонавчання
- б) висока адаптивність
- в) стать
- г) здатність до самоаналізу

4. Який із чинників не сприяє формуванню мотивів кар'єрного росту:

- а) наявність чіткої системи просування по службі

- б) обізнаність про проблеми управлінця
 - в) підвищення цінності вільного часу, здоров'я, безпеки
 - г) поінформованість про можливі перспективи кар'єрного росту
5. Ефективність діяльності керівника не залежить від:
- а) наявності управлінських здібностей
 - б) цілеспрямованого вивчення ринку
 - в) посиленого мотивування і стимулювання працівників
 - г) використання оптимального стилю керівництва
6. Яке правило є недоречним під час фази аргументації в ході ділового спілкування:
- а) докази необхідно подавати частинами
 - б) для кращого усвідомлення аргумент потрібно повторити декілька разів
 - в) можна продовжувати користуватися тими аргументами, які приймаються партнерами
 - г) між подачею аргументів слід робити паузи
7. Якої вимоги не слід дотримуватися під час прийняття управлінських рішень
- а) рішення повинні бути емоційними
 - б) повинні розглядатися і позитивні, і негативні варіанти рішення
 - в) рішення не повинні бути поспішними
 - г) факти, на яких ґрунтується рішення, повинні бути витлумачені правильно
8. До чинників, які впливають на формування типу керівника, належать:
- а) політична система суспільства
 - б) виробничі відносини
 - в) психофізіологічні особливості
 - г) усі варіанти правильні
9. Вкажіть варіант, який не є складовою психологічного змісту дефініції «кар'єра»:
- а) характер цілей, які ставить людина
 - б) випадок
 - в) система мотивів
 - г) міра актуалізації здібностей спеціаліста
10. Як трактується така вимога до управлінського рішення як наукова обґрунтованість
- а) управлінське рішення передбачає їх обов'язкове виконання
 - б) чітке визначення виконавців рішення

- в) встановлення чітких термінів виконання рішення
- г) врахування економічних та інших законодавчих нормативних матеріалів під час прийняття рішення

III рівень

1. Розкрийте технологію прийняття менеджерами управлінських рішень в організації (поняття, чинники, що впливають на його прийняття в організації, діагностичний та корекційно-розвивальний компоненти).
2. Підберіть комплекс психодіагностичних методик для визначення стилю управління персоналом. Обґрунтуйте вибір методик та логіку дослідження. Проаналізуйте залежність успіху від стилю управління.
3. Розкрийте технологію формування сприятливого соціально-психологічного клімату в організації (поняття, види соціально-психологічного клімату в організації, діагностичний та корекційно-розвивальний компоненти).
4. Розкрийте технологію психологічного забезпечення ефективності підприємницької діяльності (психологічні особливості підприємницької діяльності, діагностичний та корекційно-розвивальний компоненти).
5. Запропонуйте програму створення позитивного іміджу організації (сутність, структуру, завдання та етапи створення).

ПСИХОЛОГІЧНА КОРЕКЦІЯ

I рівень

1. Психологічна корекція – це:
 - а) галузь психології, яка розробляє методи виявлення індивідуальних особливостей і перспектив розвитку особистості
 - б) комплексний лікувальний вербальний і невербальний вплив на емоції, судження, самосвідомість людини при багатьох психічних, нервових і психосоматичних захворюваннях
 - в) використання закономірностей міжособистісної взаємодії в групі для лікування і досягнення фізичного і психічного благополуччя людини

г) система заходів, спрямованих на виправлення недоліків психологічного розвитку чи поведінки людини з допомогою спеціальних засобів психологічного впливу

д) наука про душу, внутрішній психічний світ людини

2. Принцип активного залучення найближчого соціального оточення полягає у наступному:

а) об'єктом розвитку є не ізольована дитина, а цілісна система соціальних стосунків

б) взаємозумовленість у розвитку різних сторін психіки дитини дозволяє значною мірою оптимізувати розвиток за рахунок інтенсифікації сильних сторін через механізм компенсації

в) організовується активна діяльність дитини, в ході якої створюється необхідна основа для позитивних зрушень у розвитку її особистості

г) зростає складність завдань від простого до складного

3. Психокорекційна робота з тривожними дітьми проводиться за такими напрямками:

а) навчання способам вираження гніву в прийнятній формі, розвиток навичок спілкування в можливих конфліктних ситуаціях

б) підвищення самооцінки, навчання вмінню знімати м'язову напругу, відпрацювання навичок впевненої поведінки в конкретних ситуаціях

в) навчання прийомам саморегуляції, вмінню володіти собою в різних ситуаціях, формування таких якостей, як емпатія, довіра до людей

г) розвиток навичок самообслуговування, мови та комунікативних здібностей

4. Яка з психокорекційних вправ спрямована на розвиток стійкості уваги?

а) «Піктограми»

б) «Пошук букви в тексті»

в) «Знайдіть розбіжності»

г) «Лабіринт»

5. Знайдіть зайвий елемент психокорекційної ситуації:

а) людина, яка потребує психокорекційної допомоги (клієнт), людина, яка допомагає (психолог)

б) час, використаний на психокорекційну роботу

в) теорія, яка використовується для пояснення проблем клієнта

г) набір процедур (технік, методів), що використовуються для вирішення проблем клієнта

6. Найбільш повним визначенням поняття «замкнутість» є наступне:

а) емоційне порушення, що проявляється у підвищеній тривожності в спілкуванні, неможливості встановлювати нові взаємостосунки через страх перед оточенням

б) особистісне порушення, що проявляється у звуженні кола спілкування, зменшенні можливостей емоційного контакту з оточуючими людьми, зростанні труднощів встановлення нових соціальних стосунків

в) відсутність певних соціальних навичок

г) індивідуальна особливість людини, що передається по спадковості і проявляється як страх оточення

7. Метод «холдинг-терапія» застосовується для корекції:

а) страхів

б) агресивності

в) аутизму

г) гіперактивності

8. Яка із характеристик не притаманна інтерактивним методам навчання?

а) дані методи орієнтовані на правильну відповідь

б) залучення до навчальної діяльності інтелектуального, емоційного і соціального потенціалу

в) орієнтовані на запитання і пошук

г) орієнтовані на особистісний досвід учасників

9. Розвиток довільної уваги у дошкільників передбачає формування умінь:

а) контроль своїх дій і вчинків; запам'ятовування матеріалу; здатність до відтворення матеріалу

б) зацікавленість; зосередженість на головному; розвиток вольових зусиль

в) зосередженість на одноманітній непривабливій діяльності; здійснення операції за наявним зразком

г) мотивованість; активна включеність у виконання завдання; орієнтування на результат

10. Яка з психокорекційних вправ спрямована на розвиток розподілу уваги?

а) «Пошук букви в тексті»

б) «Одночасне малювання різних фігур»

в) «Знайдіть розбіжності»

г) «Лабіринт»

11. Аутогенне тренування – це:
- а) метод активного навчання і групового психологічного впливу з метою розвитку компетентності у сфері спілкування
 - б) цілісна психолого-педагогічна система, спрямована на глибинне особистісне пізнання інших та самого себе
 - в) метод навчання людей м'язової релаксації і самонавіювання
 - г) виконання фізичних вправ з метою гармонізації тілесного Я
12. Методика «Аналогії» спрямована на корекцію та розвиток:
- а) сприймання
 - б) уваги
 - в) пам'яті
 - г) мислення
13. Вправа «Танграм» спрямована на розвиток:
- а) уявлень про геометричні фігури
 - б) моторно-рухової уваги
 - в) аналітико-синтетичної діяльності мислення
 - г) довготривалої пам'яті
14. Якою є головна особливість каузальної психокорекції?
- а) передбачає короткотривалий вплив з метою зняття гострих симптомів відхилень у розвитку
 - б) спрямована на джерела і причини відхилень
 - в) орієнтована на подолання психологічних проблем за короткий термін
 - г) орієнтована на індивідуальну роботу з клієнтом
15. Які особливості не притаманні астенічним емоціям?
- а) знижують активність, пригнічують життєдіяльність
 - б) викликають апатію до виконання завдань
 - в) викликають підйом, бадьорість завдяки посиленню роботи серцевої системи, підвищенню артеріального тиску, темпу та глибини дихання
 - г) гальмують процеси пам'яті, мислення
16. Яке з визначень найбільше відповідає поняттю «шкільна фобія»?
- а) особлива форма страху розлуки, що характеризується намаганням ухилитися від відвідування школи і часто супроводжується соматичними скаргами
 - б) соціально-психологічний стан дитини, що характеризується вузькістю чи відсутністю соціальних контактів, поведінковою відчуженістю й емоційною незалученістю

- в) довготривале ухиляння від відвідування школи
- г) психічний стан або характеристика дитини, що виявляється у зниклощності, збентеженості, скутості, безпідставній мовчазності або ускладненому мовленні

17. Визначте метод корекції страхів, який полягає у наданні дитині максимальної інформації про явище чи предмет, що лякає:

- а) «Емоційні гойдалки»
- б) «Розігрування ситуації взаємодії з предметом страху в грі»
- в) «Лялькотерапія»
- г) «Анатомування страху»

II рівень

1. Встановіть відповідність між характеристиками групової роботи та їх визначенням.

1. Саморозкриття	А) Щире надання інформації про своє ставлення до іншої людини.
2. Групове чуття	Б) Сукупність внутрішньогрупових соціально-психологічних процесів і явищ.
3. Вплив	В) Усвідомлення членами групи того, що вони складають особливу соціальну одиницю, в чомусь відрізняються від інших.
4. Зворотній зв'язок	Г) Процес і результат зміни індивідом поведінки іншої людини, її установок, уявлень, оцінок в ході взаємодії з нею.
5. Групова динаміка	Д) Передача достовірної інформації про власну особистість іншим людям.

2. Встановіть відповідність між типом казок та їх характеристиками.

1. Художні	А) Розкривають глибинний зміст проблеми.
2. Психотерапевтичні	Д) Допмагають м'яко впливати на поведінку дитини.
3. Психокорекційні	В) Народні казки, міфи, притчі, авторські історії.
4. Медитативні	Г) Служать для зняття психоемоційної напруги.
5. Дидактичні	Д) Представлені у вигляді навчальних завдань.

3. Встановіть відповідність між стилями батьківського виховання та їх його характеристиками.

1. Гіперпротекція	А) Знижена увага до дитини.
2. Альтернуюче виховання	Б) Підвищена увага до дитини в поєднанні з тісним емоційним контактом, повним прийняттям всіх її поведінкових проявів.
3. Приховане емоційне відторгнення	В) Надмірне опікування дитини, позбавлення її самостійності, надмірний контроль за її поведінкою.
4. Гіпопротекція	Г) Неконгруентність, тобто невідповідність між словами батьків та інтонацією і мімікою.
5. Потуральна гіперпротекція	Д) До дитини батьки висувають суперечливі вимоги.

4. Встановіть відповідність між типами порушень у дитячому віці та основними напрямками їх корекції.

1. Тривожність	А) Навчання способам вираження гніву в прийнятній формі, розвиток навичок спілкування в можливих конфліктних ситуаціях; навчання прийомам саморегуляції, вмінню володіти собою в різних ситуаціях, формування таких якостей, як емпатія, довіра до людей.
2. Замкнутість	Б) Підвищення самооцінки, навчання вмінню знімати м'язову напругу, відпрацювання навички впевненої поведінки в конкретних ситуаціях.
3. Агресивність	В) Розвиток навичок самообслуговування, мови та комунікативних здібностей.
4. Гіперактивність	Г) Розвиток дефіцитарних функцій (увага, контроль поведінки, руховий контроль).

5. Встановіть відповідність між поняттями та їх визначеннями.

1. Стрес	А) Термін, яким позначають особливі стани фізичного й психічного напруження, що виникають у відповідь на різноманітні екстремальні впливи навколишнього середовища.
2. Тривожність	Б) Соціально-психологічний стан, що характеризується вузькістю чи відсутністю соціальних контактів, поведінковою

	відчуженістю й емоційною незалученістю індивіда.
3. Сором'язливість	В) Емоційний стан, що виникає в ситуаціях дійсної чи уявної загрози життю й благополуччю людини.
4. Страх	Г) Психічний стан або характеристика особи, що виявляється у зняковінні, збентеженості, скутості, безпідставній мовчазності або утрудненому мовленні.
5. Неконтактність	Д) Індивідуальна психологічна особливість, яка полягає в підвищеній схильності людини до переживань неспокою, тривоги в різних життєвих ситуаціях.

6. Вставте пропущене слово у визначенні:

_____ – метод активного навчання і групового психологічного впливу з метою розвитку компетентності у сфері спілкування.

7. Вставте пропущене слово у визначенні:

_____ – групова форма навчання, у процесі якої використовується рольова структура ведення заняття, тобто набір ролей, які регламентують діяльність і поведінку учнів.

III рівень

1. Обґрунтуйте систему психологічної допомоги сім'ї на основі діагностики та запиту батьків:

Дитина почала відвідувати дитячий садок, стала тривожною, надмірно збудливою, боїться розлучатися з мамою на тривалий час.

2. Обґрунтуйте систему психологічної допомоги, спрямовану на корекцію емоційної сфери дітей дошкільного віку. Зазначте мету, основні завдання запропонованих заходів, вкажіть, для корекції якого порушення вони ефективні.

3. Обґрунтуйте систему психологічної допомоги, спрямовану на вирішення проблеми. Опишіть психологічні техніки, які, на Ваш погляд, є найбільш ефективними для розв'язання даної ситуації:

У сім'ї між батьками та дитиною існує «психологічний бар'єр». Батьки емоційно байдужі, не приділяють дитині достатньо уваги, постійно зайняті роботою та власними проблемами.

4. Дайте інтерпретацію суті даної психологічної проблеми. Складіть алгоритм розвивально-корекційної програми щодо її вирішення.

У хлопчика 9 років виникають проблеми із засвоєнням навчального матеріалу через нездатність зосередитися; він часто відволікається, непосидючий на уроках, імпульсивно вигукує невірні відповіді. Вчителька скаржиться на неможливість проведення уроків через галасливість, та метушню, яку він створює у класі.

5. Дайте інтерпретацію суті даної психологічної проблеми. Складіть алгоритм розвивально-корекційної програми щодо її вирішення.

Первинна діагностика психологічної готовності до школи показала, що дитина має звужений кругозір, малий словниковий запас, не вміє висловити свою думку, їй складно робити будь-які висновки, класифікує поняття та явища за зовнішніми несуттєвими ознаками.

6. Дайте інтерпретацію суті даної психологічної проблеми. Складіть алгоритм розвивально-корекційної програми щодо її вирішення.

Дитина не готова до школи не тільки з огляду недостатнього рівня знань, умінь і навичок, але й суто психологічно. Навчальна діяльність не приваблює. Рівень довільності розвинений слабо. Дитина погано адаптується до умов нової діяльності, пов'язаної з розумовим навантаженням, необхідністю підпорядковуватися правилам.

7. Дайте інтерпретацію суті даної психологічної проблеми. Складіть алгоритм розвивально-корекційної програми щодо її вирішення.

Підліток, 14 років, у спілкуванні з однолітками та дорослими поводить себе агресивно, переважає вороже ставлення та зневага до інших. Усі конфлікти він вирішує за допомогою сили та приниження гідності інших.

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СПЕЦПРАКТИКУМ ПО СПЕЦКУРСАХ

I рівень

1. Який з перелічених принципів організації тренінгової роботи полягає в тому, що під час занять учасники групи усвідомлюють, виявляють, відкривають ідеї, закономірності, вже відомі психологічній науці, а також, що не менш важливо, свої особисті ресурси, можливості, особливості?

- а) принцип активності
- б) принцип дослідницької (творчої) позиції
- в) принцип об'єктивації (усвідомлення) поведінки
- г) принцип партнерського (суб'єкт-суб'єктного) спілкування

2. Про яку стадію розвитку тренінгової групи йде мова: очікування відносно того, що буде відбуватися в групі у різних учасників різні; поступове зниження напруги; досягнення взаєморозуміння стосовно завдань групи?

- а) орієнтація
- б) згода, співпраця і компроміс
- в) конфронтація і конфлікт
- г) інтеграція особистих потреб і вимог групи

3. Для якого зі стилів керівництва тренінговою групою характерне контролювання (планування) ходу заняття, самостійне встановлення норм функціонування групи і їх виконання, поради та вказівки, здійснення інтерпретації?

- а) авторитарний
- б) демократичний
- в) ліберальний

4. Про який з видів групового впливу йде мова: спеціально створені малі групи, учасники яких за сприяння ведучого-психолога включаються у своєрідний досвід інтенсивного спілкування, орієнтований на надання допомоги кожному у вирішенні різноманітних психологічних проблем і у самовдосконаленні (зокрема, в розвитку самосвідомості)?

- а) груповий тренінг
- б) групова психотерапія
- в) групова психокорекція

5. При якому з перелічених принципів організації тренінгової роботи враховуються інтереси інших учасників взаємодії, а також їх почуття та емоції, визнається цінність особистості іншої людини?

- а) принцип активності
- б) принцип дослідницької (творчої) позиції

- в) принцип об'єктивації (усвідомлення) поведінки
 г) принцип партнерського (суб'єкт-суб'єктного) спілкування
6. Про яку стадію розвитку тренінгової групи йде мова: відчуття поваги і прийняття один одного; приналежність до групи приносить задоволення; спілкування стає щирим; зростає свобода дій; учасники прагнуть до інтенсивної співпраці; відчуття прийняття і приналежності до групи; згуртованість групи?
- а) орієнтація
 б) згода, співпраця і компроміс
 в) конфронтація і конфлікт
 г) інтеграція особистих потреб і вимог групи
7. Який з перелічених принципів тренінгової роботи реалізується через установку на готовність учасників включитись до діяльності в будь-який момент?
- а) принцип активності
 б) принцип дослідницької (творчої) позиції
 в) принцип об'єктивації (усвідомлення) поведінки
 г) принцип партнерського (суб'єкт-суб'єктного) спілкування
8. Про яку стадію розвитку тренінгової групи йде мова: краще пізнання один одного, відчуття свободи дозволяє учасникам вести себе більш-менш звично, полемізувати, навіть заперечувати ведучому?
- а) орієнтація
 б) згода, співпраця і компроміс
 в) конфронтація і конфлікт
 г) інтеграція особистих потреб і вимог групи
9. Метою якого з методів тренінгового навчання є формулювання якомога більшої кількості ідей на задану тему?
- а) мозковий штурм
 б) рольова гра
 в) групова дискусія
 г) проблемні ситуації

II рівень

1. Встановіть відповідність між формами роботи у тренінговій групі та їх призначенням.

1. Індивідуальна робота	А) Дати можливість учасникам побачити зі сторони своїх ровесників, коли активно працююча частина групи демонструє різні стилі спілкування, способи встановлення

	контакту, налагодження конфлікту.
2. Робота в парі	Б) Засвоєння учасниками стилю спілкування з великою групою людей за принципом „очі в очі”.
3. Мала група з 3-4 чол.	В) Навчити учасників чути і слухати іншу людину, вести діалог, враховуючи особливості партнера, його стан і настрій; щиро висловлювати свої міркування, аргументувати свої висновки, брати до уваги докази співрозмовника.
4. Активна робота частини групи	Г) Можливість поспілкуватися, поділитися сокровенним з невеликою „компанією”, яка тебе приймає і розуміє; навчитися відкрито і водночас тактовно відстоювати свою думку.
5. Велике тренінгове коло	Д) Допомогти учасникам навчитися розуміти себе, свої особливості, відчути власну індивідуальність, усвідомити своє ставлення до світу.

2. Встановіть відповідність між ролями ведучого групи (за С. Кратохвілом) та їх характеристиками.

1. Активний керівник	А) Коментування процесів, що відбуваються в групі.
2. Аналітик	Б) Інструктор, вчитель, режисер, ініціатор і опікун.
3. Коментатор	В) Найчастіше психоаналітик, який характеризується дистанціюванням від учасників групи і особитісною нейтральністю.
4. Посередник	Г) Автентична особа з власними індивідуальними особливостями і життєвими проблемами.
5. Член групи	Д) Експерт, який не бере на себе відповідальності за те, що відбувається у групі, але періодично втручається у груповий процес і скеровує його.

3. Встановіть відповідність між умовами проведення тренінгових занять та їх характеристиками.

1. Добровільність	А) Кожен учасник вчиться сам визначати свої труднощі і можливості, знаходити шляхи вирішення своїх проблем, розуміти самого себе, здійснювати самодіагностику.
2. Самостійність	Б) Повна впевненість учасників у тому, що їх ніхто не підслуховує.
3. Позитивність	В) Кожен учасник повинен мати природну внутрішню зацікавленість у зміні своєї особистості в ході роботи групи.
4. Ізольованість	Г) Важливо використовувати позитивний зворотний зв'язок, який є надійним засобом допомоги особистості у подоланні невпевненості і підвищення самооцінки, зняття напруги і релаксації.

4. Встановіть відповідність між видами групової дискусії та їх характеристиками.

1. Тематична	А) Аналізуються труднощі особистого чи професійного життя окремого учасника.
2. Біографічна	Б) Матеріалом слугують структура і зміст взаємин між учасниками групи.
3. Інтеракційна	В) Обговорюються актуальні для всіх учасників групи проблеми.

5. Встановіть відповідність між цілями та видами тренінгових груп.

1. Дослідження психологічних проблем учасників групи і надання допомоги у їх вирішенні.	А) Групи соціально-психологічного тренінгу
2. Покращення суб'єктивного самопочуття і зміцнення психічного здоров'я.	Б) Групи особистісного зростання
3. Вивчення психологічних закономірностей, механізмів і ефективних способів міжособистісної взаємодії з метою створення основи для	В) Групи вирішення психологічних проблем

більш ефективного та гармонійного спілкування з людьми.	
4. Розвиток самосвідомості і самодослідження учасників для корекції чи попередження емоційних порушень на основі внутрішніх та поведінкових змін.	Г) Групи розвитку самосвідомості
5. Сприяння процесу особистісного розвитку, реалізації творчого потенціалу, досягнення оптимального рівня життєдіяльності та відчуття щастя і успіху.	Д) Групи психічного здоров'я і якості життя

6. Назвіть основні, фактори, які сприяють згуртованості тренінгової групи.

7. Назвіть основні, фактори, які перешкоджають згуртованості тренінгової групи.

8. Назвіть основні стадії розвитку тренінгової групи за Л.М.Мітіною.

9. Назвіть стадії розвитку групи зі спонтанною динамікою.

10. Назвіть стадії розвитку групи з керованою динамікою.

III рівень

1. Обґрунтуйте та розробіть орієнтовну програму (сценарій) соціально-психологічного тренінгу, спрямованого на подолання тривожності у молодших школярів. Опишіть основні методи роботи, методичні прийоми і техніки, які на ваш погляд, є найбільш ефективними для реалізації даної мети.

2. Обґрунтуйте та складіть орієнтовну програму (сценарій) соціально-психологічного тренінгу, спрямованого на розвиток комунікативних здібностей. Опишіть основні методи роботи, методичні прийоми і техніки, які на ваш погляд, є найбільш ефективними для реалізації даної мети.

3. Обґрунтуйте та складіть орієнтовну програму (сценарій) соціально-психологічного тренінгу, спрямованого на підвищення рівня згуртованості в групі підлітків. Опишіть основні методи роботи, методичні прийоми і техніки, які на ваш погляд, є найбільш ефективними для реалізації даної мети.

4. Обґрунтуйте та складіть орієнтовну програму (сценарій) соціально-психологічного тренінгу, спрямованого на розвиток впевненості у собі. Опишіть основні методи роботи, методичні прийоми і техніки, які на ваш погляд, є найбільш ефективними для реалізації даної мети.

5. Обґрунтуйте та складіть орієнтовну програму (сценарій) соціально-психологічного тренінгу, спрямованого на розвиток лідерських якостей у підлітків. Опишіть основні методи роботи, методичні прийоми і техніки, які на ваш погляд, є найбільш ефективними для реалізації даної мети.

ПОЛІТИЧНА ПСИХОЛОГІЯ

I рівень

1. Метод, який використовують для збирання правильної вербальної інформації про явища індивідуальної та суспільної свідомості, об'єктивні факти та процеси – це:

- а) соціологічне опитування
- б) спостереження
- в) смислова психотерапія
- г) ймовірне прогнозування

2. Опосередковане відображення політичного життя суспільства, суттю якого є проблеми влади, формування, розвиток і задоволення інтересів та потреб політичних суб'єктів, сукупність поглядів, оцінок, установок – це:

- а) політична ідеологія
- б) політична свідомість
- в) політична самосвідомість
- г) політична культура

3. Опосередковане й узагальнене відображення людиною політичних явищ і процесів об'єктивної дійсності в їх історичних, часових зв'язках і відношеннях – це:

- а) політична свідомість
- б) політичні традиції

- в) політичне мислення
 - г) політична самосвідомість
4. Сукупність індивідуальних позицій та орієнтацій учасників системи політичного процесу; суб'єктивна сфера, що лежить в основі політичних дій і надає їм відповідного значення – це :
- а) політична свідомість
 - б) політичне мислення
 - в) політична культура;
 - г) політичні традиції
5. За глибиною відображення політична свідомість поділяється на:
- а) буденну і теоретико-ідеологічну
 - б) індивідуальну, групову і масову
 - в) мотиваційну і когнітивну
 - г) індивідуальну та мотиваційну
6. Внутрішня якість суб'єкта політики, яка базується на його попередньому досвіді та політичній культурі – це:
- а) політична самосвідомість
 - б) установка
 - в) «економічність» психіки
 - г) соціалізація
7. Звичай і правила поведінки у політичному житті, що склалися історично та передаються від покоління до покоління – це:
- а) політичні потреби
 - б) політичні думки
 - в) політичні міфи
 - г) політичні традиції
8. В якому варіанті перелічено основні сфери політичної свідомості:
- а) політична наука, політична ідеологія, політична психологія
 - б) маси, група, індивідуальність
 - в) почуття, настрої, традиції, ідеї
 - г) навчання, цінності, потреби
9. Сукупність найбільш стійких, характерних для даної спільноти особливостей сприймання оточуючого світу і форм реакцій на нього – це:
- а) національний темперамент
 - б) національна свідомість
 - в) національні інтереси
 - г) національний характер

10. Найвищі принципи, що забезпечують злагоду в суспільстві чи в окремих соціальних групах щодо основних цілей і проблем – це:

- а) політичні відчуття
- б) політичні цінності
- в) політичні потреби
- г) політичні традиції

II рівень

1. Чим характеризується юнацький етап політичної соціалізації за Дж.Адельсоном:

- а) включенням нових елементів передачі політичних цінностей
- б) кількісним накопиченням знань
- в) швидким розвитком політичних уявлень
- г) індиферентністю

2. Тип політичної поведінки, що характеризується байдужим ставленням до політики, відчуженістю від неї, називається:

- а) конформізм
- б) індиферентність
- в) політичний активізм
- г) політичний песимізм

3. Однією з особливостей підліткової соціалізації за Дж. Адельсоном є:

- а) поява політичної активності
- б) поява політичної пасивності
- в) поява соціальних цілей
- г) індиферентність

4. У залежності від форми зв'язку учасників, групи поділяються на:

- а) первинні та опосередковані
- б) гомогенні та гетерогенні
- в) екстравертовані та інтравертовані
- г) формальні та неформальні

5. Структура масової свідомості включає такі рівні:

- а) емоційно-дієвий і раціональний
- б) загальнодоступний і соціально-політичний
- в) масовий та індивідуальний
- г) індивідуальний та практичний

6. Методи дослідження політичної психології малих груп поділяють на:

- а) контактні та дистантні

- б) соціометричні та психосемантичні
 - в) спостереження та анкетування
 - г) опитування та прогнозування
7. Таємна згода декількох осіб про спільні дії проти когось чи рідше чогось для досягнення певних політичних цілей – це:
- а) політична інтрига
 - б) політична змова
 - в) політична мімікрія
 - г) провокація
8. Складний, заплутаний збіг обставин, який веде до важко прогнозованих, несподіваних наслідків – це:
- а) політична змова
 - б) політична мімікрія
 - в) провокація
 - г) політична інтрига
9. Політична культура, що характеризується відсутністю у громадян інтересу до політичного життя називається:
- а) патріархальною;
 - б) підданською
 - в) активістською
 - г) песимістською
10. Тип політичної поведінки людини, пов'язаний з орієнтацією на чужу думку, погляд називається:
- а) індиферентність
 - б) конформізм
 - в) політичний активізм
 - г) політичний песимізм

III рівень

1. Розробіть програму формування іміджу політичної партії. Обґрунтуйте логіку викладу.
2. Підберіть комплекс методів для дослідження політичної психології малих груп. Обґрунтуйте вибір методів і методик та логіку дослідження.
3. Розробіть програму формування іміджу політичного лідера. Обґрунтуйте логіку викладу.

ПСИХОЛОГІЧНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ

I рівень

1. Необхідною умовою звернення людини за психологічною допомогою є:

- а) переживання психологічного дискомфорту
- б) циклічне виникнення складних життєвих ситуацій
- в) бажання оволодіти навичками самопомоги у несприятливих життєвих обставинах

г) часткова рефлексія людиною своїх проблем, тобто відображення їх у свідомості у формі потреби в психологічній допомозі

2. Збір консультантом додаткових відомостей про обставини життя, характеристику поведінки і особистості клієнта після сеансів психологічного консультування називається:

- а) психологічний прогноз
- б) психологічна експертиза
- в) психологічний катамнез
- г) психологічна довідка

3. Корисним поведінковим прийомом в діяльності консультанта вважається:

- а) давати поради
- б) використовувати невимушену жестикуляцію
- в) ухилятися від теми
- г) усміхатись

4. Шкідливим поведінковим прийомом в діяльності консультанта вважається:

- а) повторення та уточнення тверджень клієнта
- б) розслаблена, відкрита поза
- в) допускання у мові інтонації невдоволення;
- г) помірний темп мовлення

5. Одним з основних принципів побудови взаємин в клієнт-центрованому консультуванні вважається:

- а) безумовне прийняття клієнта
- б) максимальна активність з боку консультанта
- в) ознайомлення клієнта з основними засадами консультаційної допомоги

г) спонукання клієнта до більш глибокого вивчення його минулого

6. Як називається теоретична орієнтація консультанта, яка спирається на системну інтеграцію декількох теоретичних підходів:

- а) індивідуальне консультування
- б) еклектичний підхід
- в) прихильність до однієї теорії
- г) узагальнена теорія

7. Яке з даних положень не стосується біхевіоральної консультаційної психології:

- а) встановлення стосунків між психологом і клієнтом;
- б) аналіз минулого досвіду клієнта
- в) визначення проблеми через операціоналізацію поведінки
- г) розуміння контексту проблеми через функціональний аналіз поведінки

8. Як називається специфічний принцип психологічного консультування, який орієнтує психолога на пошук першоджерел проблем клієнта та моделювання актуальної ситуації клієнта в майбутньому:

- а) принцип позитивно орієнтованої активності
- б) принцип професіоналізму
- в) принцип «консультаційного альянсу»
- г) принцип причинності

9. Більшість фахівців вважають, що головною складовою особистості консультанта є:

- а) емоційна стабільність і об'єктивність
- б) здатність викликати довіру інших людей
- в) повага прав інших людей
- г) особистісна зрілість

10. З точки зору проблемно-орієнтованого підходу, проблема консультанта полягає у:

- а) пошуку шляхів психологічної допомоги клієнту
- б) дослідженні індивідуальних особливостей клієнта
- в) створенні оптимальних умов для саморозкриття клієнта
- г) забезпеченні психологічного комфорту клієнта під час консультації

11. У межах якої психологічної школи принцип безумовного прийняття вважається визначальним у роботі з клієнтом:

- а) психоаналізу
- б) гуманістичної психології
- в) когнітивної психології
- г) біхевіоризму

12. Спільним для різних підходів у тлумаченні «емоційного вигоряння» є те, що даний феномен:

- а) не є явищем патологічним

- б) виникає внаслідок того, що консультант не турбується про поглиблення рівня теоретичних знань
 - в) виникає на фоні хвороби або стресу
 - г) супроводжується глибокою депресією
13. Техніку конфронтації доцільно використовувати з метою:
- а) зрозуміти причини виникнення проблеми у клієнта
 - б) намітити шляхи виходу із складної життєвої ситуації
 - в) звернути увагу клієнта на суперечності в його поведінці, думках, почуттях
 - г) скоротити тривалий монолог клієнта
14. Використання закритих запитань в консультаційній бесіді запитання дає можливість:
- а) виявити механізми психологічного захисту
 - б) уточнити інформацію, яка поступає від клієнта
 - в) встановити щирі, довірливі стосунки з клієнтом
 - г) організувати ефективний зворотний зв'язок з клієнтом
15. Техніка узагальнення призначена для:
- а) отримання інформації про клієнта
 - б) відображення почуттів клієнта
 - в) здійснення переходу до обговорення іншої теми або до наступного етапу бесіди
 - г) ознайомлення клієнта з можливими варіантами вирішення його життєвої ситуації
16. Основними цілями консультування у класичному психоаналізі є:
- а) усвідомлення неусвідомленого
 - б) корекція поведінки клієнта
 - в) посилення «Его» для побудови більш реалістичної поведінки
 - г) оволодінням клієнтом здатністю прогнозувати власну поведінку
17. На діагностичному етапі консультаційної бесіди психолог вирішує таке завдання:
- а) здійснює всебічний аналіз потрібної інформації про клієнта та його ситуації
 - б) надає клієнту психологічну підтримку
 - в) актуалізує психологічні ресурси клієнта
 - г) висуває гіпотези щодо можливого розвитку подій життя клієнта після сеансів психологічної допомоги
18. Які компоненти не беруться до уваги при аналізі скарги клієнта (за Століним В.В.):
- а) локус скарги

- б) самодіагноз
- в) консультативна гіпотеза
- г) психологічний запит

19. З чого починається процес ідентифікації проблеми клієнта у психологічному консультуванні:

- а) з постановки психологічного діагнозу
- б) із збору додаткових даних про життя клієнта (психологічний анамнез)
- в) з формулювання психологічного заключення
- г) з висунення консультаційної гіпотези

20. На початковому етапі консультаційної бесіди психолог вирішує завдання:

- а) визначає тему взаємодії з клієнтом
- б) спонукає клієнта до вивільнення почуттів та емоцій
- в) пропонує варіанти вирішення проблемної ситуації
- г) здійснює аналіз причин виникнення життєвих труднощів клієнта

II рівень

1. Яка техніка психологічного консультування дозволяє скоротити тривалий монолог клієнта, уточнити, чи правильно розуміє психолог те, про що говорить клієнт:

- а) перефразування
- б) закриті запитання
- в) конфронтація
- г) відображення почуттів

2. Як називається техніка психологічного консультування, яка активізує обговорення, показує рівень розуміння консультантом клієнта :

- а) узагальнення
- б) відкриті запитання
- в) рефлексивне слухання
- г) перефразування

3. Як називається техніка психологічного консультування, спрямована на пояснення клієнту прихованого змісту його висловлювань:

- а) інтерпретація
- б) резюме
- в) саморозкриття
- г) директива

4. Одна з найскладніших для використання технік психологічного консультування, яка передбачає здатність

консультанта зрозуміти зміст невисловлених думок та почуттів клієнта:

- а) мовчання
- б) техніка контрпарадоксу
- в) систематична десенсибілізація
- г) об'єктивація почуттів

5. Як у руслі біхевіорального консультування називається процес переведення інформації, що поступає від клієнта, в об'єктивні дані, які можна спостерігати:

- а) функціональний аналіз поведінки
- б) операціоналізація поведінки
- в) оперантний аналіз поведінки
- г) моделювання поведінки

6. Встановіть відповідність між типом клієнта психологічної консультації та його характеристикою.

1. Впевнений у собі клієнт	А) Багато роздумує над ситуацією, зважує, але ніяк не може прийняти рішення, позбутися сумнівів. Мета звернення до психолога – зняти з себе відповідальність у прийнятті необхідного життєвого рішення.
2. Клієнт з потребою висловитися, той, котрий шукає підтримку на емоційному рівні	Б) Вважає особистість унікальним, таємничим утворенням. Його приваблюють якісні, образні, художні характеристики особистості і її життєвого шляху, цікавлять глибинні механізми психіки, підсвідома природа людини. Водночас не приймає раціональне.
3. Інтуїтивно орієнтований клієнт	В) Це люди з нелегким життям, самотні, вразливі, добрі. Поради для таких людей не обов'язкові, бо вони можуть їх відштовхнути, налякати. Головне, що потрібно клієнтам даного типу, – любов, прийняття, співчуття.
4. Невпевнений у собі клієнт	Г) Звертається для підтвердження правильності свого вже готового розуміння складної ситуації. Від психолога йому потрібна інформація, яка підтверджує вже готову його точку зору.

7. Встановіть відповідність між позицією психолога-консультанта та її описом.

1. Психолог – «нейтральний порадник»	А) Пояснює, що об'єктивно відбувається, змальовує об'єктивне відображення подій, допомагає клієнту зрозуміти його роль в цих подіях, а також позиції людей, котрі з ним пов'язані.
2. Психолог – програміст	Б) Створює поштовх до дієвого включення клієнта в події його власного життя, що розгортаються, наприклад, через зміцнення його впевненості в собі.
3. Психолог – «дзеркало»	В) Розробляє програму для клієнта: що робити, як робити, коли робити.
4. Психолог – каталізатор	Г) Вислуховує, задає запитання, висловлює рекомендації.

8. Встановіть відповідність між психологічним підходом та методом, розробленим у його руслі.

1. Психоданаліз	А) Систематична десенсибілізація
2. Поведінковий підхід	Б) Метод «порожнього стільця»
3. Гештальт-підхід	В) Парадоксальна інструкція
4. Гуманістичний підхід	Г) Метод вільних асоціацій

9. Вставте пропущене слово у визначенні:

У біхевіоральному консультуванні психолог-консультант виступає у чітко визначеній ролі_____.

10. Вставте пропущене слово у визначенні:

Консультант, який реалізовує у своїй практиці _____ підхід, велику увагу звертає на роботу з механізмами психологічного захисту клієнта.

III рівень

1. Зробіть порівняльний аналіз стилю консультаційної діяльності психолога в поведінковому підході і в руслі гуманістичної психології.

2. Запропонуйте власний варіант психограми психолога-консультанта.

3. Зробіть порівняльний аналіз консультування і психотерапії як різних рівнів надання психологічної допомоги.

4. Розкрийте значення використання ідей про особистісний розвиток А. Маслоу у психологічному консультуванні.

5. Проаналізуйте модель практики консультування, запропоновану К. Роджерсом. Виділіть її сильні та слабкі моменти.

ПАТОПСИХОЛОГІЯ

I рівень

1. Автором першої узагальненої праці з патопсихології – «Психопатологія у її використанні в психології» був:

- а) П.Жане
- б) Е.Крепелін
- в) Г.Штьорінг
- г) Е.Кречмер

2. Проявом obsesивного синдрому при неврозі є:

- а) понижений фон настрою, тужливість, безсоння
- б) невмотивована тривога, необґрунтовані страхи
- в) неадекватні переживання за своє здоров'я
- г) феномени нав'язливості в емоційній, моторній, інтелектуальній сферах особистості

3. При психічному інфантилізмі відзначаються такі особливості поведінки (вкажіть неправильну відповідь):

- а) у своїх діях діти керуються в першу чергу емоцією задоволення;
- б) вони егоцентричні;
- в) здатні продуктивно працювати в колективі
- г) у всій їхній поведінці присутній елемент «дитячості»

4. Перші притулки для душевнохворих було створено у період:

- а) Античності
- б) Середньовіччя
- в) Ренесансу
- г) XIX століття

5. Перш ніж діагностувати дитину дошкільного віку, потрібно переконатися, що у неї немає дефектів:

- а) зору і нюху
- б) слуху і смаку
- в) нюху і смаку
- г) зору і слуху

6. Епілептичні приступи, що розвиваються при опосередкованих ураженнях головного мозку:
- а) епілепсія
 - б) шизофренія
 - в) епілептична реакція
 - г) епілептичні синдроми
7. Біологічною передумовою схильності до неврозу є:
- а) психопатія
 - б) невропатія
 - в) епілепсія
 - г) аутизм
8. З. Фройд вважав, що невроз є:
- а) наслідком незадоволеної потреби в самоактуалізації, властивої кожній людині
 - б) матеріалізацією витіснених у безсвідоме біологічних потягів
 - в) навичкою непристосувальної поведінки, набутої шляхом неправильного навчіння
 - г) властивістю особистості, яка не здатна адаптуватися до звичних умов життя
9. Зазначте варіант, де перераховані види неврозів:
- а) неврастенія, аутичний, фобічний, істеричний
 - б) невроз страху, істеричний, неврастенія, невроз нав'язливих станів
 - в) невроз страху, інфантильний, істеричний, неврастенія
 - г) аутичний, невроз нав'язливих станів, невроз страху, фобічний
10. Яку іншу назву має ранній дитячий аутизм?
- а) хвороба Беттельгейма
 - б) хвороба Каннера
 - в) хвороба Когана
 - г) хвороба Лібініча
11. Мутизм – це:
- а) відмова від мовлення
 - б) відмова від їжі
 - в) відмова від допомоги батьків
 - г) відмова від сну
12. Шизофренія найчастіше зустрічається у віці:
- а) 7-12 років
 - б) 10-19 років
 - в) 20-30 років
 - г) 40-80 років

13. В основі гіпердинамічного і гіподинамічного синдромів лежить:

- а) психічний інфантилізм
- б) неправильне виховання
- в) мінімальна мозкова дисфункція
- г) істеричний невроз

14. За класифікацією психічного дизонтогенезу

В. Лебединського аутизм належить до:

- а) загального психічного недорозвитку
- б) викривленого психічного розвитку
- в) дисгармонійного психічного розвитку
- г) пошкодженого психічного розвитку

15. Вкажіть форму психічного інфантилізму:

- а) неадекватний
- б) природний
- в) гармонійний
- г) негармонійний

16. Пік прояву гіпердинамічного синдрому:

- а) 3-4 роки
- б) 4-5 років
- в) 5-6 років
- г) 6-7 років

17. Незрілість психічного і фізичного розвитку спостерігається при:

- а) гіпердинамічному синдромі
- б) гіподинамічному синдромі
- в) гармонійному інфантилізмі
- г) дисгармонійному інфантилізмі

18. Резонерство – це:

- а) маячіння
- б) думки вголос
- в) думки про самогубство
- г) безплідне розмірковування

II рівень

1. У дитини із гіподинамічним синдромом пошкоджено:

- а) кору головного мозку;
- б) підкіркові структури головного мозку
- в) нервові тканини
- г) лобні ділянки головного мозку

2. Знайдіть зайву ознаку епілепсії:

- а) порушення стійкості уваги

- б) наявність судом
 - в) судом окремих груп м'язів
 - г) мимовільний плач
3. Форма епілепсії, яка протікає із звично генералізованими приступами, які не пов'язані із органічними порушеннями головного мозку:
- а) генуїнна епілепсія
 - б) органічна епілепсія
 - в) епілептичні синдроми
 - г) епілептична реакція
4. Підвищена виснажуваність, нездатність витримувати розумове і фізичне навантаження, вплив зовнішніх подразників характерне для:
- а) травматичної церебрастенії
 - б) травматичного сурдомутизму
 - в) травматичної агенції
 - г) травматичного онейроїду
5. Психічний інфантилізм базується на затримці у розвитку:
- а) лобних ділянок головного мозку
 - б) скроневих ділянок головного мозку
 - в) правої півкулі головного мозку
 - г) лівої півкулі головного мозку
6. Який вид роботи патопсихолог у психіатричній клініці не виконує:
- а) оцінка ефективності терапії і прогнозу психіатра
 - б) нозологічна, диференційна діагностика
 - в) участь у психіатричній експертизі
 - г) постановка діагнозу і лікування хворого
7. Встановіть відповідність між видом неврозу і внутрішнім конфліктом, який лежить в його основі.

1. Неврастенія	А) Нездатність захистити себе, зберегти своє "я" від внутрішніх, зовнішніх загроз, при зустрічах з реальною або надуманою небезпекою.
2. Невроз нав'язливих станів	Б) Потреби (зазвичай, зі сторони батьків) не відповідають можливостям дитини.
3. Невроз страху	В) Моральний конфлікт – наявність несумісних бажань, почуттів у психіці людини.
4. Істеричний невроз	Г) Конфлікт між суб'єктивно завищеними бажаннями і можливостями їх реального задоволення.

8. Встановіть відповідність між видами втечі з дому та їх особливостями.

1. Емансипаційні	А) Внаслідок жорстокого ставлення до підлітків.
2. Імпунітивні	Б) Внаслідок раптового немотивованого виникнення потягу до зміни обстановки.
3. Демонстративні	В) З метою уникнення контролю і опіки.
4. Дромопатичні	Г) З метою привернути увагу, добитися у батьків певних переваг.

9. Встановіть відповідність між варіантом психічного дизонтогенезу (за В. Лебединським) і відповідним захворюванням.

1. Недорозвиток	А) Психопатії
2. Пошкоджений розвиток	Б) Ранній дитячий аутизм
3. Викривлений розвиток	В) Органічна деменція
4. Дисгармонійний розвиток	Г) Розумова відсталість

10. Встановіть відповідність між варіантом психічного дизонтогенезу (за В. Лебединським) і відповідним захворюванням:

1. Дифіцитарний розвиток	А) Органічна деменція
2. Пошкоджений розвиток	Б) Затримка психічного розвитку
3. Затриманий розвиток	В) Психопатії
4. Дисгармонійний розвиток	Г) Дитячий церебральний параліч

11. Охарактеризуйте дитину із гіпердинамічним синдромом.

12. Охарактеризуйте дитину із гіподинамічним синдромом.

13. Охарактеризуйте дитину із гармонійним інфантилізмом.

14. Охарактеризуйте дитину із дисгармонійним інфантилізмом.

15. Охарактеризуйте дитину із істинним інфантилізмом.

ПСИХОЛОГІЯ КОНФЛІКТУ

I рівень

1. Для якого зі стилів поведінки у конфліктній ситуації, виділених К. Томасом, Р. Кілменом, характерна незацікавленість у співпраці з одночасною здатністю приймати вольові рішення,

прагнення насамперед задовольнити власні інтереси за рахунок інтересів інших?

- а) стиль конкуренції
- б) стиль уникання
- в) стиль пристосування
- г) стиль компромісу

2. Представники якого з теоретичних напрямів однією з найважливіших передумов виникнення конфлікту вважають конкурентну орієнтацію учасників?

- а) біхевіористичний підхід
- б) інтеракціоністський підхід
- в) етологічний підхід
- г) мотиваційний підхід

3. Процес розвитку, зміни конфлікту під впливом діючих на нього чинників та умов, називається:

- а) ескалацією конфлікту
- б) еволюцією конфлікту
- в) динамікою конфлікту
- г) інцидентом

4. Психологія конфлікту - це наука про:

- а) зіткнення, проблемне функціонування особи, людського суспільства, природи, про взаємодію людини і природи
- б) психодіагностику, психопрофілактику і корекцію конфліктів, психологічні методи аналізу і регулювання конфліктів
- в) закономірності та причини виникнення зіткнень, розбіжностей, суперечок
- г) закономірності діяльності людини в умовах взаємодії в соціальних групах

5. Динамічна характеристика конфлікту, що полягає у його розпалюванні, зростанні, поширенні й розгортанні, називається:

- а) експресією
- б) ескалацією
- в) розвитком
- г) еволюцією

6. Який з методів дослідження конфліктів у психології ґрунтується на необіхевіористському аналізі діадичної взаємодії, яка розглядає соціальну поведінку як процес обміну, що детермінується співвідношенням "винагороди" та "покарання", виграшу та втрати?

- а) матричні ігри ("дилема в'язня")
- б) переговорні ігри

- в) коаліційні ігри
 - г) локомоційні ігри
7. Для якого з видів конфлікту характерні такі ознаки: участь двох особистостей, наявність об'єктивних суперечностей, сприяння розвитку відповідної соціальної системи?
- а) внутрішньо-особистісний
 - б) соціальний
 - в) міжособистісний конструктивний
 - г) міжособистісний неконструктивний
8. Ключовими поняттями, які описують психологічний контекст виникнення конфліктів, перш за все, як критичних ситуацій, є:
- а) стрес, фрустрація, криза, конфлікт
 - б) агресія, протистояння, боротьба, зіткнення
 - в) стрес, фрустрація, криза, агресія
 - г) суперечка, єдиноборство, боротьба, скандал
9. Хто з дослідників внутрішньо-особистісних конфліктів виділив три основні моделі поведінки: "прагнення до людей", "прагнення від людей", "прагнення проти людей"?
- а) К.Хорні
 - б) З.Фройд
 - в) К.Юнг
 - г) К.Левін
10. Основними структурними елементами конфлікту є:
- а) сторони (учасники), умови, образи (предмет), можливі дії, результат
 - б) суб'єкти, умови, предмет, конфліктна ситуація, результат
 - в) сторони, умови, предмет, конфліктна ситуація, результат
 - г) учасники конфлікту, кульмінація, предмет, завершення
11. Представники якого з теоретичних напрямів інтерпретують конфлікт як специфічний зміст знань про певний об'єкт, концепцію чи послідовність подій?
- а) психоаналітичний підхід
 - б) психодинамічний підхід
 - в) когнітивістський підхід
 - г) соціометричний підхід
12. Який з видів конфліктів являє собою протистояння двох начал в душі людини, яке сприймається і емоційно переживається людиною як значуща для неї психологічна проблема, що вимагає свого вирішення і викликає внутрішню роботу, спрямовану на її подолання?
- а) особистісний конфлікт
 - б) міжособистісний конфлікт

- в) міжгруповий конфлікт
- г) внутрішньо-груповий конфлікт

13. Хто з дослідників внутрішньо-особистісного конфлікту розрізняв три варіанти конфліктів: коли людина опиняється перед необхідністю вибору між однаково привабливими, але взаємозаперечними альтернативами; вибір між двома однаково непривабливими можливостями; коли одна і та ж мета (можливість, вибір) однаково і приваблива і неприваблива, має і «плюси» і «мінуси»?

- а) К.Хорні
- б) З.Фройд
- в) К.Юнг
- г) К.Левін

14. Психотехнологія вирішення конфлікту, яка полягає у схематизації конфлікту – це:

- а) картографія
- б) медіаторство
- в) переговори

15. Психотехнологія, яка полягає у залученні третьої сторони до вирішення конфлікту – це:

- а) картографія
- б) медіаторство
- в) переговори

II рівень

1. До основних способів врегулювання конфліктів належать:

- а) домінування;
- б) компроміс
- в) інтеграція
- г) переконання
- д) згода

2. До основних форм вирішення конфлікту з допомогою третьої сторони належать:

- а) медіаторство
- б) примирення
- в) арбітраж
- г) робочі групи щодо вирішення проблем
- д) переговори

3. Оберіть позитивні прийоми ведення переговорів:

- а) запитання
- б) активне слухання
- в) емоційні коментарі

- г) поведінкові "сигнали" згоди
- д) використання подразників
- е) контрпропозиції

4. Встановіть відповідність між методологічними принципами дослідження конфліктів у психології та їх визначеннями.

1. Принцип міждисциплінарності	А) Необхідність виявлення та врахування конкретних особистісних особливостей конкретних людей, які виступають центральною ланкою конфліктів практично усіх рівнів.
2. Принцип наступності	Б) Орієнтує конфліктолога на широке застосування досягнень всіх галузей конфліктології.
3. Принцип еволюціонізму	В) Необхідність виявлення та врахування основних закономірностей еволюції конкретних видів конфліктів при їх дослідженні.
4. Принцип особистісного підходу	Г) Вимагає, щоб конфліктолог володів найповнішою інформацією з проблеми конфліктів, яку здобули представники тієї науки, яку він представляє.

5. Встановіть відповідність між філософсько-соціологічними підходами до визначення конфліктів та їх основними положеннями.

1. Функціональна модель (Модель "рівноваги")	А) Конфлікт не завжди і не обов'язково призводить до руйнувань, навпаки, може виконувати функції збереження соціальних взаємин і соціальної системи.
2. "Конфліктна модель"	Б) Конфлікт ототожнюється з боротьбою, яка, в свою чергу, розглядається як форма соціальної взаємодії.
3. Соціал-дарвінізм	В) Соціальний конфлікт розглядається як деяка патологія в існуванні соціальної системи, як

	неефективне функціонування і психологічна непристосованість.

6. Встановіть відповідність між теоретичними підходами до визначення конфліктів у психології та їх основними положеннями.

1. Психоданаліз З.Фройда	А) Первинним феноменом є воля до могутності; у психіці кожної людини відбувається конфлікт між бажанням (волею до могутності) та можливістю (неповноцінністю).
2. Психоданаліз А.Адлера	Б) Внутрішні конфлікти є невід'ємною частиною людського життя. Неврози виникають через розлади у людських взаєминах, але так може статися лише тоді, коли особистість розривають численні внутрішні конфлікти. Невротичні потяги породжують конфлікти та посилюють їх.
3. Аналітична психологія К.Юнга	В) В особистості діють суперечливі тенденції, які можуть конфліктувати між собою. Тому психологічна теорія особистості має будуватися на принципі суперечності і конфлікту, оскільки створене конфліктними стихіями напруження становить сутність самого життя.
4. Психоданалітичний підхід К.Хорні	Г) Єдина форма пристосування до середовища - свідомість - перебуває у гострому конфлікті з несвідомим і перемагає його.

7. Встановіть відповідність між основними етапами ведення переговорів у вирішенні конфліктів та їх характеристиками.

1. Підготовка переговорів	А) Уточнення деталей домовленостей, визначення термінів виконання тощо.
2. Проведення переговорів	Б) Висловлювання кожним учасником власних побоювань, збір інформації, аналіз причин, наслідків і варіантів можливих

	рішень.
3. Завершення переговорів	В) Взаємний обмін інформацією, висловлення власних позицій, оцінка ситуації, пропозиція варіантів вирішення проблем.

8. Встановіть відповідність між типами участі (ролей) третьої сторони у вирішенні конфлікту та їх характеристиками.

1. Арбітр	А) Володіючи спеціальними знаннями, бере участь в обговоренні проблеми, проте остаточне рішення ухвалюється учасниками самостійно.
2. Посередник	Б) Своєю присутністю в зоні конфлікту стримує сторони від порушень раніше досягнутих домовленостей або від взаємної агресії.
3. Помічник	В) Включається в процес обговорення конфлікту, допомагає в організації зустрічей і переговорів, при цьому не включається в полеміку або дискусію з приводу змісту проблеми і прийняття кінцевого рішення.
4. Спостерігач	Г) Вивчає суть проблеми, обговорює її з учасниками конфлікту, а потім виносить остаточне і обов'язкове для виконання рішення.

9. Встановіть відповідність між основними поняттями психології управління конфліктами та їх визначеннями.

1. Управління конфліктом	А) «М'який» вплив на конфлікт, його часткове або тимчасове вирішення.
2. Урегулювання конфлікту	Б) Будь-яке припинення конфлікту (припинення стосунків, зникнення предмету конфлікту, тощо.)
3. Завершення конфлікту	В) Елімінація чи мінімізація проблем, які розділяють сторони; переважно здійснюється через пошук компромісу, досягнення згоди щодо спірного питання між учасниками.
4. Вирішення конфлікту	Г) Процес контролювання конфлікту самим учасниками або зовнішніми силами (соціальними інститутами,

	владою, підприємцями, спеціальними особами), метою якого є попередження його деструктивного розвитку.

10. Встановіть відповідність між типами міжособистісних конфліктів та їх характеристиками.

1. Горизонтальні	А) Конфлікти, в яких не задіяні особи, що перебувають в підпорядкуванні один до одного.
2. Вертикальні	Б) Передбачають протидію між керівниками й підлеглими за соціальним статусом, які не перебувають у прямій підпорядкованості.
3. Діагональні	В) Конфлікти, які відбуваються між керівниками й підлеглими.

III рівень

1. Обґрунтуйте комплексну програму дослідження конфліктів в організації. Розробіть психологічні рекомендації щодо їх вирішення.

2. Обґрунтуйте та складіть орієнтовну програму (сценарій) соціально-психологічного тренінгу, спрямованого на вирішення конфліктів між батьками і дітьми.

3. Запропонуйте комплекс вправ для вирішення подружніх конфліктів.

4. Обґрунтуйте та складіть орієнтовну програму (сценарій) соціально-психологічного тренінгу, спрямованого на профілактику конфліктної поведінки у підлітків.

5. Розробіть план (орієнтовну схему) профілактичної бесіди з батьками на тему: «Вплив конфліктів у сім'ї на психологічне здоров'я дитини».

ЕКСТРЕНА ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА

I рівень

1. Дослідження американських психологів свідчать, що розлучення батьків здійснює особливий вплив на дітей:

а) до 3 років

- б) до 6 років
 - в) до 13 років
 - г) немає правильної відповіді
2. Автором моделей символічного безсмертя є:
- а) З.Фройд
 - б) Р.Ліфтон
 - в) Е.Кюблер-Рос
 - г) Е.Шнейдман
3. У перекладі з грецької слово «евтаназія» означає:
- а) швидка смерть
 - б) неминуча смерть
 - в) легка смерть
 - г) очікувана смерть
4. Екстрена психологічна допомога людині, яка перебуває в стані кризи – це:
- а) кризова поственція
 - б) кризова інтервенція
 - в) кризове консультування
 - г) кризова психотерапія
5. Робота горя відбувається за наступною схемою:
- а) зустріч із втратою – емоційне прийняття втрати – раціональне прийняття втрати
 - б) емоційне прийняття втрати – раціональне прийняття втрати - зустріч із втратою
 - в) зустріч із втратою – раціональне прийняття втрати - емоційне прийняття втрати
 - г) немає правильної відповіді
6. Провідними методами кризової інтервенції є:
- а) кризове консультування, кризова психотерапія
 - б) кризова поственція, кризове консультування
 - в) емпатія, активність, підтримка
 - г) невідкладність, активність, повага
7. За Д.В.Ворденом, людина, яка переживає горе втрати, повинна поступово виконати наступні завдання:
- а) визнати факт втрати, здійснити ідеалізацію померлого, продовжувати жити
 - б) пережити біль втрати, відновити контакти із зовнішньою реальністю, продовжувати жити
 - в) облаштувати оточення без померлого, продовжувати жити, визнати факт втрати
 - г) визнати факт втрати, пережити біль втрати, облаштувати оточення без померлого

8. Динаміка переживання горя будується за наступною схемою:
- а) заперечення – страждання – прийняття
 - б) страждання – заперечення – прийняття
 - в) прийняття – заперечення – страждання
 - г) немає правильної відповіді
9. За визначенням Г.Олпорта, ситуація емоційного та розумового стресу, яка вимагає значної зміни уявлень про світ і про себе за короткий проміжок часу – це:
- а) фрустрація
 - б) критична точка
 - в) життєва криза
 - г) кризовий стан
10. Патологічні симптоми переживання горя – це:
- а) глибока депресія, яка супроводжується безсонням, радикальна зміна стилю життя, поява психосоматичних хвороб, від яких страждав померлий
 - б) порушення сну, втрата або збільшення ваги, пригніченість
 - в) суїцидальні наміри, розмови про самогубство, про возз'єднання з померлим
 - г) втома, дратівливість, пригніченість, агресивні почуття до оточуючих
 - г) немає правильної відповіді
11. Які запитання телефонного консультанта допомагають абоненту швидше висловити свої почуття і проблеми, розібратися у ситуації:
- а) відкриті
 - б) закриті
12. Відмова починати терапію, яка підтримує життя, або її припинення (відключення апарата штучного кровообігу чи штучної вентиляції легень) – це:
- а) активна евтаназія
 - б) пасивна евтаназія
13. При наданні допомоги людині, яка переживає горе втрати, не варто:
- а) спонукати клієнта до обговорення його переживань
 - б) зупиняти клієнта, коли він починає плакати
14. Вставте пропущене:
- Е.Шнейдман описав чотири типи людей, які навмисно прагнуть покласти край своєму існуванню: 1) шукачі смерті; 2) ініціатори смерті; 3) ті, хто заперечують смерть та 4) гравці зі смертю.

Ці люди _____?_____ прагнуть померти, але вони діють виходячи з переконання про неминучість смерті, що наближається, і вважають, що своїм вчинком просто прискорюють цей процес. Під цю категорію підпадають багато випадків суїциду серед немолодих і важко хворих людей. Письменник Ернест Хемінгуей, що все життя відрізнявся міцним здоров'ям, був дуже стурбований своїм фізичним станом, що поступово погіршувався, і саме це, на думку багатьох дослідників, визначило його рішення накласти на себе руки.

15. Яка стадія кризи (за Т.М. Титаренко) супроводжується почуттям безнадійності та відсутності сенсу існування і характеризується виникненням суїцидальних думок і намірів:

- а) перша
- б) друга
- в) третя

16. Ця помилка у телефонному консультуванні трапляється тоді, коли консультант ставиться до абонента не як до особистості, а як до типової проблеми. Назва помилки:

- а) надмірно швидке визначення проблеми
- б) неприйняття цінностей абонента
- в) погляд зверху
- г) бесіда про проблему, а не з людиною

17. Перша служба невідкладної телефонної психологічної допомоги в Україні була заснована в:

- а) Одесі
- б) Києві
- в) Дніпропетровську
- г) Тернополі

18. Ця ілюзія належить до типових помилок у телефонному консультуванні. Вона виявляється в установках «я повинен усе змінити», «я повинен усе зробити» і не враховує згоду і бажання іншої сторони «бути зміненою». Це ілюзія:

- а) «материнської любові»
- б) «віри в магію слова»
- в) «власної непогрішності»
- г) «особистої могутності»

19. На цій стадії термінального періоду, за дослідженнями Т.М. Титаренко, хворий переживає просвітлення, любов до оточуючих, злагоду з самим собою та з Богом і в нього

з'являється здатність ушляхетнити простір навколо себе. Це явище має назву:

- а) депресія
- б) протест
- в) кристалізація духу
- г) самогіпноз

II рівень

1. Продовжіть речення:

За визначенням Т.М.Титаренко, криза може бути поверхнева, _____, _____.

2. При поясненні дитині факту розлучення дотримуються 3 правил:

- 1 – нікого не звинувачувати
- 2 - _____
- 3 - _____

3. Стан вираженої втоми та емоційного виснаження, який характеризується втратою здатності надання психологічної підтримки іншим, байдужим та негативним ставленням до колег і клієнтів, зниженням продуктивності роботи – це _____.

4. Перерахуйте основні принципи кризової інтервенції.

5. Заповніть таблицю:

Типи ставлення до кризових ситуацій

Тип ставлення	Прояви
Ігноруюче	
Перебільшуюче	
Волюнтаристське	

6. Вставте пропущене:

О.Моховиков виділяє 4 етапи процесу телефонного діалогу:

- 1- вступ у діалог
- 2 - _____
- 3 - _____
- 4 – завершення діалогу

7. Заповніть таблицю:

Популярні стратегії перетворення критичних ситуацій

№	Назва стратегії	Її зміст
1.	Порівняння, що йде	

	донизу	
2.	Порівняння, що йде вгору	
3.	Антиципуюче опанування	
4.	Техніка заперечення	
5.	Стратегія втечі	

8. Заповніть таблицю:

Міфи та реалії суїциду

№	Існуюче твердження про суїцид	Помилкове («-») чи вірне («+»)
1.	Коли люди говорять про здійснення самогубства, вони тільки намагаються привернути до себе увагу. Краще всього ігнорувати їх.	
2.	Схильність до самогубства успадковується	
3.	Самогубство трапляється на всіх рівнях суспільства і у всіх соціальних класах	
4.	Всі суїцидальні особи страждають від психічних розладів	
5.	Чоловіки вбивають себе частіше, ніж жінки	
6.	Чоловіки намагаються покінчити життя самогубством частіше, ніж жінки	
7.	Не існує значущого зв'язку між нарко,токсикоманією, алкоголізмом і суїцидальною поведінкою	

9. Заповніть таблицю і вкажіть, що дає консультанту знання про модель безсмертя, якої дотримується клієнт, що знаходиться у термінальній стадії?

№	Назва моделі символічного безсмертя	Зміст
1.	Творча	
2.	Езотерична	
3.	Теологічна	

10. Які функції (за Д.В.Ворденом) повинно виконати горе втрати? Перерахуйте їх і поясніть.

III рівень

1. У яких випадках консультантові варто завершити телефонний діалог? Як правильно це зробити? Наведіть приклади.
2. Наведіть психологічні рекомендації батькам, які розлучилися, але мають дитину дошкільного віку.
3. Якими є особливості психологічної роботи з дорослою людиною у термінальному періоді?
4. Розкрийте основні аспекти телефонного консультування суїцидальних абонентів.
5. Розкрийте основні аспекти телефонного консультування абонентів, які переживають горе втрати.

ІНЖЕНЕРНА ПСИХОЛОГІЯ

I рівень

1. Встановіть відповідність між вченими та змістом дослідження психофізіологічних та психологічних особливостей професійної діяльності.

1. І.М. Сеченов	А) Значну увагу приділено методам вивчення психологічних, фізіологічних і гігієнічних особливостей різних видів трудової діяльності та класифікації професій
2. І.П. Павлов	Б) Відображено загальні та індивідуальні особливості працездатності й втоми
3. В.М. Бехтерєв	В) Вивчав рефлексорну природу психічних процесів у трудових актах.
4. Ф.Ф. Ерісман	Г) Аналізував нормування праці, профвідбір в умовах швидкого поширення психотехніки
5. Ф. Тейлор	Д) Розкрито інформаційну природу сигналу та образу ситуації

2. Встановіть відповідність між принципами інженерної психології та їх змістом.

1. Гуманізації праці	А) Розробляє узагальнювальні критерії оцінки функціонування системи „людина-машина”.

2. Активного оператора	Б) Актуалізує необхідність урахування вимог людини до технічних систем, психологічних та психофізіологічних можливостей людини й особливостей її взаємодії з іншими в груповій діяльності.
3. Комплексності	В) Враховує особистісне ставлення оператора до виконання обов'язків, виходячи з того, що за пасивної його позиції, в разі термінового переходу до активних дій, потрібно буде витратити значно більше енергії, а це, в свою чергу, може вплинути на ефективність роботи системи „людина – машина”.

3. Встановіть відповідність між авторами та підходами до вивчення, аналізу та проектування операторської діяльності.

1. Б.Ф. Ломов	А) Психофізіологічний і функціонально-алгоритмічний підхід до аналізу трудової діяльності.
2. Г.М.Зараковський	Б) Системний підхід до аналізу та оптимізації взаємодії людини і машини.
3. В.П. Кузьмін	В) Антропоцентричний підхід до аналізу та оптимізації систем „людина- машина”.

4. Встановіть відповідність між авторами та концепціями інженерії психології.

1. В.П. Зінченко	А) Взаємної адаптації людини і машини.
2. Д.А. Ошанін	Б) Поетапного моделювання і синтезу біотехнічних та ергатичних систем.
3. В.М. Ахутін	В) Структурно-евристична пошарової переробки інформації оператором.
4. В.Ф. Венд	Г) „Інформаційної моделі”.
5. В.Ф. Рубахін	Д) „Оперативного образу”.

5. Встановіть відповідність між наукою та її змістом.

1. Фізіологія праці	А) Роль психологічних та психофізіологічних особливостей людини щодо забезпечення її професійної діяльності.

2. Психологія праці	Б) Об'єктивні закономірності процесів інформаційної взаємодії людини й техніки з метою використання їх у практиці проектування, створення та експлуатації систем „людина – машина”.
3. Інженерна психологія	В) Анатомічні та фізіологічні особливості людини в процесі створення та використання знарядь праці.

6. Встановіть відповідність між елементарними рухами та їх призначенням.

1. Гнотичні	А) Дотикові
	Б) Установчі
2. Пристосувальні	В) Ощупувальні
	Г) Вимірювальні
3. Робочі	Д) Урівноважувальні
	Е) Виконавчі

7. Встановіть відповідність між контурами регулювання та суб'єктивними факторами впливу на операторську діяльність.

1. Предметно-інформаційний	А) Індивідуально-типологічні особливості прояву розумової діяльності
2. Емоційно-мотиваційний	Б) Система самоставлень
	В) Домінуючий рівень творчої поведінки особистості
3. Сціально-ціннісний	Г) Структура мотиваційної сфери
	Д) Соціальний статус особистості
	Е) Особливості побудови пізнавальних прогнозів
	Є) Особливості вираження емоційних відношень людини
	Ж) Статеві-вікові характеристики людини
	З) Когнітивно-стильова організація особистості
	К) Ціннісно-нормативна орієнтація особистості

8. Встановіть відповідність між контурами регулювання групової діяльності та суб'єктивними факторами, що зумовляють діяльність людей.

1. Предметно-інформаційний	А) Організація і форми спільної діяльності
	Б) Спрямованість і форми взаємодії
	В) Міжособистісні стосунки
2. Емоційно-мотиваційний	Г) Поєднання пізнавальних стилів у групі
	Д) Обсяг представленості професійного та додаткового досвіду в групі
3. Організаційно-функціональний	Е) Мотиваційна спрямованість
	Д) Співвідношення домінуючих рівнів поведінки
	Е) Єдність ціннісно-нормативних систем і критеріїв оцінювання
	Ж) Статевий і віковий склад групи
	З) Особливості комунікативних структур
	К) Єдність пізнавальних перспектив розвитку проблемних ситуацій

9. Встановіть відповідність між контурами регулювання групової діяльності та їх завданнями.

1. Предметно-інформаційний	А) Дає змогу оцінювати і керувати внутрішнім станом групи, її соціально-психологічним кліматом.
2. Емоційно-мотиваційний	Б) Забезпечує різні види взаємозв'язків у групі, підтримуючи і задаючи тим самим спрямованість і форму предметно-інформаційної взаємодії, у процесі якої реалізуються різні види міжособистісних стосунків.
3. Організаційно-функціональний	В) Налагоджує інформаційні потоки в системі „суб'єкт-об'єктних“ відносин, що потребує врахування особливостей приймання, оцінки і переробки інформації людиною, а також специфіки опису, пошуку і представлення цієї інформації завдяки технічним системам.

10. Встановіть відповідність між контурами регулювання та суб'єктивними факторами впливу на операторську діяльність.

1. Предметно-інформаційний	А) Особливості опису та представлення знань за допомогою ЕОМ
	Б) Особливості реалізації емоційних форм спілкування

2. Емоційно-мотиваційний	В) Особливості реалізації організаційно-комунікативних зв'язків
	Г) Особливості реалізації оперативного контролю
3. Соціально-ціннісний	Д) Вплив ЕОМ на структуру мотивів людини
	Е) Соціально-економічна і техніко-технологічна структура системи
	Є) Особливості і повнота врахування психофізіологічних характеристик оператора у структурі діалогу „людина – ЕОМ“

11. Встановіть відповідність між контурами регулювання групової діяльності та суб'єктивними факторами, які відображають специфіку функціонування технічних засобів діяльності операторів.

1. Предметно-інформаційний	А) Організаційно-комунікативні функції технічних засобів діяльності
	Б) Особливості техніко-технологічної заданості міжособистісних стосунків
	В) Техніко-технологічний взаємозв'язок
2. Емоційно-мотиваційний	Г) Особливості реалізації опосередкованої машиною взаємодії операторів „людина - технічні засоби - людина“
	Д) Особливості вираження емоційних компонентів у структурі
	Е) Особливості представлення знань
3. Організаційно-функціональний	Є) Особливості інформаційної „підтримки“ групи
	Ж) Вплив технічних засобів діяльності систем „людина-машина“ на мотиваційну сферу особистості
	З) Особливості опису проблемних ситуацій

ПСИХОЛОГІЯ СПІЛКУВАННЯ

I рівень

1. Яка з технік самопрезентації передбачає прикрашення, самосхвалення, людина прагне показати себе кращою, ніж вона є:

- а) інтраціяція
- б) самопідтримка
- в) «грітися в променях чужої слави»
- г) врівноваження успіхів та помилок

2. Яка з технік рефлексивного слухання передбачає використання наступних ключових слів: «Що ви маєте на увазі?», «Не могли б ви повторити ще раз?»:

- а) з'ясування
- б) перефразування
- в) резюмування
- г) вербалізація почуттів

3. Яка з характеристик спілкування вказує на зміни, які відбуваються в психічних станах і протіканні психічних процесів у комунікатора та реципієнта під час спілкування:

- а) орієнтація спілкування
- б) психологічна динаміка спілкування
- в) семіотична спеціалізація спілкування
- г) міра опосередкованості

4. Який із видів слухання є безоціночним зворотнім зв'язком, мета якого – надати співбесіднику підтримку, дати зрозуміти, що проблема, яка його турбує, і слухачем сприймається як важлива:

- а) неререфлексивне
- б) рефлексивне
- в) емпатійне
- г) відтворююче

5. Яка з характеристик властива вербальній комунікації:

- а) обмін повідомленнями про те, що відбувається «тут і тепер»
- б) повідомлення важко розкласти на окремі одиниці
- в) повідомлення є більш усвідомленим, його легше оцінити, зрозуміти
- г) засвоюється через спостереження

6. Яка з технік рефлексивного слухання передбачає використання наступних фраз: «Якщо я Вас правильно зрозумів...», «Іншими словами, ви вважаєте...»:

- а) з'ясування
 - б) перефразування
 - в) резюмування
 - г) вербалізація почуттів
7. Складний психологічний феномен, у якому поєднуються чуттєвий, логічний та емоційний компоненти, має місце емоційне ставлення, а також більш чи менш усвідомлені та узагальнені оціночні міркування – це:
- а) соціальна перцепція
 - б) перше враження
 - в) розуміння
 - г) зворотний зв'язок
8. Назвіть соціальну емоцію, яка характеризується прагненням до того, щоб індивід не мав того, що має інший:
- а) ворожа (чорна) заздрість
 - б) загальна (біла) заздрість
 - в) ревності
 - г) гнів
9. Двостороннє ускладнення спілкування і стосунків, психологічна сторона якого зумовлена такими особистісними властивостями тих, хто спілкується, як егоїзм, підозріливість, авторитарність, нещирість, трактується як:
- а) дефіцитне спілкування
 - б) бар'єр спілкування
 - в) порушення спілкування
 - г) агресивне спілкування
10. Готовність і вміння співпрацювати, створювати невимушену атмосферу взаємного задоволення від спілкування, забезпечувати хороший клімат в групі, трактується як:
- а) контактність
 - б) комунікативна сумісність
 - в) адаптивність
 - г) рефлексивність
11. Яка з технік рефлексивного слухання особливо корисна у конфліктній ситуації, під час дискусії:
- а) з'ясування
 - в) резюмування
 - б) перефразування
 - г) вербалізація почуттів
12. Який із засобів захисту від маніпуляції передбачає збільшення дистанції, переривання контакту, виведення себе за межі досягнення впливу маніпулятора:

- а) втеча
 - б) напад
 - в) переховування
 - г) завмирання
13. Невербальна комунікація, пов'язана з тактильною системою сприймання називається:
- а) екстра лінгвістика
 - б) паралінгвістика
 - в) кінесика
 - г) такесика
14. Яка з моделей у більшості випадків характерна для письмової комунікації, засобів масової інформації:
- а) лінійна
 - б) трансакційна
 - в) інтерактивна
 - г) вертикальна
15. Розуміння партнера через усвідомлене чи неусвідомлене уподібнення його характеристик, ставлячи себе на його місце - це:
- а) рефлексія
 - б) ідентифікація
 - в) каузальна атрибуція
 - г) атракція
16. Агресивне спілкування є формою:
- а) деструктивного спілкування
 - б) дефіцитного спілкування
 - в) дефектного спілкування
 - г) неформального спілкування
17. Яка з технік рефлексивного слухання передбачає використання наступних ключових слів: «Що ви маєте на увазі?», «Не могли б ви повторити ще раз?»:
- а) з'ясування
 - б) перефразування
 - в) резюмування
 - г) вербалізація почуттів
18. Як називається почуття, яке виникає тоді, коли індивід не має того, чим володіє інша людина, але бажає мати це:
- а) ревності
 - б) збентеження
 - в) заздрість
 - г) ненависть

19. Які види спілкування виділяють за критерієм мотивів та цілей учасників:

а) соціально-орієнтоване, предметно-орієнтоване, особистісно-орієнтоване

б) модальне, дистальне

в) безпосереднє, опосередковане

г) короткочасне, довготривале

20. Який із компонентів не є складовою процесу активного слухання:

а) зосередження

б) розуміння

в) інтеракція

г) реагування

II рівень

1. Встановіть відповідність між видами комунікативних бар'єрів та їх характеристиками.

1. Фонетичний	А) Нерозуміння логіки партнера по спілкуванню.
2. Семантичний	Б) Вживання багатозначних слів, жаргонів.
3. Стилiстичний	В) Невідповідність між формою та змістом повідомлення.
4. Логічний	Г) Вживання іноземних слів, швидке, нечітке мовлення.

2. Встановіть відповідність між функціями спілкування (за Б. Ломовим) та їх змістом.

1. Інформаційно-комунікативна	А) Стосується емоційної сфери і відповідає потребам у зміні емоційного стану особистості.
2. Афективно-комунікативна	Б) Передбачає передачу конкретних способів діяльності, оціночних критеріїв, програм.
3. Регулятивно-комунікативна	В) Пов'язана з прийомом/передачею інформації.
4. Трансляційна	Г) Пов'язана з взаємним коректуванням дій в процесі здійснення спільної діяльності.

3. Доповніть перелік складових процесу активного слухання:

- а) зосередження;
- б)
- в)
- г)
- д)

4. Назвіть (як мінімум 3) чинники, які впливають на зближення партнерів у процесі взаємодії.

5. Перелічіть основні помилки (як мінімум 3) першого враження

6. Назвіть механізми соціальної перцепції.

III рівень

1. Запропонуйте рекомендації щодо оволодіння умінням слухати.

2. Запропонуйте практичні прийоми для подолання збентеження та відновлення почуття власної гідності.

3. Охарактеризуйте ознаки, за якими можна розпізнати маніпулятора та запропонуйте рекомендації щодо спілкування з ним.

ПСИХОЛОГІЯ ТВОРЧОСТІ І ОБДАРОВАНОСТІ

I рівень

1. Поняття “задатки” вчені трактують як:

- а) знання, вміння і навички
- б) психологічні особливості
- в) особистісні якості
- г) генетично детерміновані анатомо-фізіологічні особливості нервової системи

2. Поняття “здібності” вчені трактують як:

- а) знання, вміння і навички
- б) генетично детерміновані анатомо-фізіологічні особливості нервової системи
- в) індивідуально-психологічні особливості людини, які формуються на протязі життя і забезпечують успішне виконання діяльності
- г) вроджені особливості людини

3. Для яких здібностей характерні наступні властивості: “Індивідуальні особливості людини, які забезпечують відносну легкість і продуктивність в оволодінні знаннями та різними видами діяльності”?
- а) загальні здібності
 - б) художні здібності
 - в) педагогічні здібності
 - г) математичні здібності
4. Як називаються здібності, які допомагають досягти високих результатів у певній галузі діяльності?
- а) загальні
 - б) спеціальні
 - в) творчі
 - г) репродуктивні
5. Психодіагностичні методики, які використовують для визначення рівня розумового розвитку – це:
- а) тести досягнень
 - б) тести здібностей
 - в) тести креативності
 - г) тести інтелекту
6. Психодіагностичні методики, які призначені для дослідження творчих здібностей особистості – це:
- а) тести інтелекту
 - б) тести креативності
 - в) тести здібностей
 - г) тести досягнень
7. Найвищий ступінь розвитку здібностей як загальних, так і спеціальних, що виявляється у творчій діяльності, результати якої мають історичне значення в розвитку науки, культури, мистецтва називається:
- а) обдарованістю
 - б) геніальністю
 - в) талантом
 - г) креативністю
8. Вищий ступінь прояву спеціальних здібностей, що дає людині можливість успішно, самостійно й оригінально виконувати певну складну трудову діяльність називається:
- а) обдарованістю
 - б) геніальністю
 - в) талантом
 - г) задатками
9. Миттєве усвідомлення розв’язання деяких проблем – це:

- а) висунення гіпотези
 - б) евристика
 - в) інсайт;
 - г) інтуїція
10. У психологічному аспекті творчість – це створення нового:
- а) для суспільства
 - б) для суб'єкта
 - в) і для суспільства, і для суб'єкта
 - г) правильної відповіді немає

II рівень

1. Поняття «коефіцієнт інтелекту» ввів у психологію:
- а) А.Біне
 - б) Л.Термен
 - в) Дж.Гілфорд
 - г) В.Штерн
2. Автором „теорії інтелектуального порогу” є:
- а) П.Торренс
 - б) К.Спірмен
 - в) Л.Термен
 - г) Дж.Гілфорд
3. Хто із зарубіжних вчених увів у психологію поняття про «дивергентне» і «конвергентне» мислення?
- а) Дж.Рензулі
 - б) Дж.Гілфорд
 - в) П.Торренс
 - г) А.Танненбаум
4. Які показники творчих здібностей виділяв П.Торренс?
- а) легкість мислення
 - б) семантична гнучкість
 - в) гнучкість мислення
 - г) оригінальність мислення
5. До структури творчої діяльності людини входять такі компоненти:
- а) процес творчої діяльності
 - б) особистість творця
 - в) соціальна та особистісна зрілість людини
 - г) середовище та умови творчої діяльності
6. Доповніть перелік видів (сфер) обдарованості:
- а) інтелектуальна
 - б) _____
 - в) _____

- г) _____
- д) _____
- е) _____

7. Доповніть перелік видів здібностей людини:

- а) загальні
- б) _____
- в) _____
- г) _____

8. Доповніть перелік основних параметрів (ознак) креативності людини за Дж.Гілфордом:

- а) оригінальність мислення
- б) _____
- в) _____
- г) _____

9. Вкажіть категорії обдарованих дітей:

- а) діти з прискореним розумовим розвитком
- б) _____
- в) _____
- г) _____

10. Вкажіть зарубіжні концептуальні моделі навчання обдарованих дітей:

- а) модель «Вільний клас»
- б) _____
- в) _____
- г) _____

III рівень

1. Здійсніть порівняльний аналіз обдарованих та звичайних учнів. Встановіть відмінність між ними. Визначте, якими індивідуально-психологічними особливостями вони відрізняються ?

2. Прочитайте притчу і поясніть, за яких саме умов людина може розвинути свої задатки і перетворити їх на здібності:

«Дуже допитливий чоловік хотів з'ясувати, хто був найвидатнішим полководцем усіх часів і народів. Йому сказали, що найкращий уже помер і піднісся на небо. Біля райських воріт чоловік звернувся до апостола Петра з проханням допомогти в пошуках. Апостол вказав на душу, яка стояла неподалік.

- Вибачте, цього чоловіка я знав у земному житті. Він був шевцем.

- Правильно. Але якби він став полководцем, то, без

сумніву, перевершив би всіх».

3. Прокоментуйте вислів: «Талант робить те, що може, а геній – те, що повинен». Чим відрізняються між собою обдарованість, талант і геніальність? Відповідь обґрунтуйте.

4. Розкрийте роль біологічного і соціального факторів у розвитку здібностей. Для аргументації відповіді використайте приклади з життя видатних людей чи власного життєвого досвіду.

5. Розробіть пам'ятку вчителю для роботи з обдарованими учнями. Обґрунтуйте психологічні поради щодо розвитку здібностей та обдарованості школярів у процесі навчальної діяльності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Абрамова Г.С. Возрастная психология / Г.С. Абрамова – М.: Академический проект: Альма Матер, 1995. – 702 с.
2. Абрамова Г.С. Практическая психология: учебник для вузов/ Г.С. Абрамова – М.: Академический проект, 2000. – 480 с.
3. Абрамова Г.С. Психологическое консультирование. Теория и опыт: учебное пособие для студентов/ Г.С. Абрамова – М.: Академия, 2000. – 240 с.
4. Абрамова Г.С. Психология человеческой жизни: Исследования геронтопсихологии /Г.С. Абрамова. – М.: «Академия», 2001. – 224 с.
5. Абрамова Г.С. Введение в практическую психологию / Г.С. Абрамова – М.: Международная педагогическая академия, 1995. – 264 с.
6. Авидон И. Сто разминок, которые украсят ваш тренинг / И. Авидон, О. Гончукова. – Речь, 2010. – 256 с.
7. Агейко О.В. Особенности переживания детьми ситуации развода / О.В. Агейко // Журнал практического психолога. – 2005. - №5. – С.89-98.
8. Адамська З.М. Соціально-психологічний тренінг професійно-особистісного самовизначення майбутніх психологів: навчально-методичний посібник / З.М. Адамська. – Тернопіль.: ТНПУ ім. В.Гнатюка, 2012. – 106 с.
9. Адашинская Г.А. Различия в восприятии боли мужчинами и женщинами / Г.А. Адашинская // Психологический журнал. – 2007. - №6. – С.82-90.
10. Айви А.Е. Психологическое консультирование и психотерапия / А.Е. Айви, М.Б.Айви, Л. Саймэн-Даунинг. – М. : Психотерапевтический колледж, 2000. – 487 с.
11. Александров А.А. Аутотренинг / А.А. Александров. – [2-е изд.]. – СПб.: Питер, 2011. - 240 с.
12. Александрова Н.Х. Субъектность на поздних этапах онтогенеза / Н.Х. Александрова. – Нижний Новгород: Нижегородский гуманитарный центр, 2009. – 125 с.
13. Алексеенкова Е.Г. Личность в условиях психической депривации: учеб. пособие / Е.Г. Алексеенкова.– СПб. : Питер, 2009. – 96 с.
14. Алешина Ю.Е. Индивидуальное и семейное психологическое консультирование / Ю.Е. Алешина – М.: Независимая фирма «Класс», 1999. – 208 с.

15. Алешина Ю. Переживание расставания с партнером / Ю. Алешина // Индивидуальное и семейное психологическое консультирование. – М., 1999. – С. 176-198.
16. Ананьев Б.Г. Структура развития психофизиологических функций взрослого человека / Б.Г. Ананьев // Хрестоматия по возрастной психологии. – М.: Издательство Московского социально-психологического института, 2006. – С. 373-382.
17. Анастаси А. Дифференциальная психология // Психология индивидуальных различий / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер, В.Я. Романова. – М.: ЧеРо, 2000.
18. Анастаси А. Дифференциальная психология / А. Анастаси. – М.: Апрель – Пресс, 2001.
19. Андреева Г.М. Социальная психология: учебник для высших учебных заведений / Г.М. Андреева. – [5-е изд., испр. и доп.]. – М.: Аспект Пресс, 2007. – 363 с.
20. Андреева Т.В. Семейная психология: учебное пособие / Т.В. Андреева. – СПб.: Речь, 2004. – 244 с.
21. Андрійчук І.П. Математична статистика для психологів. навчально-методичний посібник / І.П. Андрійчук. – Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2011. – 132с.
22. Андрущенко Н. Конфлікт та шляхи контролю конфліктної ситуації / Н. Андрущенко // Вища освіта України. – 2008. – №2. – С. 98-103.
23. Антоненко І. Попередження конфліктів у школі / І. Антоненко // Психолог. – 2007. – №44(284). – С. 23-25.
24. Антощак О.М. Сутність управління персоналом: його функції та методи / О.М. Антощак // Психолог. Шкільний світ. – 2008. – №20. – С. 9-17.
25. Ануфриева Н.М. Социальная психология. Курс лекций / Н.М. Ануфриева, Т.Н. Зелинская, Н.Е. Зелинский. – К.: МАУП, 2003. – 136 с.
26. Анцыферова Л.И. Мудрость и ее проявления в разные периоды жизни человека / Л.И. Анцыферова // Психологический журнал. – 2004 – Т.25. – №3. – С. 32-45.
27. Анцыферова Л.И. Личность в трудных жизненных условиях: переосмысление, преобразование ситуаций и психологическая защита / Л.И. Анцыферова // Психологический журнал. – 1995. – №1. – С. 3-19.
28. Аргентова Л.В. Особенности отношений женщины с мужчиной в сфере личной жизни в работах отечественных и зарубежных психологов / Л.В. Аргентова // Психология в вузе. – 2007. – №1. – С.5-16.

29. Арутюнов В.С. Наука как общественное явление / В.С. Арутюнов – М., 2001
30. Асмолов А.Г. Психология личности / А.Г. Асмолов. – М.: МГУ, 1990.
31. Асмолов А.Г. По ту сторону сознания; методологические проблемы неклассической психологии / А.Г. Асмолов – М.: «Смысл», 2002. – 480 с.
32. Ахвердова О.А. Дифференциальная психология: теоретические и прикладные аспекты исследования интегральной индивидуальности: учеб. пособие / О.А. Ахвердова, Н.Н. Волоскова, Т.В. Белых. – СПб.: Речь, 2004. – 168 с.
33. Багрецов С.А. Психологічні аспекти формування організаційної взаємодії / С.А. Багрецов // Журнал практичного психолога. – 2007. - №4. – С. 7-15.
34. Байматова М.С. Диалогическое взаимодействие как характеристика педагогического процесса [Электронный ресурс] / М.С. Байматова. – Режим доступа: [http:// borytko.nm.ru / papers / subject2 / bajmatova.htm](http://borytko.nm.ru/papers/subject2/bajmatova.htm)
35. Базылевич Т.Ф. Системные исследование анципитации в структуре индивидуальности /Т.Ф. Базылевич // Вопросы психологии. – 1988, №4. – С.27-38.
36. Бакуменко В.Д. Технологія прийняття управлінських рішень / В.Д. Бакуменко. – К.: Вид-во НАДУ, 2007. – 125 с.
37. Балабанова Л.В. Паблік рілейшнз: навч. посібник / Л.В. Балабанова, К.В. Савельєва. – К.: Вд «Професіонал», 2008. – 528 с.
38. Балабанова Л.В. Управління персоналом: навч. посібник / Л.В. Балабанова, О.В. Сардак. – К.: ВД «Професіонал», 2006. – 512 с.
39. Балобанов А.Е. Философия образования [Электронный ресурс] / А.Е. Балобанов. – Режим доступа: [http://iph.ras.ru/~spts/ Forale~1.htm](http://iph.ras.ru/~spts/Forale~1.htm)
40. Барышева Е. Телефон доверия / Е. Барышева. – Луганск, 1999. – 50 с.
41. Батаршев А.В. Психология индивидуальных различий: От темперамента – к характеру и типологии личности /А.В. Батаршев. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2000.
42. Батаршев А.В. Типология характера и личности: Практическое руководство по психологической диагностике / А.В. Батаршев. – М.: Изд-во Института Психотерапии, 2001.

43. Башкирова Н. Современный ребенок и его проблемы / Н. Башкирова. – СПб.: Наука и техника, 2007. – 240 с.
44. Бебик В.М. Політична культура сучасної молоді / В.М. Бебик, М.Ф. Головатий, В.А. Ребкало. – К.: Академвидав 1996. – 187 с.
45. Безденежная Т.И. Психология старения. Путь к долголетию / Т.И. Безденежная. – Ростов-на-Дону, 2004. – 386 с.
46. Бек А. Методы работы с суицидальным пациентом / А. Бек // Журнал практической психологии и психоанализа. – 2003. – №1.
47. Белоус В. Место и роль темперамента в структуре интегральной индивидуальности/ В.В. Белоус, И.В. Боязитова// Психологический журнал. – 1989, № 4. - С. 87-94.
48. Белоус В.В. Проблема типа темперамента в современной дифференциальной психологии / В.В. Белоус // Психологический журнал. – 1981. - №1. – С.45-55.
49. Белоус В.В. Психология интегральной индивидуальности/ В.В. Белоус, А.И. Щebetенко. – Пятигорск, 1995.
50. Белоус В.В. Характеристика интегральной индивидуальности и критерии распознавания / В.В. Белоус// Вопросы психологии. – 1991. - №2. – С.102-107.
51. Бендас Т.В. Гендерная психология: учебное пособие / Т.В. Бендас.– СПб.: Питер, 2008. – С.60-274.
52. Бенера В.Є. Психологічна служба в закладах освіти / В.Є. Бенера. – Тернопіль: ВАТ «ТВПК «Збруч», 2008. – 560 с.
53. Берулава Г.А. Методические основы деятельности практического психолога / Г.А. Берулава. – М., 2003. –122 с.
54. Бех І. Духовні цінності як надбання особистості/ І. Бех// Рідна школа. – 2012. - №1/2. – С. 9-12.
55. Бех І. Життя особистості у просторі духовності/І. Бех// Початкова школа. – 2011. - №5. – С. 3-5.
56. Бехтеров В. Внушение и его роль в общественной жизни / В.Бехтеров. – М.: Директмедиа Паблишинг, 2008. – 438 с.
57. Битянова М.Р. Организация психологической работы в школе / М.Р. Битянова. – М., 2000. – 298с.
58. Біда С. Особистісна тривожність як багатоаспектне явище: зв'язок з базовими емоціями/ С. Біда// Соціальна психологія. – 2012. - №1/2. – С. 88-94.
59. Білуха М.Г. Основи наукових досліджень: підручник / М.Г. Білуха. – К.: Вища школа, 1997. - 271 с.
60. Блейхер В.М. Практическая патопсихология / В.М. Блейхер, И.В. Крук, С.Н. Боков. – Ростов-на-Дону, 1996. – 448 с.

61. Богатирьова О.О. Психологічні передумови кар'єрного росту / О.О. Богатирьова // Вопросы психологии. – 2008. – №3. – С. 22-28.
62. Богданов Е.Н. Психология личности в конфликте: учебное пособие / Е.Н. Богданов, В.Г. Зазыкин. – [2-е изд.]. – СПб.: ПИТЕР, 2004. – 256 с.
63. Богданова Н. Проблема формування творчої особистості/ Н. Богданова// Українська мова й література в сучасній школі. – 2012. – №1. – С. 53-57.
64. Богоявленская Д.Б. Психология творческих способностей: Учебное пособие / Д.Б.Богоявленская. – М.: Академия, 2002. – 320 с.
65. Бодалев А.А. Психология общения: Избранные психологические труды / А.А.Бодалев. – М.: Московский психолого-социальный институт, Воронеж: НПО «МОДЭК», 2002. – 256 с.
66. Божович Л.И. Переходный период от младенчества к раннему возрасту / Л.И.Божович, Л.С. Славина // Хрестоматия по возрастной психологии. – М.: Издательство Московского социально-психологического института, 2006. – С. 278-283.
67. Бондаренко А.Ф. Психологическая помощь: теория и практика / А.Ф. Бондаренко. – [изд. 3-е, испр. и доп.]. – М.: Независимая фирма «Класс», 2001. – 336 с.
68. Бондаренко О.Ф. Психологічна допомога особистості: навчальний посібник / О.Ф. Бондаренко.– Харків: Фоліо, 1996. – 237 с.
69. Бондарчук О.І. Експериментальна психологія / О.І. Бондарчук. – К.: МАУП, 2003. – 120 с.
70. Бондарчук О.І. Психологія сім'ї: Курс лекцій / О.І.Бондарчук. – К.: МАУП, 2001. – 96 с.
71. Бондырева С.К. Отображение психики в мифах народов мира: учеб. пособие / С.К. Бондырева, Е.А. Климов; гл. ред. Д.И. Фельдштейн; [редкол.: Ш.А. Амонашвили, А.Г. Асмолов, В.А. Болотов и др.].– М.: НОУ ВПО МПСИ, 2009. – 128с.
72. Борисова А.А. Проницательность как проблема психологии общения /А.А. Борисова // Вопросы психологии – 1990. – №4. – С. 117-122.
73. Бороздина Г.В. Психология делового общения: учебник/ Г.В. Бороздина – 2-е изд– М.: ИНФРА-М, 2006. – 295 с.
74. Бочелюк В.Й. Методика та організація наукових досліджень із психології: навч. посібник / В.Й. Бочелюк, В.В. Бочелюк. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 360 с.

75. Брайт Д. Стресс. Теории, исследования, мифы / Д. Брайт, Ф. Джонс. – СПб.: прайм-ЕВРОЗНАК, 2003. – 352с.
76. Брейнгольст В. Як я живий і здоровий з'явився на світ / В. Брейнгольст– [Пер. з польської Є.Луньої]. – Львів: Свічадо, 2004. – 64 с.
77. Бриггс-Майерс И. Типология Майерс-Бриггс / И. Бриггс-Майерс, М.Х. Мак-Колли, А.Л.Хэммер // Психология индивидуальных различий / [Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер, В.Я. Романова]. – М.: ЧеРо, 2000. – С.754-775.
78. Бубличенко М.М. Гипнотические приемы в общении / М.М. Бубличенко. – Ростов-на-Дону, 2005. – 46 с.
79. Бука Т.Л. Психологический тренинг в группе. Игры и упражнения: учебное пособие / Т.Л. Бука, М.Л. Митрофанова. – М.: Институт Психотерапии, 2008. – 144с.
80. Буль П.И. Техника гипноза и внушения / П.И. Буль. – СПб.: Сентябрь, 2001. – 178 с.
81. Бурлачук Л.Ф. Словарь-справочник по психологической диагностике / Л.Ф. Бурлачук, С.М. Морозов. – К.: Наукова думка, 1989. – 200 с.
82. Вагин И. Психология жизни и смерти / И. Вагин. – СПб: Питер, 2002.
83. Вайтхед М. Консультирование человека в состоянии горя: модель помощи / М. Вайтхед // Антология тяжелых переживаний: социально-психологическая помощь / [Под ред. О.В.Красновой]. – М.: МПГУ, 2002. – С. 21-38.
84. Варга А.Я. Системная семейная психотерапия: Краткий лекционный курс / А.Я. Варга. – СПб.: Речь, 2001. – 144 с.
85. Василюк Ф.Е. Переживание и молитва (опыт общепсихологического исследования) / Ф.Е. Василюк. – М.: Смысл, 2005. – 191 с.
86. Васьківська С.В. Основи психологічного консультування: навчальний посібник / С.В. Васьківська. – К.: Четверта хвиля, 2004. – 256 с.
87. Вачков И.В. Методы психологического тренинга в школе / И.В. Вачков. – М.: Педагогический университет «Первое сентября», 2005. – 32 с.
88. Вачков И.В. Основы технологии группового тренинга. Психотехники: учебное пособие / И.В. Вачков. – [3-е изд., испр. и доп.]. – М.: Издательство «Ось-89», 2005. – 256 с.
89. Вачков И.В. Сказкотерапия: Развитие самосознания через психологическую сказку/И.В. Вачков.– М.: Ось-89, 2001. – 144 с.
90. Вачков И.В. Групповые методы в работе школьного

психолога: учебно-методическое пособие / И.В. Вачков. – М., 2002. – 224с.

91. Вейнингер О. Пол и характер / О. Вейнингер. – М.: ТЕРРА, 1992. – 480 с.

92. Вердербер Р. Психология общения. Полный курс /Р. Вердербер. – СПб.: пройм-ЕВРОЗНАК,2007. – 412 с.

93. Виноградова Т.В. Сравнительное исследование познавательных процессов у мужчин и женщин: роль биологических и социальных факторов / Т.В. Виноградова, В.В. Семенов // Вопросы психологии. – 1993. - №2. – С.63-71.

94. Виноградський М.Д. Управління персоналом: навч. посібник / М.Д. Виноградський, С.В. Беляєва, А.М. Виноградська. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 504 с.

95. Вікова психологія: навч. посібник / О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська та ін. – К.: Просвіта, 2001. – 416 с.

96. Власова О.І. Педагогічна психологія: навчальний посібник / О.І.Власова. – К.: Либідь, 2005. – 400 с.

97. Водопьянова Н.Е. Синдром выгорания: диагностика и профилактика / Н.Е. Водопьянова, Е.С. Старченкова. – СПб.: Питер, 2005. – 336 с.

98. Вознесенська О. Арт-терапія в роботі практичного психолога: Використ. арт-технологій в освіті / О. Вознесенська, Л. Мова. – К.: Шк.світ, 2007. – 120 с.

99. Волков Е.Н. Методы вербовки и контроля сознания (реформирования мышления) / Е.Н.Волков // Журнал практического психолога. – 1996. - № 3. – С. 76-82.

100. Волков Е.Н. Основные модели контроля сознания (реформирования мышления) / Е.Н.Волков // Журнал практического психолога 1996. - № 5. – С. 87-93.

101. Волков Е.Н. Преступный вызов практической психологи: феномен деструктивных культов и контроля сознания (введение в проблему) / Е.Н.Волков // Журнал практического психолога. – 1996. - №2. – С.87-93.

102. Волянська О.В. Соціальна психологія: навчальний посібник / О.В. Волянська, А.М. Ніколаєвська. – К.: Знання, 2008. – 275 с.

103. Выготский Л.С. Воображение и творчество в детском возрасте / Л.С.Выготский. – М.: Просвещение, 1991. – 93 с.

104. Габай Т.В. Педагогическая психология: учебное пособие / Т.В.Габай. – М.: Академия, 2003. – 240 с.

105. Галян О.І. Експериментальна психологія: навч. посібник / О.І. Галян, І.М. Галян; [ред. В.П. Мусійченко]. – К.: Академвидав, 2012. – 400 с.
106. Галян І.М. Психодіагностика: навчальний посібник / І.М. Галян. – [вид. 2-ге, стереотип.]. – К.: Академвидав, 2011. – 464 с.
107. Гарбузов В.И. Нервные дети / В.И. Гарбузов. – М.: Медицина, 1990. – 176 с.
108. Гендерная психология. Практикум / Под ред. И.С. Клециной. – [2-е изд.]. – СПб.: Питер, 2009. – С. 264-279.
109. Гендерні аспекти усвідомленого батьківства: навчальний посібник / Т.В.Говорун, В.П.Кравець, О.М.Кікінежді, О.Б.Кізь. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2004. – 144 с.
110. Геронтопсихология: учебное пособие / [Под ред. Г.С. Никифорова.] - СПб.: Питер, 2007. – 278 с.
111. Гільбух Ю.З.Учитель і психологічна служба школи / Ю.З.Гільбух. – К.: Віпол, 1994. – 140 с.
112. Глэддинг С. Психологическое консультирование / С. Глэддинг. – [4-е изд.].– СПб.: Питер, 2002. – 736 с.
113. Гмурман В.Е. Теория вероятностей и математическая статистика / В.Е. Гмурман.- М.: Высшая школа, 1999. – 247 с.
114. Гнездилов А.В. Особенности оказания психологической помощи в терминальный период жизни / А.В. Гнездилов // Антология тяжелых переживаний: социально-психологическая помощь / Под ред. О.В.Красновой. – М.: МПГУ, 2002. – С. 88-100.
115. Гнездилов А.В. Психология и психотерапия потерь. Пособие по паллиативной медицине для врачей, психологов и всех интересующихся проблемой / А.В. Гнездилов. - СПб.: Речь, 2002. - 162с.
116. Говорун Т.В. Гендерна психологія: навчальний посібник / Т.В.Говорун, О.М. Кікінежді. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2004. – 308 с.
117. Говорун Т.В. Стать та сексуальність: психологічний ракурс: навчальний посібник / Т.В.Говорун, О.М. Кікінежді. – Тернопіль.: Навчальна книга - Богдан, 1999. – 384 с.
118. Говорун Т.С. Твоє сексуальне та репродуктивне здоров'я / Т.С.Говорун, О.М.Кікінежді, О.Б.Кізь. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2002. – 160 с.
119. Годфруа Ж. Что такое психология: в 2-х т. / Ж. Годфруа. – [Пер. с франц.]. – М.: Мир, 1992. – Т. 2. – С.277-317.

120. Гозман А. Политическая психология / А. Гозман, Е. Шестопад. - Ростов-на-Дону: Феникс, 1996. – 414 с.
121. Головатий М.Ф. Політична психологія: навчальний посібник / М.Ф. Головатий. – К.: МАУП, 2006. – 400 с.
122. Головаха Є.І. Психологія людського взаєморозуміння / Є.І. Головаха, Н.В. Паніна. – К.: Україна – інститут соціології НАН України, 2002. – 223 с.
123. Гончаров Г.А. Энциклопедия гипноза / Г.А.Гончаров. – Ростов-на-Дону: Изд-во Феникс, 2004. – 256 с.
124. Гончарук П.А. Загальна психологія: пропедевтика: модульний підхід / П.А. Гончарук, І.В. Сингаївська. – К.: Крок, 2009. – 220с.
125. Горбатова Е.А. Теория и практика психологического тренинга / Е.А. Горбатова. – СПб: Речь, 2008. – 320 с.
126. Горбунова В.В. Экспериментальна психологія в схемах і таблицях: навчальний посібник / В.В. Горбунова. – К.: «ВД «Професіонал», 2007.– 208 с.
127. Горбунова В.В. Етичні та правові аспекти психологічних досліджень / В.В. Горбунова // Практична психологія та соціальна робота. – 2005. – № 3. – С. 18–23.
128. Горбушина О. Психологический тренинг. Секреты проведения / О. Горбушина. – СПб.: Питер. – 2008. – 348с.
129. Готтсданкер Р. Основы психологического эксперимента / Р. Готтсданкер. – М.: Издательский центр «Академия», 2005. – 368 с.
130. Грановская Р.М. Психология веры / Р.М. Грановская. – СПб.: Речь, 2004. – 576 с.
131. Гремлинг С. Практикум по управлению стрессом / С. Гремлинг, С. Ауэрбах. – СПб.: Питер, 2002. – 240 с.
132. Грецов А.Г. Тренинг общения для подростков / А.Г. Грецов. – СПб.: Питер, 2007. – 160 с.
133. Гримак Л.П. Тайны гипноза. Современный взгляд / Л.П.Гримак. – СПб.: Питер, 2004. – 304 с.
134. Гришина Н.В. Психология конфликта/ Н.В. Гришина. – [2-е изд.]. – СПб.: ПИТЕР, 2009. – 544 с.
135. Гудвин Дж. Исследование в психологии: методы и планирование / Дж. Гудвин. – СПб.: Питер, 2004. – 558с.
136. Гудков В. Заметки о лженауках и их сторонниках / В. Гудков // Наука и жизнь. – 2002.-№12.-С.100-105.
137. Гулина М.А. Терапевтическая и консультативная психология / М.А. Гулина. – СПб.: Издательство «Речь», 2001. – 352 с.

138. Данилюк І.В. Історія психології в Україні: західні регіони в останню чверть ХІХ – першій половині ХХ ст. / І.В. Данилюк. – К.: Либідь, 2002. – 152 с.

139. Дашкина М.Е. Особенности групповой работы с детьми, переживающими утрату близких / М.Е. Дашкина // Антология тяжелых переживаний: социально-психологическая помощь / Под ред. О.В.Красновой. – М.: МПГУ, 2002. – С. 223-232.

140. Демидова И.Ф. Педагогическая психология: учебное пособие / И.Ф.Демидова. – М.: Академический Проект, Трикста, 2006. – 224 с.

141. Джеймс У. Многообразие религиозного опыта / В. Джеймс. - М., 1993.

142. Джелалі В.О. Психологія вирішення конфліктів: навчальний посібник / В.О. Джелалі. – Х. – К.: ТОВ «Р.И.Ф.», 2006. – 320с.

143. Джамбалво К. Консультирование о выходе: Семейное воздействие. Как помогать близким, попавшим в деструктивный культ / К.Джамбалво; [пер. с англ.]. – Нижний Новгород: ННГУ, 1995.

144. Джонсон Д. Соціальна психологія: тренінг міжособистісного спілкування / Д.Джонсон. – К.: Видавничий дім „КМ Академія”, 2003. – 285 с.

145. Джордж Р. Консультирование: теория и практика / Р.Джордж, Т. Кристиани; [пер. с англ. А. Шадура]. – М. : Эксмо, 2002. – 448 с.

146. Дівчинка-підліток у дорослому світі / [упорядник О.Главник] – К.: Редакції загальнопедагогічних газет, 2003. – 128 с.

147. Діденко С.В. Психологія сексуальності: підручник / С.В. Діденко, О.С. Козлова. – К.: Академвидав, 2009. – С.85-120.

148. Документація психолога / [упорядник Т.Гончаренко]. – К.: Редакція загальнопедагогічних газет, 2005. – 120 с.

149. Драгунова Т.В. «Кризис» объясняли по-разному / Т.В. Драгунова // Хрестоматия по возрастной психологии. – М.: Издательство Московского социально-психологического института, 2006. – С. 330-333.

150. Дружинин В.Н. Экспериментальная психология / В.Н. Дружинин. – СПб.: Питер, 2002. – 320 с.

151. Дружинин В.Н. Психодиагностика общих способностей / В.Н. Дружинин. – М.: Издательский центр «Академия», 1996.

152. Дубровина И.В. Психологическая служба образования / И.В. Дубровина // Психологическая наука и образование. – 2001. – №2. – С.83-93.
153. Дуткевич Т.В. Конфліктологія з основами психології управління: навчальний посібник / Т.В. Дуткевич. – К.: ЦНА, 2005. – 456 с.
154. Дуткевич Т.В. Дошкільна психологія / Т.В. Дуткевич. – К.: Центр учбової літератури, 2009.
155. Дьячук Н.В. Азбука гипноза / Н.В. Дьячук. – М.: "КСП", 2008. – 326 с.
156. Дятленко Н. Самоповага дітей/ Н. Дятленко. – К.: Видавничий дім «Шкільний світ», 2007. – 118 с.
157. Евтихов О. Практика психологического тренинга / О. Евтихов. – СПб.: Издательство «Речь», 2004. – 354 с.
158. Евтушенко В.Г. Энциклопедия гипнотических техник / В.Г. Евтушенко. – М.: Издательство Института психотерапии, 2005. – 400 с.
159. Егорова М.С. Развитие как предмет психогенетики / М.С. Егорова, Т.М. Марютина // Вопросы психологии. – 1992, №5 – 6. – С. 56-65.
160. Елизаров А.Н. Основы индивидуального и семейного психологического консультирования: учебное пособие / А.Н. Елизаров. – М.: Ось – 89, 2003. – 336 с.
161. Елисеев О.П. Практикум по психологии личности / О.П. Елисеев. – [2-е изд. испр. и перераб.]. – СПб.: Питер, 2004. – 509с.
162. Емельянова Е.В. Психологические проблемы современного подростка и их решение в тренинге / Е.В. Емельянова. – СПб.: Речь, 2008. – 336 с.
163. Емоційний розвиток дитини / [упорядник С.Максименко, О.Главник]. – К.: Мікрос-СВС, 2003. – 112с.
164. Еникеев М.И. История развития психологии: учебное пособие / М.И. Еникеев. – М.: ПРИОР, 2002. – 544 с.
165. Ермолаев О.Ю. Математическая статистика для психологов / О.Ю. Ермолаев. – М.: Флинта, 2002. – 336с.
166. Ермолаева М.В. Практическая психология старости /М.В. Ермолаева. – М.: Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2002. – 320 с.
167. Ермолаева М.В. Практическая психология детского творчества: учебно-методическое пособие / М.В.Ермолаева. – М.: Московский психолого-социальный институт, 2001. – 170 с.
168. Етичний кодекс ученого України // Бюлетень ВАК України. – К., 2010. – № 2. – С. 2-5.

169. Жаров Л.В. «Третий» пол? / Л.В.Жаров // Человек. – 2005. – №3. – С. 130-136.
170. Ждан А.И. История психологии: учебник / А.И. Ждан. – М.: МГУ, 1990. – 367 с.
171. Жлуктенко В.І. Теорія ймовірностей і математична статистика: у 2-х ч. / В.І. Жлуктенко, С.І. Наконечний, С.С. Савіна. - К.: КНЕУ, 2001. – 236 с.
172. Заброцький М.М. Педагогічна психологія: курс лекцій / М.М. Заброцький. – К.: МАУП, 2000. – 100 с.
173. Загвязинский В.И. Методология и методы психолого-педагогических исследований / В.И Загвязинский. – М.: Академия, 2003. – 321 с.
174. Затонні М. Як уберегти дитину від страждання / М.Затонні, Д.Джиліні; [пер. Т.Різун]. – Львів: Свічадо, 2010. – 192 с.
175. Захарова Г.И. Теория и методика психологического тренинга: учебное пособие / Г.И. Захарова. – Челябинск: Изд-во ЮУрГУ, 2008. – 44 с.
176. Збереження та зміцнення репродуктивного здоров'я підлітків та молоді: потенціал громади: методичні матеріали до тренінгу / [авт-упор. Н.В. Зимівець; За заг. ред. Г.М.Лактіонової]. – К.: Науковий світ, 2004. – 205 с.
177. Зейгарник Б.В. Патопсихология: учеб. пособие для студ. вузов / Б.В. Зейгарник. – М.: Издательский центр «Академия», 2000. – 208 с.
178. Зелінська Т.М. Амбівалентність особистості: Теорія, діагностика і психокорекція: навч. посібник /Т.М. Зелінська. – К.: Каравела, 2010. – 256с.
179. Зенько Ю.М. Психология и религия / Ю.М. Зенько. – СПб., 2002.
180. Зимбардо Ф. Объяснение контроля сознания: экзотические и повседневные манипуляции сознанием / Ф. Зимбардо, С. Андерсен // Журнал практического психолога. – 2000. - №1-2. – С.8-34.
181. Зимняя И.А. Педагогическая психология: учебное пособие / И.А. Зимняя. – М.: Логос, 2001. – 384 с.
182. Знаков В.В. Половые различия в понимании неправды, лжи и обмана / В.В.Знаков // Психологический журнал. – 1997. - №1. – С.35-50.
183. Знаков В.В. Понимание как проблема психологии человеческого бытия / В.В. Знаков // Психол. журнал. – 2000. - №2. – С. 7-16.

184. Знаков В.В. Понимание экзистенциального выбора: жизнь в страданиях или эвтаназия / В.В.Знаков // Вопросы психологии. – 2005. - №6. – С. 3-12.
185. Иванников В.А. Нужно ли психологи понятие деятельности?/ В.А. Иванников // Вопросы психологии. – 2011. - №5. – С. 91-101.
186. Ильин Е.П. Дифференциальная психофизиология мужчины и женщины / Е.П. Ильин. – СПб.: Питер, 2006. – С.78-100.
187. Ильин Е.П. Дифференциальная психофизиология. /Е.П. Ильин. – СПб.: Питер, 2001.
188. История психологии XX века / [ред. П.Я. Гальперин, А.И. Ждан]. – 4-е изд. – М.: Академический Проект; Екатеринбург : Деловая книга, 2004. – 832 с.
189. Іщенко Р.І. Розвиток комунікативних навичок учнів: програма тренінгу / Р.І. Іщенко. – Миргород, 2010. – 28 с.
190. Каган М.С. Философия культуры / М.С. Каган. – Санкт-Петербург: ТОО ТК «Петрополис», 1996. – 416 с.
191. Каган М.С. Общение как ценность и как творчество / М.С. Каган, А.М. Эткинд // Вопросы психологии. – 1988. - №4. – С. 25-34.
192. Калошин В.Ф. Колір та музика як засоби психічної саморегуляції/ В.Ф. Калошин// Практична психологія та соціальна робота. – 2012. - №5. – С. 69-76.
193. Калошин В.Ф. Основні правила щасливого життя/ В.Ф. Калошин// Управління школою. – 2012. - №13/15. – С. 58-72.
194. Калошина И.П. Психология творческой деятельности / И.П. Калошина. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 431 с.
195. Каменская Е.Н. Социальная психология: конспект лекций: учеб. Пособие / Е.Н. Каменская. – [2-е изд.]. – Ростов н/Д: Феникс, 2006. – 192 с.
196. Каменюкин А.Г. Антистресс-тренинг / А.Г. Каменюкин, Д.В. Ковпак.– СПб.: Питер, 2008. – 224 с.
197. Кант И. О темпераменте. // Психология индивидуальных различий/Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер, В.Я. Романова. – М.: ЧеРо, 2000. – С.313-341.
198. Карпенко Л.А. Категориальный анализ понятий общение и коммуникация / Л.А. Карпенко // Мир психологии. – 2006. – №4. – С. 77-85.
199. Карпенко З.С. Аксіопсихологія особистості / З.С. Карпенко. – К., 1998. – 216 с.

200. Карпенко З.С. Герменевтика психологічної практики / З.С. Карпенко.– К.: Рута, 2001.–160с.
201. Квинн В. Прикладная психология/ В Квинн. – СПб: Издательство «Питер», 2000. – 560 с.
202. Келли Г. Основы современной сексологии / Г. Келли. – СПб.: Питер, 2000.
203. Кікінежді О.М. Формування гендерної культури молоді / О.М.Кікінежді // Практична психологія та соціальна робота. – 2007. - №10. – С.19-36.
204. Клименко В.В. Психологія творчості: навчальний посібник / В.В.Клименко. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 480 с.
205. Климов Е.А. Индивидуальный стиль деятельности / Е.А. Климов // Психология индивидуальных различий / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер, В.Я. Романова. – М.: ЧеРо, 2000. – С.140-144.
206. Ковалев В.Н. Методика организации и проведения социально-психологических тренингов / В.Н. Ковалев. – Севастополь, 2009. – 92 с.
207. Коваленко О.Г. Атракція як феномен міжособистісного спілкування / О.Г. Коваленко // Практична психологія та соціальна робота. – 2007. – №2. – С. 44-49.
208. Ковальчук В.В. Основы научных исследований: навчальний посібник / В.В. Ковальчук, Л.М. Моїсєєв – [вид. 3-тє, перероб. і доп.]. – К.: ВД «Професіонал», 2005. – 240 с.
209. Коломінський Н.Л. Психологія менеджменту в освіті / Н.Л. Коломінський. - К.:МАУП, 2000. – 286 с.
210. Колошина Т.Ю. Арт-терапевтические техники в тренинге: характеристики и использование. Практическое пособие для тренера / Т.Ю. Колошина, А.А. Трусъ. – СПб.: Речь, 2010. – 189 с.
211. Кон И.С. Отрочество как этап жизни и некоторые психолого-педагогические характеристики переходного возраста / И.С. Кон, Д.И. Фельдштейн // Хрестоматія по возрастній психології. – М.: Издательство Московского социально-психологического института, 2006. – С. 333-343.
212. Кон И.С. Психология половых различий / И.С.Кон // Вопросы психологии. – 1981. - №2. – С.47-57.
213. Кон И.С. Психология ранней юности / И.С. Кон. - М., 1989.
214. Кон И.С. Психология старшеклассника / И.С.Кон // Хрестоматія по возрастній психології. – М.: Издательство

Московского социально-психологического института, 2006. – С. 355-364.

215. Кондаш О. Хвилювання: страх перед випробуванням / О. Кондаш. – К.: Радянська школа, 1981. – 170 с.

216. Константинов В. В. Экспериментальная психология: курс для практического психолога / В.В. Константинов. – СПб.: Питер, 2006. – 272 с.

217. Константинов В.В. Методологические основы психологии. Завтра экзамен/ В.В. Константинов. – СПб.: Питер, 2010. – 240с.

218. Коплан Р. Гипноз. Действенные методики внушения / Р. Коплан. – М.: АСТ, 2007. – 256 с.

219. Кормило О.М. Основи науково-психологічних досліджень. Навчально-методичний посібник/ О.М. Кормило. – Тернопіль: ТНПУ ім. В.Гнатюка, 2012. – 234с.

220. Корнилова Т.В. Методологические основы психологии / Т.В. Корнилова, С.Д. Смирнов. – СПб.: Питер, 2006. – 320с.

221. Корнилова Т.В. Экспериментальная психология: теория и методы: учебник для вузов/ Т.В. Корнилова. – М.: Аспект-Пресс, 2002. – 381 с.

222. Коробко С.Л. Работа психолога з молодшими школярами: методичний посібник / С.Л.Коробко, О.І.Коробко. – К. Літера ЛТД, 2008. – 416 с.

223. Коулмен П. Как сказать ребенку о... / П.Коулмен; [перев. с англ. О.Цветковой]. – М.: Издательство Института Психотерапии, 2002. – 399 с.

224. Кочерга О. Психофізіологія дітей 1-3 років / О. Кочерга. – К.: Видавничий дім «Шкільний світ», 2006. – 128 с.

225. Кочюнас Р. Психологическое консультирование. Групповая психотерапия / Р. Кочюнас. – М. : Академический Проект: ОППА, 2002. – 464 с.

226. Кочюнас Р. Психотерапевтические группы: теория и практика / Р. Кочюнас; [пер. с лит.]. – М.: Академический Проект, 2000. – 240 с.

227. Кошлан Н. Діяльність як вихід із кризи /Н. Кошлан//Психолог. Шкільний світ.–2010. – №14.–С.15-19.

228. Кравець В.П. Гендерна педагогіка / В.П. Кравець. – Тернопіль: Джура, 2003.

229. Кравець В.П. Психофізіологічні та психолого-педагогічні аспекти формування усвідомленого батьківства / В.П.Кравець. – К.: Академія, 2001. – 244 с.

230. Крайніков Е.В. Психологія розвитку: Словник-довідник / Е.В. Крайніков. – К.: Арістей, 2004. – 260 с.
231. Краснова О.В. Соціальна психологія старення: учебн. посібник для студ. высш. учебн. заведень / О.В. Краснова, А.Г. Лидерс. – М.: Издательский центр «Академия», 2002. – 288.
232. Краснова О.В. Тяжелые потери и психологическое сопровождение в поздней жизни / О.В. Краснова // Антология тяжелых переживаний: социально-психологическая помощь / Под ред. О.В.Красновой. – М.: МПГУ, 2002. – С. 60-87.
233. Красноголов В.О. Концептуальні моделі навчання обдарованих дітей / В.О.Красноголов // Обдарована дитина. – 1999. – №1. – С.15-19.
234. Кремер Н.Ш. Теория вероятностей и математическая статистика: учебное пособие для вузов / Н.Ш. Кремер.- М.: Юнити-дана, 2000. – 342 с.
235. Кречмер Э. Теория темпераментов / Э.Кречмер // Психология индивидуальных различий / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер, В.Я. Романова. – М.: ЧеРо, 2000. – С.343-352.
236. Крушельницька О.В. Управління персоналом: навч. посібник / О.В. Крушельницька, Д.П. Мельничук. – Житомир: ЖІТІ, 2002. – 345 с.
237. Крысько В.Г. Социальная психология: курс лекций / В.Г. Крысько. – [3-е изд.]. – М.: Омега-Л, 2006. – 352 с.
238. Крюкова М.А. Экстренная психологическая помощь: практическое пособие / М.А. Крюкова, Т.И. Никитина, Ю.С. Сергеева.– М., 2001.
239. Кудрявцев В.Т. Феномен личностного роста в культуре: взгляд психолога/ В.Т. Кудрявцев// Журнал практического психолога. – 2011. - №1. – С. 71-2
240. Кузікова С.Б. Теорія і практика вікової психокорекції: Навч. посібник / С.Б. Кузікова. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. – 384 с.
241. Кузнецов М.А. Емоційне вигорання вчителів: основні закономірності динаміки: [монографія] / М.А. Кузнецов, О.В. Грицук. – Х. : ХНПУ, 2011. – 206 с.
242. Кузьмишина Т.Л. Поведение дошкольников в ситуациях детско-родительского конфликта / Т.Л. Кузьмишина // Вопросы психологии. – 2007. - №1. – С. 38-45.
243. Кулагина И.Ю. Возрастная психология (Развитие ребенка от рождения до 17 лет): учебное пособие / И.Ю. Кулагина. – М.: Изд-во РОУ, 1996 – 180 с.

244. Куликов Л.В. Психогигиена личности. Вопросы психологической устойчивости и психопрофилактики: учебное пособие / Л.В. Куликов. – СПб.: Питер, 2004. – 464 с.
245. Кульчицька О.І. Соціально-психологічні фактори формування таланту / О.І.Кульчицька // Практична психологія та соціальна робота. – 2007. – №1. – С.14-17.
246. Кутішенко В.П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій): навчальний посібник / В.П.Кутішенко. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 128 с.
247. Кюблер-Росс Э. О смерти и умирании / Э.О. Кюблер-Росс. – К., София, 2000.
248. Лафренье П. Эмоциональное развитие детей и подростков / П. Лафренье. – СПб: прайм-ЕВРОЗНАК, 2004. – 256 с.
249. Лебедева Л.Д. Практика арт-терапии: подходы, диагностика, система занятий / Л.Д. Лебедева. – СПб.: Речь, 2003. – 256 с.
250. Лебединский В.В. Нарушения психического развития у детей: учебное пособие / В.В. Лебединский. – М.: Издательство Московского университета, 1985 – 167с.
251. Левитов Н.Д. Проблема характера в современной психологии / Н.Д. Левитов // Психология индивидуальных различий / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер, В.Я. Романова. – М.: ЧеРо, 2000. – С.210-215.
252. Левченко И.Ю. Патопсихология: теория и практика: учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / И.Ю. Левченко. – М.: Издательский центр «Академия», 2000. – 232 с.
253. Лейбин В.М. Классический психоанализ: история, теория, практика / В.М. Лейбин.– М. : МОДЭК, 2001. – 1056 с.
254. Леонгард К. Акцентуированные личности // Психология индивидуальных различий / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер, В.Я. Романова. – М.: ЧеРо, 2000. – С.585-664.
255. Леонова А.Б. Комплексная стратегия анализа профессионального стресса: от диагностики к профилактике и коррекции / А.Б. Леонова // Психологический журнал. – 2004. – №2. – С. 75–86.
256. Леонтьев А.А. Психология общения / А.А. Леонтьев. – [3-е изд.]. – М.: Смысл, 1999. – 365 с.
257. Леонтьев А.Н. Философия психологии: Из научн. наследия / А.Н. Леонтьев. – М. : Изд-во МГУ, 1994. – 285с.

258. Ливінська С. Пам'ять: виступ психолога/С. Ливінська// Психолог. Шкільний світ. – 2011. №35/36. – С. 54-65
259. Ликеш И. Основные таблицы математической статистики. / И. Ликеш, Й. Ляга. - М., 1985. – 190 с.
260. Линдемманн Э. Клиника острого горя / Э. Линдемманн // Психология эмоций. Тексты / Под ред. В.К.Вилюнаса, Ю.Б.Гиппенрейтер. – М.: МГУ, 1984.
261. Лисина М.И. Общение со взрослыми у детей первых семи лет жизни / М.И.Лисина // Хрестоматия по возрастной психологии. – М.: Издательство Московского социально-психологического института, 2006. – С.194-203.
262. Лихи Т. История современной психологии / Т. Лихи. – СПб. : Питер, 2003. – 448 с.
263. Личко А.Е. Определение понятий «психопатии» и «акцентуации характера» / А.Е. Личко // Психология индивидуальных различий / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер, В.Я. Романова. – М.: ЧеРо, 2000. – С.664-667.
264. Лісовий О.В. Соціокультурна самоідентифікація особистості: автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. філософ. наук: 09.00.04 - філософська антропологія, філософія культури / О. В. Лісовий ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова . – К., 2012. – 21 с.
265. Ліщенко І.А. Сімейні конфлікти та їх вплив на формування особистості / І.А. Ліщенко // Психологічна газета. – 2005. - №7(31). – С. 7-14.
266. Ліщинська О. Культурна залежність особистості: Практичне керівництво для психологів / О. Ліщинська. – К.: Шкільний світ, 2007. – 112 с.
267. Ложкин Г.В. Практическая психология конфликта: Учебное пособие. /Г.В. Ложкин, Н.И. Повякель. – К.: МАУП, 2002. – 224 с.
268. Ложкін Г.В. Психологія конфлікту: теорія і сучасна практика /Г.В. Ложкін, Н.І. Пов`якель. – К.: ВД «Професіонал», 2007. – 416 с.
269. Лосева А.А. Психологическая диагностика одаренности: учебное пособие / А.А.Лосева. – М.: Академический Проект, Трикста, 2004. – 176 с.
270. Лубовский Д.В. Введение в методологические основы психологии: учебное пособие / Д.В. Лубовский. – М.: Издательство Московского психолого-социального института; Воронеж: Издательство НПО «МОДЭК», 2005. – 224 с.

271. Лубський В.І. Психологія релігії: підручник і хрестоматія / В.І. Лубський, О.І. Предко. – Ч.1. – К.: Центр учбової літератури, 2004. – С. 363-485.
272. Лурия А.Р. Изменения в структуре игры в связи с развитием речи / А.Р.Лурия, Ф.Я.Юдович // Хрестоматия по возрастной психологии. – М.: Издательство Московского социально-психологического института, 2006. – С. 209-213.
273. Мазилев В.А. Методологические проблемы психологии в начале XXI века / В.А. Мазилев // Психологический журнал.- 2006.-№1.-С.125-131.
274. Майерс Д. Социальная психология / Д. Майерс. – [7-е изд., испр. и доп.]. – СПб.: Питер, 2007. – 800 с.
275. Макарычева Г.И. Тренинг для подростков: профилактика асоциального поведения / Г.И. Макарычева. – СПб.: Речь, 2007. – 192 с.
276. Максименко С.Д. Генетическая психология (Методологическая рефлексия проблем развития в психологии): [монография] / С.Д. Максименко. – М.: Рефлбук, 2000. – 320 с.
277. Максименко С.Д. Загальна психологія: навчальний посібник / С.Д. Максименко, В.О. Солов'єнко; [відп. ред. І.В. Хронюк]. – [2-е вид., стер]. – К. : МАУП, 2001. – 256 с.
278. Максименко С.Д. Експериментальна психологія: підручник / С.Д. Максименко, Е.Л. Носенко. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 360 с.
279. Максименко, С. Д. Загальна психологія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С. Д. Максименко. – [3-є вид., переробл. та допов]. – К. : ЦУЛ, 2010. – 272 с.
280. Максимова Н.Ю. Основы детской патопсихологии: навчальний посібник / Н.Ю. Максимова, К.Л. Мілютіна, В.М. Піскун. – К.: Перун, 1996. – 464 с.
281. Малишевский Н.Н. Технология и организация выборов / Н.Н.Малишевский. – Мн.: Харвест, 2003. – 256 с.
282. Малкина-Пых И.Г. Психологическая помощь в кризисных ситуациях / И.Г. Малкина-Пых. – М.: Эксмо, 2008. – 928 с.
283. Мамайчук И.И. Психологическая помощь детям с проблемами в развитии / И.И. Мамайчук. – М.: Речь, 2008. – 224 с.
284. Марасанов Г.И. Социально-психологический тренинг / Г.И. Марасанов. – М.: Когито-Центр, 2007. – 93с.
285. Марден О. Величайший секрет. Невероятная сила мысли / Орисон Марден. – Москва: АСТ, Хранитель, 2007. – 352 с.

286. Марилов В.В. Общая психопатология: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / В.В. Марилов. – М.: Издательский центр «Академия», 2002. – 224 с.

287. Марков В.Н. Ступени субъектно-личностной самоорганизации человека / В.Н. Марков // Мир психологи. – 2011. - №2. – С. 123-131.

288. Мартинюк І.А. Психологічна допомога людям похилого віку, або практикум з геронтопсихології / І.А. Мартинюк // Практична психологія та соціальна робота.–2005.–№2. – С.15-17.

289. Марцинковская Т.Д. История психологии / Т.Д. Марцинковская. – М. : Академия, 2002. – 544 с.

290. Мейснер К. Звідки беруться діти? Як розмовляти з дітьми про передавання життя / К. Мейснер; [пер. з польс. З.Городенчук]. – Львів: Свічадо, 2005. – 40 с.

291. Мельникова Н.А. Социальная психология. Конспект лекций / Н.А.Мельникова. – М.: ЭКСМО, 2008. – 128 с.

292. Меновщиков В.Ю. Введение в психологическое консультирование / В.Ю. Меновщиков. – М.: Смысл, 2000.

293. Мерлин В.С. Индивидуальный стиль деятельности и его системообразующая функция / В.С. Мерлин // Психология индивидуальных различий / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер, В.Я. Романова. – М.: ЧеРо, 2000. – С.128-140.

294. Методики вивчення повсякденного стресу і способів розв'язання кризових життєвих ситуацій: для працівників шк. психологічної служби, державних соц. служб у справах сім'ї, дітей та молоді / О.Я. Кляпець, Б.П. Лазоренко, Л.А. Лепіхова, В.В. Савінов; [за ред. Т.М. Титаренко].– К.:Міленіум,2009. –120 с.

295. Учитель как личность и профессионал / Л.М. Митина.– М.: Дело, 1994. – 214 с.

296. Мойсеев В.А. Паблік рілейшнз: навч. посібник / В.А. Мойсеев. – К.: Академвидав, 2007. – 224 с.

297. Мокшанцев Р.И. Психология рекламы: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений, обуч. по спец. "Менеджмент"/ Р.И.Мокшанцев; под ред. М.В. Удальцова. – М.; Новосибирск: ИНФРА-М: Сибирское соглашение, 2002. – 230 с.

298. Молтсбергер Дж. Опасность самоубийства: клиническая оценка и принятие решений / Дж. Молтсбергер // Журнал практической психологии и психоанализа. – 2003. - №1.

299. Моляко В.О. Психологічна готовність до творчої праці / В.О.Моляко. – К.: Знання, 1989. – 48 с.

300. Монахова И.А. Учебник гипноза. Как уметь внушать и противостоять внушению / И.А. Монахова. – М.: Издательство Рипол Классик, 2010. – 146 с.
301. Москаленко В.В. Конфликт / В.В. Москаленко // Практична психологія та соціальна робота. – 2005.–№5.–С.13-16.
302. Москаленко В.В. Соціальна психологія: підручник / В.В. Москаленко. – [2-е вид., випр. та доп.]. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 688с.
303. Москалець В.П. Психологія релігії: посібник / В.П. Москалець. – К.: Академвидав, 2004. – 240 с.
304. Моховиков А.Н. Телефонное консультирование / А.Н. Моховиков. – М.: Смысл, 2001. – 494 с.
305. Мудрик А.В. Современный старшеклассник / А.В.Мудрик // Хрестоматія по возрастній психології. – М.: Издательство Московского социально-психологического института, 2006. – С. 364-373.
306. Нагаєв В.М. Конфліктологія: навч. посібник / В.М. Нагаєв. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 198 с.
307. Нартова-Бочавер С. “Coping behavior” в системе понятий психологии личности / С. Нартова-Бочавер // Психологический журнал. – 1997. – Т.18. - №5.
308. Никандров В.В. Экспериментальная психология / В.В. Никандров. – СПб.: Речь, 2004. – 480 с.
309. Никифоров Г.С. Психология здоровья: учебное пособие / Г.С. Никифоров. – СПб.: Речь, 2002. – 256 с.
310. Никольская А.А. Значение работ В.Прейера для развития детской психологии / А.А.Никольская // Вопросы психологии. – 1983 - №3. – С. 143-148.
311. Носс И.Н. Введение в практику психологического исследования / И.Н. Носс, Н.В. Васина. – М.: Изд-во Института психотерапии, 2004. – 352 с.
312. Обухова Л.Ф. Детская (возрастная) психология / Л.Ф. Обухова - М., 1998.
313. Овчарова Р.В. Практическая психология образования: учебное пособие / Р.В.Овчарова. – М.: Академия, 2003. – 448 с.
314. Овчарова Р.В. Психологическое сопровождение родительства / Р.В.Овчарова. – М.: Изд-во Института психотерапии, 2003. – 319 с.
315. Овчарова Р.В. Справочная книга школьного психолога / Р.В.Овчарова. – М.: Просвещение, 1996. – 352 с.
316. Овчарова Р.В. Технологии практического психолога образования / Р.В.Овчарова. – М.: Сфера, 2000. – 448 с.

317. Одайник В. Психология политики. Политические и социальные идеи К.Г.Юнга / В. Одайник. – СПб.: Питер, 1996. – 204 с.
318. Одинцова М.А. Психологические особенности виктимной личности / М.А. Одинцова // Вопросы психологи. – 2012. - №3. – С. 59-67.
319. Ольшанский Д.В. Основы политической психологии / Д.В. Ольшанский. – М.: Академический проект, 2001. – 357 с.
320. Ольшанский Д.В. Политическая психология / Д.В. Ольшанский. – СПб.: Питер, 2002. – 576 с.
321. Орбан-Лембрик Л.Е. Психологія управління: навчальний посібник / Л.Е. Орбан-Лембрик. - К.: Академвидав, 2003.- 356 с.
322. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: підручник / Л.Е. Орбан-Лембрик. – К.: Академвидав, 2005. – 448с.
323. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: у 2-х кн.: підруч. для вищ. навч. закл. / Л.Е. Орбан-Лембрик. – Кн. I: Соціальна психологія особистості і спілкування. – К.: Либідь, 2004. – 576 с.
324. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: у 2-х кн.: підруч. для вищ. навч. закл. / Л.Е. Орбан-Лембрик. - Кн. 2: Соціальна психологія груп. Прикладна соціальна психологія. – К.: Либідь, 2006. - 558 с.
325. Орловська, Н.М. Орієнтовна концепція толерантності / Н.М. Орловська // Позакласний час. – 2012. - №4. – С. 11-20.
326. Орлянський В.С. Конфліктологія: навч. посібник / В.С. Орлянський. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 160 с.
327. Осипова А.А. Справочник психолога по работе в кризисных ситуациях / А.А. Осипова. - Ростов н/Д: "Феникс", 2005. - 315 с.
328. Основы практичної психології: підручник / В.Панок, Т.Титаренко, Н.Чепелева та ін. – К.: Либіль, 1999. – 536 с.
329. Основы наукових досліджень: підруч. для студ. вищих навч. закл. / С.Ф. Артюх, І.Я. Лізан, І.В. Голопоров, Н.А. Нестерук. – Х. : УПА, 2006. – 278 с.
330. Павелків Р.В. Вікова психологія: підручник / Р.В. Павелків. – К.: Кондор, 2011. – 469 с.
331. Павелків Р.В. Дитяча психологія: навч. посібник для самостійної роботи студента / Р.В. Павелків, О.П. Цигипало. – К.: Академвидав, 2011. – 376 с.
332. Павелків Р.В. Дитяча психологія: підручник / Р.В. Павелків, О.П. Цигипало. – К.: Академвидав, 2008. – 432 с.

333. Павлов И.П. Общие типы высшей нервной деятельности животных и человека / И.П. Павлов// Психология индивидуальных различий / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер, В.Я. Романова. – М.: ЧеРо, 2000. – С.160-163.

334. Поліщук С.А. Методичний довідник з психодіагностики: Навчально-методичний посібник / С.А. Поліщук. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2009.

335. Пашнев Б.К. Психодіагностика обдарованості / Б.К.Пашнев. – Харків: Основа, 2007. – 128 с.

336. Педагогическая психология: учебник / Под ред. Н.В.Клюевой. – М.: Изд-во ВЛАДОС-ПРЕСС, 2003. – 400 с.

337. Педагогічна психологія: навчальний посібник / О.П.Сергєєнкова, О.А.Столярчук, О.П.Коханова, О.В.Пасека. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 168 с.

338. Пеньковська Н.М. Основи психологічного консультування в методі позитивної психотерапії: навчально-методичний посібник / Н.М. Пеньковська, Р.В. Шептицький. – Тернопіль: Крок, 2014. – 285 с.

339. Переживание утраты // Журнал практического психолога. – 2006. - № 4. – С.112-125.

340. Петровский А.В. История и теория психологии: в 2 т. / А.В. Петровский, М.Г. Ярошевский. – Ростов-на-Дону : Феникс, 1996. – 405 с.

341. Пиз А. Почему мужчины врут... / А. Пиз, Б. Пиз. - М.: ЭКСМО, 2004. – 416 с.

342. Пиз А. Язык телодвижений: Как читать мысли других по их жестам / Аллан Пиз. – М.: АЙ КЬЮ, 1995. – 257с.

343. Пиняева С.Е. Личностное и профессиональное развитие в период зрелости / С.Е.Пиняева, Н.В. Андреев // Вопросы психологии. – 1998. - №2. - С.3-8.

344. Пленники религиозного экстаза: Психология религиозных сект / [Авт-упор. О.В.Тымченко, В.Б.Шапарь]. – Х.: Прапор, 1998. – 477 с.

345. Подмазін С.І. Як допомогти підлітку з “важким” характером / С.І. Подмазін, О.І. Сібіль – К.: НПЦ Перспектива, 1996. – 160 с.

346. Подоляк Л.Г. Психологія вищої школи: підручник/ Л.Г.Подоляк, В.І.Юрченко. – К.: Каравела, 2008. – 352 с.

347. Подхватилин Н.В. Психокоррекционная профилактика подростковой наркозависимости: Практическое руководство к проведению тренинга для школьных психологов, педагогов, социальных работников / Н.В. Подхватилин. – М.: ТЦ Сфера,

2002. – 64 с.

348. Полищук Ю.И. Влияние деструктивных религиозных сект на психическое здоровье и личность человека / Ю.И.Полищук // Журнал практического психолога. – 1997.- № 1.– С. 93-97.

349. Політична психологія. Методичні рекомендації для студентів вищих навчальних закладів за спеціальністю «Психологія та соціальна педагогіка» / І.П. Андрійчук. – Тернопіль: ТНПУ ім.В.Гнатюка, 2004. – 29с.

350. Поліщук В.М. Криза 13 років: феноменологія, проблеми: [монографія] / В.М.Поліщук. – Суми, 2006. – 187 с.

351. Положення про психологічний кабінет дошкільних, загальноосвітніх та інших навчальних закладів системи загальної середньої освіти // Практична психологія та соціальна робота. – 2002. – №2. – С.58-60.

352. Положення про психологічну службу системи освіти України // Практична психологія та соціальна робота. – 2000. – №2. – С.34-38.

353. Практика в системі професійної підготовки психологів. Навчально-методичний посібник. – Тернопіль, ТНПУ, 2005. – 318с.

354. Практика телефонного консультування: хрестоматія / Ред-сост. А.Н.Моховиков. – [2-е изд., доп.]. – М.: Смысл, 2005. – 463 с.

355. Практикум по социальной психологии / [под ред. И.С. Клециной]. – СПб.: Питер, 2008. – 256 с.

356. Предко О.І. Психологія релігії: підручник/ О.І. Предко. – К.: Академвидав, 2008. – С.223-227.

357. Приходько Ю.О. Психологічний словник-довідник: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / Ю.О. Приходько, В.І. Юрченко. – К. : Каравела, 2012. – 328 с.

358. Профессиональная кухня тренера (из опыта неформального образования в третьем секторе)/[отв. ред. Е. Карпиевич, В. Величко]. – СПб.: „Невский простор”, 2003. – 256 с.

359. Психологія фізичного виховання і спорту: навчальний посібник / автор-упорядник В.І. Сіткар. – [2-ге вид. доп. і переробл.]. – Тернопіль: ТНПУ ім. В.Гнатюка, 2011. – 300 с.

360. Психологические аспекты зависимостей: сборник научных статей / [под ред. А. Ш. Тхостова, С. П. Елшанского]. – М.: Научный мир, 2005. – 113 с.

361. Психология и психоанализ любви: хрестоматія / Ред-сост Д.Я. Райгородский. – Самара: БАХРАХ-М, 2002. – 688с.

362. Психология одаренности детей и подростков / Под ред. Н.С.Лейтеса. – М.: Академия, 1996. – 416 с.
363. Психология религиозных сект / В.Б.Шапарь. – Мн.: Харвест, 2004. – 384 с.
364. Психологія: тестові завдання до державного іспиту/[Автори - упорядники: Семків Т.Б., Пеньковська Н.М., Кормило О.М. та ін. / Під заг. ред. Г.К.Радчук]. – Тернопіль: Видво ім. В.Гнатюка, 2008. – 190 с.
365. Психология человека от рождения до смерти /Под ред. А.А. Реана. – СПб.: прайм-ЕВРОЗНАК, 2002. – 656 с.
366. Психологічна підтримка творчості учня / [Упорядник О.Главник, В.Зоц]. – К.: Редакція загальнопедагогічних газет, 2003. – 128 с.
367. Психологія життєвої кризи / Відп. ред. Т.М.Титаренко. – К.: Агропромвидав України, 1998. – 348 с.
368. Психологія з викладом основ психології релігії / Під ред. о. Ю.Макселона. – Пер. з пол. Т.Чорновіл. – Львів: Свічадо, 1998. – 320 с.
369. Психологія сім'ї: навчальний посібник / В.М. Поліщук, Н.М. Ільїна, С.А.Поліщук та ін.; за заг. ред. В.М.Поліщука. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2008. – 239 с.
370. Психологія суїцидальної поведінки: Діагностика, корекція, профілактика: [Зб. наук. Праць] / За заг. ред. С.І.Яковенка. – К., 2000.
371. Психологія суїциду: посібник/ За ред. В.П. Москальця.- К.: Академвидав, 2004. – 288с.
372. Психосексологія: хрестоматія / Сост. К.В.Сельченко. – Мн.: Харвест, 1998. – 496 с.
373. Рабочая книга школьного психолога/ под ред. И.В. Дубровиной. – М.: Просвещение, 1991. – 303 с.
374. Радчук Г.К. Аксіопсихологія вищої школи: монографія / Г.К. Радчук. – [вид. 2-ге, розшир. і переробл.]. – Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2014. – 380 с.
375. Радчук Г.К. Диференціальна психологія: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Г.К. Радчук, О.М. Кормило. – Тернопіль, ТНПУ ім. В.Гнатюка, 2009. – 424 с.
376. Радчук Г.К. Загальна психологія. Порівняльна психологія: навчальний посібник / Г.К. Радчук, О.М. Кормило, Х.О. Порсева. – Тернопіль, ТНПУ, 2008. – 104 с.

377. Радчук Г.К. Сімейне виховання: освітній тренінг для батьків / Г.К. Радчук, О.В. Тіунова. – Тернопіль: «Лілея», 2008. – 114 с.
378. Рибалка В.В. Психологія розвитку творчої особистості: Навчальний посібник / В.В.Рибалка. – К.: ІЗМН, 1996. – 236 с.
379. Рогов Е.И. Психология общения / Е.И. Рогов. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС. – 2001. – 336 с.
380. Рогов Е.И. Настольная книга школьного психолога в образовании: учебное пособие / Е.И.Рогов. – М.: ВЛАДОС, 1996. – 529 с.
381. Роджерс К. Становление личности. Взгляд на психотерапию / К. Роджерс. – М.: ЭКСМО-Пресс, 2001. – 415 с.
382. Розенова М.И. Опыт психологического исследования представлений о любви на уровне обыденного сознания людей / М.И.Розенова // Мир психологии. – 2006. - №1. – С.241-254.
383. Розин В.М. Психология: теория и практика: учеб. пособие для высш. шк./ В.М. Розин. – М. : Форум, 1997. – 294 с.
384. Розов В.І. Методи оцінки та самооцінки стресових станів / В.І. Розов// Практична психологія та соціальна робота. – 2007. – №5. – С. 41–52.
385. Ромек В.Г. Психологическая помощь в кризисных ситуациях / В.Г. Ромек, В.А. Конторович, Е.И. Крукович. – СПб.: Речь, 2004. – С. 9-37.
386. Роменець В.А. Історія психології ХХ століття / В.А. Роменець, І.П. Маноха. – К. : Либідь, 1998. – 988 с.
387. Роменець В.А. Історія психології ХІХ – початку ХХ століття / В. А. Роменець. – К. : Вища школа, 1995. – 613 с.
388. Роменець В.А. Історія психології ХVІІ століття / В.А. Роменець. – К. : Вища школа, 1990.– 228 с.
389. Роменець В.А. Історія психології ХVІІ століття: епоха Просвітництва: навчальний посібник / В.А. Роменець. – К.: Либідь, 2006. – 1000 с.
390. Роменець В.А. Історія психології середніх віків / В.А. Роменець. – К.: Вища школа, 1985. – 220 с.
391. Роменець В.А. Історія психології стародавнього світу / В.А. Роменець. – К. : Вища школа, 1983. – 119 с.
392. Роменець В.А. Психологія творчості: навчальний посібник / В.А.Роменець. – К.: Либіль, 2001. – 288 с.
393. Руденко В.М. Математичні методи в психології / В.М. Руденко, Н.М. Руденко. – К.: Академвидав, 2009. – 384 с.

394. Рудзевич І.Л. Психологічні засоби подолання деструктивних конфліктів у педагогічному процесі /І.Л. Рудзевич // Практична психологія та соціальна робота. – 2005. – №1. – С. 47-49.
395. Русалов В.М. Психологическая зрелость: единственная или множественная характеристика? / В.М.Русалов // Психологический журнал. – 2006. – Т. 27. - №5. – С. 83-91.
396. Рыжов Б.Н. История психологической мысли. Пути и закономерности: учебное пособие / Б.Н. Рыжов. – М.: Военное издательство «Типография Воениздата». – 2004. – 54 с.
397. Савенков А.И. Современные концепции одаренности / А.И.Савенков // Обдарована дитина. – 2001. – №6. – С.2-10.
398. Савчин М.В. Вікова психологія: підручник / М.В. Савчин, Л.П. Василенко. – К.: Академвидав, 2005. – 360 с.
399. Савчин М.В. Вступ до спеціальності: Психолог, практичний психолог: навчальний посібник / М.В. Савчин, З.С. Гавриш. – Івано-Франківськ: Місто НВ, 2007. – 400 с.
400. Савчин М.В. Духовний потенціал людини / М.В. Савчин. – Івано-Франківськ, 2010.
401. Савчин М.В. Педагогічна психологія: навчальний посібник / М.В.Савчин. – К.: Академвидав, 2007. – 424с.
402. Савчин М.В. Загальна психологія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл./ М.В. Савчин. – К.: Академвидав,2011. – 464 с.
403. Сапогова Е.Е. Психология развития человека: учебное пособие / Е.Е. Сапогова. – М.: Аспект Пресс, 2001. – 460с.
404. Сатир В. Как строить себя и свою семью / В.Сатир. – М.: Педагогика-Пресс, 1992. – 192 с.
405. Сатир В. Психотерапия семьи / В.Сатир. – СПб.: Речь, 2000. – 101 с.
406. Свечаревська В. Типи, види і загальна структура особистісної відповідальності/ В. Свечаревська// Психологія і суспільство. – 2012. - №2. – С. 75-2.
407. Свідерська Г.М. Психологія чуйності: монографія / Г.М. Свідерська. – Тернопіль: ТНПУ, 2013. – 305 с.
408. Світцер Д.К. Бути батьками гомосексуала. Ви і ваша дитина-гомосексуал / Девід К. Світцер. – [пер. з англ. М.Коваль]. – Львів: Кальварія, 2001. – 108 с.
409. Селье Г. Стресс без дистресса/ Г. Селье; [общ. ред. Е.М. Крепса]. – Рига.: Вледа, 1992. – 109 с.
410. Семенова Е.М. Тренинг эмоциональной устойчивости педагога. учебное пособие / Е.М. Семенова. – М.: Изд-во Института Психотерапии, 2002. – 224 с.

411. Семиченко В.А. Психология общения: Модульный курс лекций / В.А. Семиченко. – К.: Магістр, 1997. – 152 с.
412. Семиченко В.А. Психология педагогической деятельности: Навчальний посібник / В.А.Семиченко. – К.: Вища школа, 2004. – 335 с.
413. Семиченко В.А. Психология та педагогіка сімейного спілкування: навчальний посібник / В.А.Семиченко, В.С.Заслуженюк. – К.: Веселка, 1998. – 214 с.
414. Семків Т.Б. Экспериментальная психология в тестах / Т.Б. Семків. – Тернопіль: ТНПУ ім. В.Гнатюка, 2006. – 52 с.
415. Семья в психологической консультации: Опыт и проблемы психологического консультирования / А.А.Бодалев, В.В.Столин. – М.: Педагогика, 1989. – 208с.
416. Сеньо П.С. Теорія ймовірностей та математична статистика / П.С. Сеньо. - К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 267 с.
417. Сергєєнкова О.П. Педагогічна психологія / О.П. Сергєєнкова. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 168 с.
418. Сергиенко Е.А. Развитие психологи субъекта и субъект развития/ Е.А. Сергиенко// Психологический журнал. – 2012. - №1. – С. 7-19.
419. Сидоренко Е.В. Тренинг коммуникативной компетентности в деловом взаимодействии / Е.В. Сидоренко. – СПб.: Речь, 2002. – 208 с.
420. Сидоренко Е. Технологии создания тренинга. От замысла к результату / Е. Сидоренко. – СПб.: Речь, 2008. – 329 с.
421. Сидоренко Е.В. Методы математической обработки в психологии / Е.В. Сидоренко. – Санк-Питербург, 2000. – 350 с.
422. Сидорова В.Ю. Четыре задачи горя / В.Ю.Сидорова // Журнал практической психологии и психоанализа. –2001.–№1-2.
423. Синягина Н.Ю. Психолого-педагогическая коррекция детско-родительских отношений / Н.Ю.Синягина. – М.: ВЛАДОС, 2003. – 96 с.
424. Система практик у професійній підготовці психологів: навчально-методичний посібник / за заг. ред. Г.К. Радчук. – Тернопіль: ТНПУ, 2017. – 416 с.
425. Скрипкина Т.П. Философская категория веры и этическая категория доверия / Т.П. Скрипкина // Психология доверия. – М.: Академия, 2000. – С. 54-75.
426. Словарь практического психолога / сост. С.Ю. Головин. – Минск : ХАРВЕСТ, 1997. – 800 с.

427. Смирнова Е.Т. Введение в религиозную психологию: учебное пособие / Е.Т. Смирнова. – Самара: Издательский дом «БАХРАХ-М», 2003. – 160 с.
428. Соколова Е.Е. Есть ли будущее у теории деятельности? / Е.Е. Соколова // Вопросы психологии. – 2011. – №4. – С.129-140.
429. Солошенко Д.В. Экстренная психологическая помощь. Консультирование (телефон доверия) / Д.В Солошенко. – Х.: Торсинг, 2001.
430. Солсо Р.Л. Экспериментальная психология: практический курс / Р.Л. Солсо, Х.Х. Джонсон, М.К. Бил. – СПб.: ПРАЙМ-ЕВРОЗНАК, 2002. – 528 с.
431. Сонин В.А. Психология и мир человека: школа, лицей, гимназия, колледж, вуз : пропедевтический курс / В. А. Сонин, С. П. Иванов ; [науч. ред. Л. А. Матвеева]. – Смоленск : [СПУ], 1999. – 240с.
432. Сорокоумова Е.А. Возрастная психология / Е.А. Сорокоумова. – СПб.: Питер, 2008. – 208 с.
433. Соціально-психологічна профілактика порушень адаптації молоді до повсякденного стресу: методичні рекомендації / [за наук. ред. Т. М. Титаренко]. – К.: Міленіум, 2010. – 84с.
434. Спиваковская А.С. Психотерапия: игра, детство, семья. В 2-х томах / А.С. Спиваковская. – Том 2. – М.: Апрель-Пресс: ЭКСМО-Пресс, 1999. – 462 с.
435. Станкин М.И. Психология общения: Курс лекций / М.И. Станкин. – М.: Инст. практ. псих., 1996. – 293 с.
436. Стариков И. Психология взаимопонимания в конкретных ситуациях: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / И. Стариков. – К.: ЦУЛ, 2010. – 288 с.
437. Стельмахович М.Г. Українська родинна педагогіка / М.Г.Стельмахович. – К.: ІСДО, 1996. – 288 с.
438. Степанов О.М. Педагогічна психологія: навчальний посібник / О.М.Степанов. – К.: Академвидав, 2011. – 416с.
439. Степанов О.М. Основи психології і педагогіки: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О.М. Степанов, М.М. Фіцула. – [3-є вид., допов.]. – К.: Академвидав, 2012. – 528 с.
440. Степанова М.А. О состоянии педагогической психологии в свете современной социальной ситуации / М.А.Степанова // Вопросы психологии. – 2010. – №1. – С.78-91.
441. Столин В.В. Самосознание личности / В.В. Столин. – М.: Изд-во МГУ, 1983. – 284 с.

442. Столяренко А.М. Социальная психология / А.М. Столяренко. – М.: Юнити-Дана, 2009. – 542с.
443. Столяренко Л.Д. Психология управления: учебное пособие / Л.Д. Столяренко. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2007. – 507 с.
444. Стояновский Д.Н. Лечебный гипноз и его виды. Комбинированные методы лечения / Д.Н. Стояновский. – СПб.: Издательство АСТ, Сталкер, 2006. – 141 с.
445. Стюарт-Гамильтон Я. Психология старения / Я. Стюарт-Гамильтон. - СПб.: Питер, 2002. – 278 с.
446. Суицидология. Прошлое и настоящее: проблема самоубийства в трудах философов, социологов, психотерапевтов и в художественных текстах. – М., 2001.
447. Тарабрина Н.В. Практикум по психологии посттравматического стресса / Н.В. Тарабрина. – СПб.: Питер, 2001. – 272 с.
448. Татенко В.О. Сучасна психологія про душу, дух і, звичайно, про психіку / В.О.Татенко // Соціальна психологія. - 2008. - №4 (30).
449. Тащева А.И. Развод как переживание утраты / А.И. Тащева // Антология тяжелых переживаний: социально-психологическая помощь / Под ред. О.В.Красновой. – М.: МПГУ, 2002. – С. 37-59.
450. Телефон довіри. – Тернопіль: ТОЦССМ, 2000. – 31 с.
451. Теплов Б.М. Современное состояние вопроса о типах высшей нервной деятельности человека и методика их определения // Психология индивидуальных различий / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер, В.Я. Романова. – М.: ЧеРо, 2000. – С.163-172.
452. Технології роботи організаційних психологів: навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. та слухачів ін-тів післядиплом. освіти / [за наук. ред. Л.М. Карамушки]. – К.: Фірма «ІНКОС», 2005. – 366 с.
453. Технологія тренінгу [упоряд.: О.Главник, Г. Бевз, за заг.ред. С.Максименко] – К.: Главник, 2005. – 112 с.
454. Титаренко Т.М. Життєвий світ особистості: у межах і за межами буденності. / Т.М. Титаренко. – К.: Либідь, 2003. – 376 с.
455. Титаренко Т.М. Кризове психологічне консультування / Т.М.Титаренко. – К.: Главник, 2004. – 96 с.
456. Тіунова О.В. Основи теорії і практики арт-терапії: навчально-методичний посібник / О.В. Тіунова. – Тернопіль: ТНПУ ім. В.Гнатюка, 2011. – 260 с.

457. Толстых Н.Н. Социальная психология развития как самоценная отрасль психологической науки / Н.Н.Толстых // Социальная психология и общество. – 2010. – №1 – С. 13-25
458. Туріщева Л.В. Настільна книга шкільного психолога: Навчально-методичний посібник / Л.В.Туріщева. – Х.: Основа, 2008. – 256 с.
459. Тюрин Ю.Н. Анализ данных на компьютере / Ю.Н. Тюрин, А.А. Макаров. - М.: Высшая школа, 1995. – 180 с.
460. Тюшев Ю.В. Выбор профессии: тренинг для подростков / Ю.В. Тюшев. – СПб.: Питер, 2009. – 160 с
461. Угринович Д.М. Психология религии / Д.М. Угринович. – М.: Политиздат, 1986. – 352 с.
462. Ушакова І.М. Геронтопсихологія: навч. посібник / І.М. Ушакова. – Х.: УЦЗУ, 2009. – 173 с.
463. Ушакова І.М. Психологічне консультування людей похилого віку / І.М. Ушакова // Вісник ХНУ ім. Г.С. Сковороди. Психологія. – Харків, 2007. – Вип.. 22. – С. 200-207.
464. Факторный, дискриминантный и кластерный анализ; [пер. с англ./ Дж. О.Ким, Ч.У. Мьюллер, У.Р. Клекка и др.] / Под ред. И.С. Енюкова. - М.: Финансы и статистика, 1989. – 235 с.
465. Фельдштейн Д.И. Особенности ведущей деятельности детей подросткового возраста / Д.И. Фельдштейн // Хрестоматия по возрастной психологии. – М.: Издательство Московского социально-психологического института, 2006. – С. 226-231.
466. Фельдштейн Д.И. Детство как социально-психологический феномен социума и особое состояние развития / Д.И.Фельдштейн // Хрестоматия по возрастной психологии. – М.: Издательство Московского социально-психологического института, 2006. – С. 25-53.
467. Філоненко М.М. Психологія спілкування. Підручник / М.М. Філоненко. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 224 с.
468. Фопель К. Технология ведения тренинга. Теория и практика / К. Фопель; [пер. с нем.]. – [2-е изд.] – М.: Генезис, 2005. – 267с.
469. Франкл В. Психотерапия и религия / В. Франкл //Человек в поисках смысла. – М.: Прогресс, 1990. – С. 334-338.
470. Фрейд З. Будущее одной иллюзии / З.Фрейд// Сумерки богов / Сост и общ ред. А.А.Яковлева. – М.: Политиздат, 1990. – 398 с. – С. 94-142.
471. Фресс П. Экспериментальная психология / П. Фресс, Ж. Пиаже. – М.: Прогресс, 1966. – 430 с.

472. Фридман Л.М. Психологический справочник учителя / Л.М.Фридман, И.Ю.Кулагина. – М.: Просвещение, 1991. – 288 с.
473. Фромм Э. Психоанализ и религия / Э. Фромм// Сумерки богов / Сост. и общ ред. А.А.Яковлева. – М.: Политиздат, 1990. – 398 с. – С. 143-221.
474. Фьюсел Б. Техники скрытого гипноза и влияния на людей / Б. Фьюсел. – М.: Феникс, 2008. – 288с.
475. Хамидова В.Р. Гипноз. Гипнотические манипуляции. Манипуляции подсознания / В.Р. Хамидова. – М.: Рипол Классик, 2007. – 256 с.
476. Харрис Н. Как помочь детям и их родителям справиться с потерей близкого человека / Харрис Н. // Антология тяжелых переживаний: социально-психологическая помощь / Под ред. О.В.Красновой. – М.: МПГУ, 2002. – С. 215-222.
477. Хасан Б.И. Конструктивная психология конфликта / Б.И. Хасан. – СПб.: ПИТЕР, 2003. – 220 с.
478. Хвостов А.А. Гендерные особенности морального сознания / А.А.Хвостов // Мир психологии. – 2005. - №2. – С. 194-205.
479. Хміль Ф.І. Управління персоналом: Підручник / Ф.І. Хміль - К.: Академвидав, 2006. – 488 с.
480. Хоментausкас Г.Т. Семья глазами ребенка / Г.Т. Хоментausкас. – М.: Педагогика, 1989. – 160 с.: ил.
481. Хорни К. Наши внутренние конфликты: Конструктивная теория невроза / К. Хорни. – СПб.: Лань, 1997. – 240 с.
482. Храмов В.О. Основы управления персоналом / В.О.Храмов, А.П. Бовтрук. – К. МАУП, 2001. – 212 с.
483. Храменко Е. Психология взаимоотношений между мужчиной и женщиной / Е.Храменко // Прикладная психология и психоанализ. – 2001. - №4, №3. – С.24-38.
484. Хухлаева О.В. Основы психологического консультирования и психологической коррекции: учебное пособие / О.В. Хухлаева. – М.: Издательский центр «Академия», 2001. – 208 с.
485. Хухлаева О.В. Психология развития: молодость, зрелость, старость / О.В. Хухлаева. - М.: Издательский центр «Академия», 2002. – 208.
486. Целикова В.В. Групповое мышление как механизм влияния на личность в деструктивном культе / В.В.Целикова // Журнал практического психолога. - 1997. - № 1. - С. 98-101.

487. Целикова В.В. Психологические механизмы влияния на личность в культе / В.В.Целикова // Журнал практического психолога. – 1996. - №5. – С.71-75.
488. Цимбалюк І.М. Психологія управління: навчальний посібник / І.М. Цимбалюк. – К.: ВД "Професіонал", 2004. -467 с.
489. Цимбалюк І.М. Психологія спілкування: навчальний посібник / І.М. Цимбалюк. – [2-ге вид., випр. та доп.]. – К.: ВД «Професіонал», 2007. – 464 с.
490. Цуканова Е.В. Психологические трудности межличностного общения / Е.В. Цуканова. – К.: Вища школа. Головне вид-во, 1985. – 159 с.
491. Цукерман Г.А. "10-12 - школьники" - ничья земля в возрастной психологии / Г.А.Цукерман //Вопросы психологии. – 1998. - №3.
492. Черняева С.А. Психотерапевтические сказки и игры / С.А. Черняева. – СПб.: Речь, 2002. –168 с.
493. Чикер В.А. 18 программ тренингов: Руководство для профессионалов / В.А. Чикер. – СПб.: Речь, 2007. – 368 с.
494. Чуричков А. Копилка для тренера. Сборник разминок. Необходимых в любом тренинге / А. Чуричков, В. Снегирев. – СПб.: Речь, 2006. – 208 с.
495. Чуфаровский Ю.В. Психология общения в становлении и формировании личности / Ю.В. Чуфаровский. – М.: издательство «МЗ- Пресс», 2002. – 232 с.
496. Шапарь В.Б. Психология кризисных ситуаций / В.Б. Шапарь.– Ростов н/Д.: Феникс, 2008. – 452 с.
497. Шаповаленко И.В. Возрастная психология (Психология развития и возрастная психология) / И.В.Шаповаленко. – Москва: ГАРДАРИКИ, 2005. – 349 с.
498. Шефов С.А. Психология горя / С.А. Шефов. – СПб.: Речь, 2007. – 144 с.
499. Шмаргун В.М. Просторово-часові репрезентації як структурно-змістові складові процесу мислення / В.М. Шмаргун // Практична психологія та соціальна робота. – 2011.- №12. – С. 56-63.
500. Шнейдер А.Б. Психология семейных отношений: Курс лекций / А.Б.Шнейдер. – М.: Апрель-Пресс, 2000. – 512 с.
501. Шнейдер Л.Б. Пособие по психологическому консультированию: учебное пособие / Л.Б. Шнейдер. – М. : Ось-89, 2003. – 272 с.
502. Шойфет М.С. Нераскрытые тайны гипноза / М.С. Шойфет. – М.: Рипол-Классик, 2008. – 224 с.

503. Шпак М.М. Психологія розвитку емоційного інтелекту молодших школярів: монографія / М.М. Шпак. – Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2016. – 372 с.

504. Шпак М.М. Психологічна служба в закладах освіти: навч.-метод. посіб. / М.М. Шпак. – Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2014. – 195 с.

505. Шульц Д.П. История современной психологии / Д.П. Шульц, С.Э. Шульц; [пер. с англ. А.В. Говорунов, В.И. Кузин, А. А. Царук]/ [ред. А. Д. Наследов]. – СПб. : Евразия, 2002.– 532 с.

506. Щербатых Ю.В. Психология стресса и методы коррекции / Ю.В. Щербатых. – СПб.: Питер, 2006. – 256с.

507. Эйдемиллер Э.Г. Психология и психотерапия семьи / Э.Г.Эйдемиллер, В.Юстицкис. – СПб.: Питер, 1999.– 656 с.

508. Эйдемиллер Э.Г. Психология и психотерапия семьи / Э.Г. Эйдемиллер, В.В. Юстицкис. – СПб.: Питер, 1999. – 656 с.

509. Эльконин Д.Б. Основная единица развернутой формы игровой деятельности. Социальная природа ролевой игры / Д.Б.Эльконин// Хрестоматия по возрастной психологии. – М.: Издательство Московского социально-психологического института, 2006. – С. 203-209.

510. Эльконин Д.Б. Психологические вопросы формирования учебной деятельности в младшем школьном возрасте / Д.Б.Эльконин // Хрестоматия по возрастной психологии. – М.: Издательство Московского социально-психологического института, 2006. – С. 219-222.

511. Якиманская И.С. Предмет и методы современной педагогической психологии / И.С.Якиманская // Вопросы психологии. – 2006. – №6. – С.3-13.

512. Якубовская И.А. Гендерная адаптация транссексуалов / И.А.Якубовская // Журнал практического психолога. – 2006. - №6. – С.48-52.

513. Якунин В.А. История психологии: учебное пособие / В.А. Якунин.– СПб.: Издательство Михайлова В. А., 1998 – 376 с.

514. Якунин В.А. Педагогическая психология: учебное пособие / В.А.Якунин. – СПб.: Изд-во В.А.Михайлова, 2000. – 349с.

515. Ярошевский М.Г. История психологии от античности до середины XX в.: учебное пособие / М.Г. Ярошевский. – М. : Академия, 1996. – 416 с.

516. Яценко Т.С. Теорія і практика групової психокорекції: Активне соціально-психологічне навчання: навчальний посібник / Т.С. Яценко. – Київ: Вища школа, 2004.– 679 с.

Державна атестація бакалаврів психології: збірник тестових завдань / Автори: З.М.Адамська, І.П.Андрійчук та ін. / за заг. ред. Г.К. Радчук. – Тернопіль, ТНПУ ім.В.Гнатюка, 2017. – 234с.

Підписано до друку 21. 02. 2017р. Формат 60/84x14.
Папір друкарський №1.
Друк Rizo. Гарнітура Bookman Old Style – 14.
Умовних друкованих аркушів – 14,6.
Наклад 300 прим.

Видрук оригінал-макету
Тернопільський національний педагогічний університет імені
Володимира Гнатюка
46000 м. Тернопіль, вул. М. Кривоноса, 2
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців
ДК №2043 від 23.12.2004 р.